

V ZAVETJU

50 let Mestne knjižnice Piran

MESTNA KNJIŽNICA PIRAN
BIBLIOTECA CIVICA DI PIRANO

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

027.3(497.4 Piran)(091)(082)

MESTNA knjižnica (Piran)

V zavetju : 50 let Mestne knjižnice Piran / [uredila Karmen
Kodarin ; prevajalec za italijanski jezik Ivan Markovič ;
fotografije Mestna knjižnica Piran in Vladimir Bernetič]. - Piran :
Mestna knjižnica, 2006

ISBN 961-90416-1-5
1. Kodarin, Karmen
225283840

V ZAVETJU

50 let Mestne knjižnice Piran

V zavetju: 50 let Mestne knjižnice Piran

Izdala in založila Mestna knjižnica Piran

Zanjo: Oriana Košuta Krmac, direktorica

Uredniški odbor	Marjana Lenassi, Marija Kramar, Oriana Košuta Krmac, Slavko Gaberc, Ksenija Petaros Kmetec, Karmen Kodarin
Uredila	Karmen Kodarin
Prevajalec	Ivan Markovič (italijanski jezik)
Fotografije	Mestna knjižnica Piran in Vladimir Bernetič
Oblikovalec in postavitev	Marko Zorman
Tisk	Grafitisk Komen
Naklada	400 kosov
	Piran, 23. marec 2006

Izdajo publikacije so omogočili:

OBČINA PIRAN,
CASINÒ PORTOROŽ d.d., Portorož,
BANKA KOPER d.d., Koper,
SPLOŠNA PLOVBA d.o.o., Portorož,
STUDIO DOTIČNI d.o.o., Ljubljana,
ZLATO SIDRO d.o.o., Portorož,
ARHITECTA NEPREMIČNINE d.o.o., Piran,
UČILA INTERNATIONAL d.o.o., Križe,
GOSTIŠČE RIBIČ d.o.o., Portorož,
ŠMON BRANKO s.p., Piran,
ZALOŽBA DEBORA d.o.o., Ljubljana,

VEDA INVEST d.o.o., Koper,
BUČA d.o.o., Šmarje-Sap,
NOVA REVIJA d.o.o.,
ISTRABENZ TURIZEM d.o.o., Portorož,
GRILJ BOJAN s.p., Gostišče Neptun, Piran,
LIBRIS, trgovsko in knjigotrško podjetje d.o.o. Koper,
MLADINSKA KNJIGA ZALOŽBA d.d.,
MISH - JANEZ MIŠ s.p., Dob
SURF d.o.o., Portorož
STREET TOUR d.o.o., Portorož

Vsem iskrena hvala za pomoč in zaupanje.

Vsebina

Vojka Štular, Uvodne besede
Oriana Košuta Krmac, Mestna knjižnica Piran praznuje

Ravnatelji pripovedujejo

11

Marjana Lenassi, Knjige, knjižnice, književniki
Slavko Gaberc, V ravnateljski pisarni brez fotelja
Oriana Košuta Krmac, Naj se pisave nocoj spoznava med seboj

Sledi

29

Špela Pahor, Pripovedovanje pravljic v Mestni knjižnici Piran
Ksenija Petaros Kmetec, Pregled razstavne dejavnosti knjižnice
Slavko Gaberc, Domoznanska dejavnost piranske mestne knjižnice
Ksenija Petaros Kmetec, Izobraževanje uporabnikov

Me smo iz piranske mestne knjižnice

55

Marija Kramar, Nada Leban, Ksenija Petaros Kmetec, Vida Kodelja, Oriana
Košuta Krmac, Tanja Albreht, Eva Krže, Nadja Marinac, Karmen Kodarin

Dobra knjižnica so ljudje, na eni in na drugi strani

69

Vlado Bernetič, Igor Bizjan, Jasna Čebren, Ivica Eller, Franjo Frančič, Slavko
Gaberc, Ondina Lusa, Rudi Mraz, Špela Pahor, Natalija Planinc, Jurij Rustja,
Marjan Tomšič, Vrtec Mornarček Piran, Irena Weber

Prihodnost bo

91

Oriana Košuta Krmac, Programska izhodišča za ureditev splošne knjižnične
dejavnosti na področju občine Piran

Seznam zaposlenih

Piran je knjiga, ki se piše skozi vso zgodovino. Na njegovo neminljivost zdaj že pol stoletja skrbno opozarja naša Mestna knjižnica Piran. V tem dolgem obdobju se je spremenilo veliko. Nešteto opojno dišečih, bleščeče belih in porumenelih strani se je spremenilo v brezoseben splet enic in ničel. Kar prek noči so skozi zaslone knjige začele zreti v ljudi, odkrivati in osvajati naše ljubezni, ambicije in strahove.

V Piranu razumemo, da imajo tudi knjige svojo usodo, a vemo, da je poslušanje brez premišljevanja prazno. Tudi svoji tradiciji se nismo pripravljene odreči zgolj zaradi udobja. Tega nam sodelavci v Mestni knjižnici Piran ne bi nikoli dopustili in odpustili. Vsak dan vedno znova in znova ustrezajo vsakemu posamezniku, ki želi odkriti knjigo in ga žeja po opojnem šelestenju papirja. Prijazna dobrodošlica in strokoven nasvet je na voljo vsem, ki potrebujejo kopel v znanju, v toplini jasnega zavedanja sveta okoli sebe. Piranska mestna knjižnica je varno zatočišče za okužene s televizijskim

signalom, čudovita tolažba za lakoto duše in bojno polje dinamičnih idej.

Dolga stoletja je knjiga ustvarjala človeka. Njena naloga je še danes enako pomembna, a obenem tudi veliko težja. Ljudje brez branja hitro pozabljamo. Številne umetnosti, slovita imena in dosežki nezasluženo hitro zbledijo. Zato Mestna knjižnica Piran nikakor ni zgolj shramba pomembne literature, temveč neprecenljiv del naše kulture. Varuh naše vesti in temelj naše prihodnosti. Ponosna sem, da je med nami že 50 let in iskreno vesela vsakogar, ki prestopi njen prag.

Še zlasti pa bi se rada ob tem pomembnem jubileju zahvalila tistim, ki so s svojim požrtvovalnim delom iz mestne knjižnice Piran ustvarili eno izmed uglednejših in pomembnejših primorskih institucij. Želim vam še veliko novih naslovov in bralcev, predvsem pa nešteto čarobnih trenutkov ob delu s knjigami.

Pirano è un libro che si scrive attraverso la storia. Da oltre mezzo secolo, la nostra biblioteca, la Biblioteca civica di Pirano, ne traccia minuziosamente la cronaca. In questo lungo periodo sono cambiate molte cose. Innumerevoli pagine bianche, sgargianti, profumate ma anche giallastre e logore, sono state sostituite da impersonali sequenze di uni e zeri. Tutto d'un tratto i libri hanno incominciato a guardarci attraverso gli schermi e a conquistare i nostri cuori, le nostre ambizioni, le nostre paure.

A Pirano ci rendiamo conto che anche i libri hanno un proprio destino e sappiamo che soltanto ascoltare, senza pensarci sopra, non serve a nulla. E poi non abbiamo nessuna intenzione di abbandonare le nostre tradizioni soltanto per comodità: i nostri collaboratori della Biblioteca civica di Pirano non ce lo permetterebbero e perdonerebbero mai. Ogni giorno e ogni volta sono pronti ad aiutare tutti quelli che vogliono scoprire il libro, tutti quelli che non possono fare a meno dell'inebriante fruscio della carta. Un cordiale benvenuto e un consiglio da intenditore sono

a disposizione di tutti quanti hanno voglia di fare un bagno di sapere e conoscenza. La Biblioteca civica di Pirano è un rifugio sicuro per tutti quelli che vogliono scappare dal morbo della televisione, la biblioteca è il miglior rimedio per placare la fame dell'anima e la tempesta di idee dinamiche.

Per lunghi secoli il libro ha formato l'uomo. Il suo compito è ancora oggi ugualmente importante e allo stesso tempo ancora più difficile. Senza lettura, gli uomini dimenticano presto. Le arti, i personaggi e le imprese finiscono molto presto nel dimenticatoio. Per questo motivo, la Biblioteca civica di Pirano non è soltanto un deposito di libri importanti ma anche una

parte imprescindibile della nostra cultura. Difensore della nostra coscienza e fondamento del nostro futuro. Sono orgogliosa che la biblioteca è con noi già oltre mezzo secolo e felice per ogni persona che ne varca la soglia.

In occasione di questo importante giubileo desidero ringraziare soprattutto quelli che con la propria abnegazione hanno fatto della Biblioteca civica di Pirano uno dei più stimati e importanti enti del Litorale. Vi auguro ancora molti nuovi titoli e lettori ma soprattutto infiniti momenti magici nel lavoro con i libri.

Oriana Košuta Krmac
direktorica

Mestna knjižnica Piran praznuje

Bilo je 23. marca 1956, ko je Občinski ljudski odbor Piran sprejel odločbo, s katero je ustanovil Ljudsko knjižnico Piran, katere naloga je bila »urejati in posredovati ljudstvu knjige v svrhu splošnega izobraževanja«. Knjižnica je s tem dnem prevzela v svojo upravo tisti del knjig stare mestne knjižnice, ki so bile do takrat v seznamih pod E, F, T in SL, vse tiste knjige, ki jih je darovala Študijska knjižnica v Kopru, ter tiste, ki jih je zasegla Komisija za zaščito spomenikov pri privatnikih in so bile last socialističnega društva »Pensiero ed Azione«. Za prvega upravnika knjižnice je bil imenovan Alojz Maruško, nasledila pa ga je Marija Sovre.

Toda mnogo pred tem, že v 17. stoletju je v Piranu delovala majhna ljudska knjižnica, ki jo je ustanovila

»Accademia degli Intricati«. O tem in o knjižničarstvu v Piranu pričajo dokumenti, ki jih hrani piranski Mestni arhiv v arhivski škatli z oznako »Biblioteca civica«. Iz njih lahko razberemo, da je bila knjižnica po mnogih selitvah leta 1887 prenesena v prostore občinske palače; zanj je najprej skrbel občinski tajnik, ki so ga nasledili pomembni bibliotekarji: Domenico Vatta, Pietro de Castro in do leta 1952 Antonio Petronio.

Kot vidimo, so knjižnice trdožive ustanove. Res je, da so v svojih najstarejših pojavnih oblikah služile predvsem ožjim, elitnim krogom, vendar so se z razvojem spreminjale, se demokratizirale in se v obliki splošnih knjižnic odprle najširši javnosti, najprej v Ameriki v začetku 18. stoletja. Na slovenskem ozemlju sovpadajo

prvi zametki javnih oziroma splošnih knjižnic z razsvetljenskim gibanjem konec 18. stoletja.

Danes se piranska splošna knjižnica – Mestna knjižnica Piran / Biblioteca civica Pirano nahaja v sodni palači, ki je pravzaprav temeljito prezidana stavba nekdanjega fontika (shrambe za žito in moko) in zastavljalnice. Časi se spreminjajo, in tudi knjižnica je že zdavnaj prerasla prostore, v katerih se trenutno nahaja. O tem pričajo prispevki v tem zborniku, ki skušajo zajeti dejavnost knjižnice v zadnjih petdesetih letih. Število sodelujočih in raznovrstnost prispevkov govorita tudi o tem, da knjižnica ni in ne sme biti le sistematično urejena zbirka knjig, prostor ali stavba in organizacija, ki za to skrbi. Tisto več bi s sodobnim izrazom lahko označili kot presežek, dodano vrednost.

Svet velikih nakupovalnih centrov je z vidika zadovoljevanja ene izmed temeljnih človekovih potreb, potrebe po druženju, nezadosten. Splošne knjižnice

tudi v Sloveniji čedalje bolj postajajo kulturna in informacijska središča lokalnih skupnosti; alternativna možnost, kjer lahko otroci in odrasli kakovostno in varno preživljajo del svojega prostega časa in ob tem pridobivajo znanja, informacije in veščine za spopad z življenjskimi izzivi. Verjamemo, da se bo tudi piranska knjižnica v prihodnosti s pridobitvijo novih prostorov in lokacij lahko razvijala v to smer.

Podoba in vsebino vsake organizacije oz. institucije oblikujemo ljudje. Ljudje, kot pravi irski pregovor, pa živimo v zavetju drug drugega. Zato bi se rada ob našem prazniku zahvalila vsem našim uporabnikom, zvestim članicam in članom ter vsem posameznikom in ustanovam, ki so knjižnici v teh letih nudili zavetje v obliki prostora ali pa so s knjižnico sodelovali pri izvedbi številnih prireditev, akcij in drugih dejavnosti za otroke in odrasle. Za plodno sodelovanje hvala tudi sedanjim in nekdanjim sodelavkam in sodelavcem knjižnice.

Oriana Košuta Krmac
la direttrice

La biblioteca civica di Pirano festeggia

Era il 23 marzo del 1956, quando il Comitato popolare cittadino di Pirano emanò il decreto sulla fondazione della Biblioteca popolare di Pirano, il cui compito era quello di «curare e offrire il libro al popolo per migliorare l'istruzione generale». Con quest'atto la biblioteca prendeva in gestione anche quella parte di libri della vecchia biblioteca civica che fino ad allora si trovavano negli elenchi alle lettere E, F, T e SL, come pure tutti i libri che erano stati regalati dalla Biblioteca degli Studi di Capodistria e quelli confiscati dalla "Commissione per la tutela dei monumenti presso privati" ed erano proprietà dell'associazione socialista

»Pensiero ed Azione«. Primo direttore della biblioteca era stato nominato Alojz Maruško, seguito da Marija Sovre.

La prima biblioteca popolare di Pirano però risale ancora al 17esimo secolo ed è quella fondata dalla famosa »Accademia degli Intricati«. Lo testimoniano i documenti che si trovano nell'Archivio civico di Pirano nella scatola denominata appunto »Biblioteca civica«. Dai questi documenti si evince che la biblioteca, dopo vari trasferimenti, aveva trovato ubicazione nel palazzo comunale ed era curata dal segretario

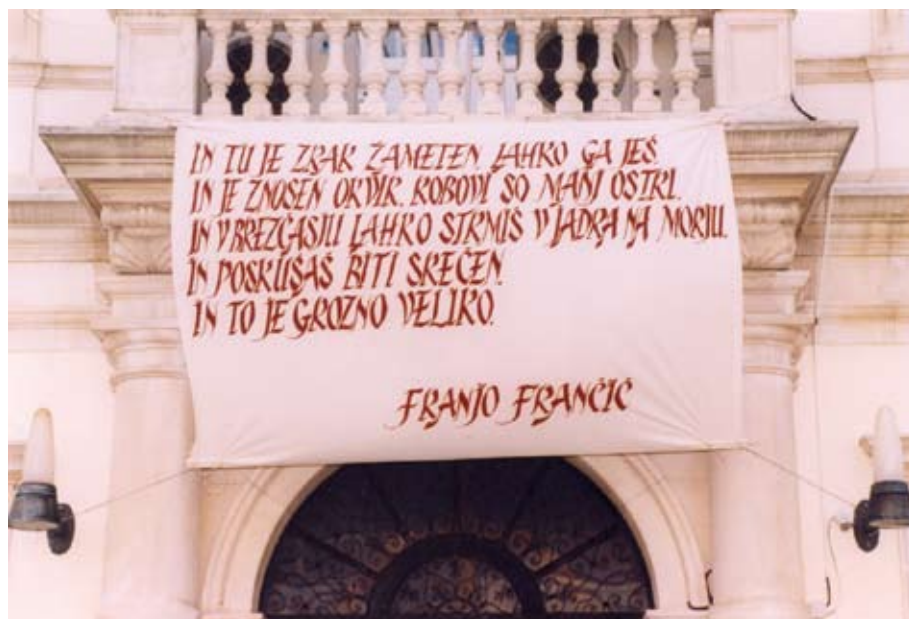
comunale al quale fecero seguito bibliotecari importanti come Domenico Vatta, Pietro de Castro e, fino al 1952, Antonio Petronio.

Come possiamo vedere, le biblioteche sono enti tenaci. E se le biblioteche più antiche contavano pochi ed eletti fruitori, è anche vero che sono cambiate col tempo, si sono democratizzate e nella forma di biblioteche pubbliche si sono aperte al più vasto pubblico. Dapprima all'inizio del diciottesimo secolo in America mentre in territorio sloveno, le prime biblioteche pubbliche coincidono con i movimenti illuministi della fine del secolo decimottavo.

Oggidi la Biblioteca civica di Pirano – Mestna knjižnica Piran, si trova nel palazzo della giustizia che non è altro che il rifatto palazzo del vecchio fontico (deposito per la farina ed il grano) e del monte di pietà. I tempi cambiano, e anche la biblioteca ha ormai da tempo superato gli spazi nei quali attualmente si trova. Lo testimoniano anche i contributi in questo almanacco che vuole abbracciare l'attività degli ultimi cinquant'anni. Il numero dei partecipanti e la varietà dei contributi dimostrano anche che la biblioteca non è soltanto una raccolta sistematica di libri ovvero lo spazio o l'edificio onde tale raccolta si trova. La biblioteca moderna è molto di più.

Il mondo dei grandi centri commerciali è, dal punto di vista del soddisfacimento di uno dei bisogni primari dell'uomo, il bisogno di comunione, sicuramente insufficiente. Anche in Slovenia, le biblioteche pubbliche diventano sempre più centri d'informazione e culturali della comunità locale; uno spazio alternativo dove ragazzi e adulti possono trascorrere il loro tempo libero in modo sicuro e qualitativo ed avere l'opportunità di apprendere conoscenze, informazioni e strumenti per meglio affrontare le sfide della vita. Siamo certi, che anche in futuro e grazie ai nuovi spazi, pure la biblioteca piranese continuerà a svilupparsi in questa direzione.

L'immagine e i contenuti di ogni ente sono dettati dagli esseri umani. Noi esseri umani, come dice un adagio irlandese, offriamo protezione gli uni agli altri. Per questo, in occasione della nostra festa, desidero ringraziare tutti i nostri utenti e soci, tutti i singoli e tutte le istituzioni che in questi anni hanno offerto "protezione" alla biblioteca prestando spazi oppure hanno collaborato con la biblioteca organizzando manifestazioni e attività per bambini e adulti. Per la proficua collaborazione ringrazio anche tutti gli ex collaboratori e collaboratrici della biblioteca.

RAVNATELJI PRIPOVEDUJEJO

*Stopiš v hišo svojega gosta,
karminaste stoletne piranske strehe,
pogled išče po prostoru,
kje so knjige,
knjige, ki so kot sonce,
ki pozdravi nov dan,
knjige, ki te popeljejo v nov svet.*

Franjo Frančič

Knjige, knjižnice, književniki

Moje srečanje s primorskim knjižničarstvom in s piransko knjižnico sega v leto 1961, ko sem se s kolegicami iz Pionirske knjižnice iz Ljubljane udeležila zborovanja slovenskih knjižničarjev v Kopru – v prostorih koprskega gledališča. Srečko Vilhar, ugledna osebnost slovenskega knjižničarstva in ravnatelj Študijske knjižnice v Kopru, je v svojem obsežnem referatu predstavil položaj in razmere primorskega knjižničarstva. Spominjam se, da je posebno poudaril pomanjkanje strokovnega kadra in neustrezne prostore večine primorskih knjižnic – dvoje ključnih elementov, pomembnih za razvoj stroke. Ob zaključku zborovanja so nas organizatorji popeljali ob slovenski obali, kjer smo si ogledali nekaj knjižnic in druge kulturne znamenitosti. Takrat sem prvič stopila v prostore piranske knjižnice. Še danes vidim sivolaso gospo Marijo Sovre, upravnico knjižnice, ki nas je, vidno v zadregi, prijazno sprejela. V ta majhen prostor, napolnjen s knjižnimi policami, ki je dajal vtis temačnosti, se je komaj prerinilo veliko število knjižničarjev, zbranih v vseh koncev Slovenije. Takrat seveda nisem vedela, da bo prav tu čez nekaj let moje novo delovno mesto.

Prva upravnik
Ljudske knjižnice v
Piranu, Alojz Maruško
in Marija Sovre

V zanimivem kolektivu Pionirske knjižnice, ki je imela razvejano dejavnost, med drugim tudi likovno, sem spoznala kiparja Janeza Lenassija, kasnejšega moža, ki je bil tedaj pobudnik kiparskega simpozija Forma

viva v Portorožu. To je bil tudi poglobitveni razlog, da sva se kasneje odločila ustvariti dom v Piranu. Pot do uresničitve tega cilja je bila dolgotrajna in ne lahka. Tudi slovo od meni tako ljubega prijateljskega kolektiva ni bilo lahko. Nešteto veselih ur smo preživeli skupaj ob raznih praznovanjih, na mnogih prireditvah, izletih itd.

Spomladi 1968 smo se preselili v Piran. Moja prva zaposlitev v novem kraju je bila v pisarni Mestne galerije, ki je v neposredni bližini knjižnice, v katero sem se kar hitro včlanila in se zopet srečala z gospo Sovretovo. Ko sem ji povedala potrebne osebne podatke, med katerimi je bil tudi moj poklic, sem ji vzbudila zanimanje, da me je takoj vprašala, če imam opravljen strokovni izpit. Ko sem ji pritrdila, mi je povedala, da iščejo strokovni kader.

Ko sem čez nekaj časa v Primorskih novicah prebrala razpis za mesto upravnika knjižnice, se nisem prijavila, saj nisem imela vodstvenih ambicij niti tovrstnih izkušenj, res pa sem prihajala iz ugledne strokovne ustanove. Predsednik knjižničnega sveta Matične knjižnice Piran, gospod France Toni me je obiskal v Mestni galeriji in me vprašal, če sem spregledala njihov razpis. Povedala sem mu svoje pomisleke glede mojih vodstvenih sposobnosti. Po daljšem pogovoru z njim in kasneje še z mojo dolgoletno ravnateljico, prof. Martino Šircelj, sem se odločila in bila v letu 1969 imenovana za upravnico.

Prvo srečanje z novim delovnim mestom me ni navdajalo z optimizmom. V majhni utesnjeni pisarni so me sprejeli moji novi sodelavci: Marija Sovre, Dora Pečenko in France Toni. Res je lepo dišalo po kavi, a prostor je bil od vseh treh kadilcev tudi močno zakajen.

Kot nekadilki mi ni bilo lahko, saj moja obzirna opozorila niso kaj dosti zalegla in sem že kmalu čutila posledice na obolelih glasilkah in grlu.

Moja 13,5 m² velika pisarna, sicer z lepim pogledom na Tartinijev trg, je izgledala še manjša, saj so bile vse stene do vrha napolnjene z leksikoni, enciklopedijami, uradnimi listi, fascikli, katalogi in posebej dragocenimi knjigami. To je bil prostor tudi za obdelavo knjig in za honorarno zaposleno računovodkinjo. Posebno živahno vzdušje je bilo v času ustanavljanja kulturnih skupnosti ter drugih kulturnih prireditev, saj je naša lokacija vsem najbolj ustrezala. Lahko rečem, da so bila vrata odprta vsem, tudi prenekaterim bralcem, ki so prihajali izven ustaljenega urnika knjižnice (od 8.–12. in od 16.–19. ure). To so bili predvsem dijaki, ki so vljudno vprašali, če si lahko izposodijo ali vrnejo knjige. Nikoli nisem nobenega odslovila. Rada sem jim pomagala pri izbiri želenega gradiva in jim svetovala. Vesela sem bila, ko sem opazila, da segajo po vedno bolj kvalitetni in zahtevnejši literaturi.

Razmere v knjižnici so se še poslabšale, ko je jeseni l. 1969 Piran doživel hudo poplavo. Voda je poplavlila vse nižjeležeče knjižne police, saj je bila na Tartinijevem trgu visoka skoraj meter. Veliko knjižnega fonda je bilo uničenega. Že tako slabi podi so bili tako načeti, da je v knjižnici nastajal smrad, pojavile so se miši, ki so veselo glodale knjige. Od zavarovalnice in občine prejeta sredstva so zadoščala le za sanacijo pionirskega oddelka, ki je bil takrat v prostorih sedanjega oddelka za odrasle, le na manjši površini. V tako prenovljenem, čeprav skromnem prostoru smo uvedli novo dejavnost – redne ure pravljic za predšolske otroke in kasneje tudi za malo večje. Že od samega začetka so bile zelo dobro obiskane. Starši, ki so pripeljali otroke, so medtem lahko brezskrbno odšli po opravkih. Mnogi so se tudi vpisali med naše nove bralce. S kolegico Marijo sva to z veseljem počeli in uživali ob pogledu na radovedne malčke, ki so na koncu tudi zavzeto narisali svoja doživetja poslušanih pravljice.

Velikokrat se me je loteval obup zaradi slabih prostorskih razmer. Vse naše prošnje in želje, da bi dobili nujno potrebno čitalnico, so bile predolgo neuresničene. Rešitev je bila možna šele po letu 1979, ko se je Splošna plovba preselila v novozgrajeno stavbo v Portorožu in so družbeno-politične organizacije izpraznile pritlične prostore sodnijske palače.

Ob svojem razmišljanju o knjižnici ne morem zaobiti obdobja, ko so se v knjižnicah, po navodilih CKZS, morali formirati marksistični oddelki. Ker knjižnica

v obstoječih prostorih za to ni imela pogojev, nam je občinski komite ZKS priskrbel lepo obnovljene podstrešne prostore v sodnijski palači. Brez posebnih

Zborovanje slovenskih knjižničarjev v Kopru l. 1961

težav smo lahko zaposlili višjo knjižničarko Olgo Drenik, ki je na žalost ni več med nami. Več let je bil marksistični oddelek in nabava družboslovne literature njena pglavitna naloga. Ko je v letih 1982–1983 delovala Indok center občine Piran, je tudi zbiral časopisne vesti o dogodkih v naši občini. V teh prostorih smo pripravili več tematskih razstav in srečanj s primorskimi borci. Za nabavo družboslovne literature smo redno prejeli posebno namensko dotacijo občinskega komiteja ZKS.

Prof. Jaro Dolar in ravnateljica knjižnice Marjana Lenassi l. 1961

V letih, ko se je gradil novi Portorož, smo pravočasno dali pobudo občinskim in turističnim službam, da bi ustanovili turistično knjižnico in s tem obogatili turistično ponudbo. Po mnogih pogovorih in prigovarjanjih, pri katerih je zavzeto sodeloval ravnatelj Srečko Vilhar, nam je to uspelo uresničiti v hotelu Riviera poleti 1970. Odprtje in njeno poslovanje je bilo zelo odmevno, o njej so poročali številni slovenski in tuji mediji. Uspelo nam je zagotoviti potrebna sredstva

za 45 naslovov predvsem tujejezične periodike, večjega števila monografij o Sloveniji in Jugoslaviji, nekaj leposlovne literature jugoslovanskih avtorjev v tujih

Del kolektiva Mestne knjižnice Piran v 80-ih letih

jezikih itd. Za uspešno delovanje je bilo prav gotovo pomembno tudi to, da smo zaposlili študentke, ki so obvladale tuje jezike in so lahko gostom nudile razne informacije. Že prvo leto delovanja so bili statistični podatki zelo vzpodbudni. Naslednja leta se je obisk še povečal, zato smo bili nemalo presenečeni, ker smo v letu 1974 morali prostor prepustiti novonacrtovanemu bazenu. Nadomestni prostor smo uspeli dobiti v zgornjem prostoru Avditorija. Po dveh letih smo morali tudi ta prostor prepustiti v druge namene. Vsa nadaljnja prizadevanja so bila neuspešna. Naš predlog, da bi na idealni lokaciji v vili na Obali št. 16 ponovno zaživela turistična knjižnica, ki bi lahko bila tudi informacijski center, je pri takratnih občinskih službah naletela na gluha ušesa.

V vseh teh letih me je neprestano spremljala misel, kako uspešno razvijati dejavnost v tako utesnjenih prostorih (literarni večeri, knjižne razstave, srečanja s pisatelji) po zgledu mnogih slovenskih knjižnic, ki jim je bila dana možnost uspešnega razvoja. Zlasti sem spremljala dejavnost Kosovelove knjižnice v Sežani. Večkrat sem bila očarana nad nepozabnimi kulturnimi večeri z najuglednejšimi gosti, kot so bili: Josip Vidmar, Anton Trstenjak, Božidar Jakac, Mira in France Mihelič, Boris Fakin, Tone Pavček, Boris Pahor in še mnogi drugi. Za vsa ta lepa doživetja je poskrbela ravnateljica Lučka Čehovin, ki je zelo profesionalno ne le vodila te večere, ampak s pomočjo svojega kolektiva uspela ustvariti pravo praznično vzdušje. Zato ni bilo čudno, da sem na teh večerih srečevala ljudi tudi iz najbolj oddaljenih krajev Slovenije in onstran meje. Lučka ni bila samo dobra kolegic, sčasoma sva se spoprijateljili, nastala je prava »obalno-kraška naveza«, ki še kar veselo traja.

Naše želje, da bi tudi v Piranu prirejali podobne večere, smo lahko delno uresničili na različnih lokacijah. Tako smo "gostovali" v Mestni galeriji, v Osnovni šoli Cirila

Kosmača, v Dijaškem domu v Portorožu, v Križnem hodniku Frančiškanskega samostana in enkrat celo v gledališču Tartini. Lahko rečem, da smo z omenjenimi ustanovami, kakor tudi z drugimi šolami naše občine, uspešno sodelovali. Naj omenim le nekaj najpomembnejših in odmevnih prireditve, na katerih smo spoznali v živo naše cenjene pisatelje: Cirila Kosmača, Toneta Pavčka, Cirila Zlobca, Miloša Mikelnja, Ivana Potrča, Branko Jurca, Igorja Torkarja, Jožeta Javorška. Našemu povabilu so se radi odzvali tudi zamejski ustvarjalci: Marko Kravos, Ivanka Hergold, Aleksij Pregarc, Marij Čuk, Ace Mermolja. Če bi se ta srečanja dogajala v knjižničnih prostorih, bi bilo zagotovo bolj pristno vzdušje in naše želje, pridobiti še več novih bralcev, bi bile hitreje uresničljive.

Po skoraj dveletni temeljiti prenovi obstoječih in na novo pridobljenih prostorov smo končno dočakali 26. junij 1982, praznični dan, ko smo svečano odprli vrata sodobno urejene knjižnice s čitalnico in z bogatim knjižnim fondom, ki se je takrat povzpел na 35.000 knjižnih enot. Tu naj omenim prijateljsko naklonjenost Obalnih galerij, ki so posodile lepo število slik, s katerimi so bili prostori še polepšani. Žal pa je zmanjkalo sredstev za ureditev veže (ob čitalnici), kar je bilo realizirano precej let kasneje.

Naš Piran je že od nekdaj privlačen turistični kraj, zato ima med slovenskimi knjižnicami piranska prav poseben položaj, saj prihajajo vanjo obiskovalci iz raznih krajev Slovenije in drugih dežel. Tu so si ustvarili svoja počitniška domovanja tudi številni umetniki, med njimi: Mila Kačič, Branka Jurca, Ivan Potrč, Jože Javoršek, Jože Šmit, Ciril Zlobec. Njihovih obiskov smo bili še posebej veseli, zlasti, ko je prišla med nas naša priljubljena igralka in pesnica Mila Kačič. Izkoristili smo njeno bivanje v Piranu, da bi jo naši ljubitelji lepe besede lahko поблиže spoznali. Ker smo vedeli, da bi bila naša čitalnica premajhna, smo pripravili ta nepozaben večer v prostorih začasne galerije slik piranskega slikarja Hermana Pečariča. Spominjam se, da je bila tega dogodka vesela tudi gospa Mija Pečarič. V teh prostorih smo uživali ob nastopu gledališkega igralca in avtorja številnih monokomedij Branka Miklavca. Uprizoril je monokomedijo Pomarančnik in Moj premalo slavni stric Verigar. Oba umetnika (člana SNG v Ljubljani) so lahko občudovali tudi učenci v Dijaškem domu v Portorožu.

Povsem novo nalogo za našo knjižnico je pomenil sklep Izvršnega sveta skupščine občine Piran iz leta 1981, s katerim je namenil hišo v Portorožu, Stara cesta 28, v kateri je dolga leta živel pisatelj Ciril Kosmač, za kulturni objekt ter prenesel pravice upravljanja naši knjižnici. Ko me je poklical na pogovor tedanj

predsednik Skupščine občine Piran Anton Mikeln, sem bila nemalo zaskrbljena. Zagotovil je, da bo vso skrb za prenovo hiše, ki je bila po pisateljevi smrti v zelo slabem stanju, prevzel Medobčinski zavod za spomeniško varstvo Piran in njihova arhitektka Danijela Tomšič. Potrebna finančna sredstva je zagotovila Kulturna skupnost Slovenije. To novo obvezo sem sprejela z veliko odgovornostjo, obenem pa s tiho radostjo ob spominu na izjemnega pisatelja, ki sem ga imela priliko, tudi kot človeka, vrsto let spoznavati in srečevati. Spomnim se, kako je enkrat prišel v našo knjižnico, ker je imel na sodišču neko obravnavo. Tožila ga je nemška turistka, ki se je znašla, nepovabljen, na njegovem vrtu, kjer jo je neprijazno pričakal njegov pes Buki. Pri obravnavi, seveda, ni potreboval nobenega advokata in s sodišča je prišel prav dobre volje.

Rada se spominjam Kosmačevega prvega obiska v naši hiši. Prišla sta skupaj s slikarjem Venom Pilonom, ki je zadnja leta svojega življenja pogosto prihajal v Portorož in Piran. Njegova davna želja je bila, da bi si prav tu našel primerno domovanje za na stara leta. Zelo zanimivo ju je bilo poslušati, ko sta obujala spomine na snemanje filma Na svoji zemlji in na mnoga imena umetnikov, s katerimi sta se srečevala v Parizu. Ko sem postregla s kosilom, sem imela nemalo treme, ki pa so jo kaj hitro pregnale njune prijazne pohvale. Lahko rečem, da sem imela veliko srečo, saj sem bila večkrat tudi sama gost v Kosmačevi hiši, ko nas je po kakšnem kulturnem dogodku, dobro razpoložen, povabil. Rad se je pohvalil s svojimi vrtnimi pridelki, zlasti z radičem in jagodami. Ti nepozabni večeri, še posebno tisti pod njegovo lipo, so se zavlekli pozno v noč.

Na slovesnosti v Piranu ob poimenovanju nove osnovne šole po pisatelju Cirilu Kosmaču je naša knjižnica pripravila obsežno razstavo njegovih izvirnih del, prevodov v tuje jezike, objave v revijah in časopisih. Nismo pozabili na pomemben Kosmačev delež pri filmskem in gledališkem ustvarjanju. Dragoceno gradivo – plakate, fotografije, snemalne knjige – nam je brez zadržkov posodil Filmski in gledališki muzej Slovenije. Razstavo smo načrtovali za pisateljevo 70-letnico, ki je žal ni dočakal. Slavnostni govornik pesnik Ciril Zlobec je povedal veliko lepih in globokih misli o njem in njegovi umetniški besedi. Zdi se mi vredno, da jih v svojem zapisu ponovim: »Smrt Cirila Kosmača je še tako blizu, vsa še v našem spominu, da sedanjo sedemdesetletnico pisateljevega rojstva praznujemo skoraj kot njegov življenjski jubilej, kot da je še zmeraj tu med nami, poln žlahtne slovenske besede, ki jo je vse življenje tako skrbno izgovarjal in zapisoval ... Ciril Kosmač, jetnik in ubežnik, je bil naravnost obseden od svojih in narodnih sanj o svobodi in v narodnoosvobodilni vojni in revoluciji osvobodjena

Primorska je pomenila uresničitev teh sanj; ta košček zemlje, ki ga preizkuša in potrjuje morje, pa mu je pomenil vznemirljivost svobode same, ta že simbolna odprtost v svet in za vse poti iz sveta je postala zanj globlji smisel življenja. Tu torej, na tem sončnem pobočju nad morjem, je Kosmač vdihoval prvo svobodo obeh tu živčih narodov, slovenskega in italijanskega, tako težko sanjano, s toliko življenji priborjeno, tu se je počutil v vse smeri svobodnega, zato si je ta kraj izbral za svoj dom, čeprav mu je bil tako pogostoma dom samote in osamljenosti, dvomov in bolečine. Vse bolj je, tudi v naši zavesti, živel na tem robu slovenske zemlje kot živ mejnik, modrec in preudarni izgovarjalec žlahtnega sporočila narodu. Prav tu, se mi zdi, na tej obali je skušal domisliti svojo in narodno usodo. To so njegove nenapisane knjige. Zato je tudi prav, da vse kar nameravamo povezati z imenom in spominom Cirila

Pred Kosmačevo hišo: Aleš Berger, Dane Zajc, Marjana Lenassi, Anton Petje

Kosmača, napolnimo z duhovno vsebino: šolo z učenjem in vzgojo, njegov dom s prodornostjo ustvarjalnega duha. To bodi zaveza njegovemu spominu.«

Ko razmišljam o Kosmaču, mi nehote spomin zaide k svojevrstni pisateljski osebnosti Pavletu Zidarju, ki ga je poklicna pot učitelja pripeljala v Piran. Redno je zahajal v našo knjižnico in rad posredoval svoja mnenja o prebranih knjigah, zlasti slovenskih avtorjev. Prihajal je tudi po preselitvi v Lucijo. Že leta 1965 se je odločil za pot svobodnega književnika in ustvaril obsežen opus več kot 80 samostojnih knjig, za kar je leta 1987 prejel Prešernovo nagrado. Spominjam se, da nam je to novico, še pred uradno objavo, prišel povedat vidno zadovoljen Jože Javoršek. Po uradni podelitvi nagrade me je poklicala predsednica SO Piran Tatjana Kosovel, ker so mu želeli pripraviti svečan sprejem. Moje posredovanje ni bilo uspešno, kar me ni niti presenetilo, saj sem se spomnila, kako je tudi našo prošnjo, da bi ob njegovi 50-letnici pripravili literarni večer in razstavo njegovih del, zavrnil z besedami: »Samo tega mi ne storite, ne prestopim več vašega praga.« V tej svoji drži se je popolnoma razlikoval od drugih literatov,

ki so radi prihajali med svoje bralce v knjižnice. Kljub temu je bil krog njegovih bralcev zelo velik in je bil med najbolj braniimi sodobnimi pisatelji.

Na tem mestu naj omenim tudi našo piransko pesnico Ludoviko Kalan – prvo ravnateljico tukajšnje osnovne šole. Ko smo leta 1976 organizirali razstavo 100 let slovenskega učiteljsiža v Kopru, se je rada odzvala našemu povabilu. Ob otvoritvi so učenci piranske šole pripravili, pod vodstvom učiteljice slovenskega jezika Mire Zorec, recital njenih pesmi. Naj omenim, da je Mira Zorec zelo rada sodelovala s svojimi učenci na mnogih naših, pa tudi drugih prireditvah v naši občini.

Ob obujanju spominov na razna dogajanja v našem kraju ne morem mimo nedavno preminule Jolande Kos, ki je kot predsednica SO Piran ne le spremljala mnoge kulturne prireditve, temveč tudi omogočala, da so bila takrat tudi mednarodna srečanja pisateljev v Piranu. Tako smo lahko v gledališču Tartini prisostvovali izjemnim literarnim večerom, ko so »nastopili« mnogi svetovno znani pisatelji, ki smo jih dotlej poznali le po njihovih knjigah. Ob enem takih dogodkov sem bila deležna posebnega obiska v knjižnici, ko je pisateljica Mira Mihelič pripeljala očarljivo pisateljico Han Suyin. Z njo je bil tudi njen šarmantni mož Vincent – indijski pisatelj. Prišli so zato, ker je potrebovala slovenski prevod svojega romana Ranjeno drevo, ki ga je prevedla Mira Mihelič in je, prav v tem času – leta 1973, izšel pri koprski založbi Lipa.

Po končani prenovi Kosmačeve hiše smo v pritličju

uredili spominsko sobo, v kateri so vsa Kosmačeva dela, številni prevodi v tuje jezike, fotografije in drugo gradivo. Zelo smo bili hvaležni pisateljevi hčerki Nanči in sinu Jerneju, da sta jih podarila naši knjižnici. Želeli smo, da bo ureditev tega prostora strokovno neoporečna, zato smo prosili profesorja Jara Dolarja, ki je to delo z veseljem sprejel, saj ni bil le dober poznavalec Kosmačevega dela, ampak tudi njegov osebni prijatelj. Svečana otvoritev je bila v počastitev slovenskega kulturnega praznika leta 1984. Tudi govor prof. Dolarja je bil lep in svečan. Čeprav je bila še koledarska zima, smo tistega lepega dopoldneva na Kosmačevem vrtu občutili prihajajočo pomlad.

Izkazalo se je, da je prenovljena hiša zaživela v Kosmačevem duhu, saj so jo obiskovali šolski razredi kot tudi številni posamezniki. Prav tako so bili vedno zasedeni zgornji prostori, ki so bili namenjeni predvsem književnikom, ki so imeli v tem mirnem, mediteranskem okolju idealne pogoje za ustvarjanje. Med prvimi gosti je bil prav prof. Dolar, saj je urejanje spominske sobe trajalo več dni. Zelo sem bila vesela, ko mi je takrat podaril svojo knjigo Spomini človeštva s posvetilom. Spomnila sem ga, kako smo bili v zadregi, ko nam je spomladi 1977, kot ravnatelj NUK-a, napovedal pomemben obisk skupaj z ravnateljem univerzitetne knjižnice z Dunaja dr. Rennhoferjem, ki si je želel ogledati knjižnice na dvojezičnem območju. Naši prostori so bili še neprenovljeni, zato nam je bilo zelo neprijetno. Kljub vsemu se je naš cenjeni gost počutil pri nas dobro, saj sem prejela njegovo pismo, v katerem se je zahvalil za gostoljubnost, ogled Forme

Kosmačeva hiša v Portorožu, Stara cesta 28

vive pod vodstvom Janeza Lenassija, navdušen je bil nad lepotami Pirana, ki ga je zavzeto fotografiral, in zaključil s povabilom na Dunaj.

Kosmačevo 75-letnico rojstva smo počastili z odkritjem spominske plošče. Na vrtu pred hišo se je zbralo veliko pisateljevih prijateljev in ljubiteljev njegove umetniške besede. Najuglednejša osebnost je bil prav gotovo Josip Vidmar s soprogo Nado. Iz Beograda je prišla tudi Kosmačeva prijateljica Mira Alečković. V imenu Društva pisateljev Slovenije je navzoče pozdravil predsednik Tone Partljič, Ciril Zlobec pa kot predsednik Zveze pisateljev Jugoslavije. Tržaška pisateljica Ivanka Hergold je prebrala svoj esej o Kosmaču. Izredno doživetje nam je pripravil dramski igralec Jurij Souček. Z lastno priredbo Balade o trobenti in oblaku je z umetniško besedo navdušil vse prisotne.

Že naslednji mesec, na naš občinski praznik, smo počastili 60-letnico rojstva pesnika Cirila Zlobca z razstavo in predstavitvijo zbirke Nove pesmi. Tone Pavček kot urednik Cankarjeve založbe in njegov ne samo stanovski prijatelj je ustvaril še posebno prijazno vzdušje.

Naslednje leto smo tu pripravili razstavo in srečanje s tržaškim pesnikom Miroslavom Košuto. Večer sta dopolnila in popestrila pesnik Niko Grafenauer in dramska igralka Saša Pavček. Sledil je še večer poezije in spremljajoča razstava pesnika in dramatika Daneta Zajca. Njegovo ustvarjalnost je predstavil Aleš Berger. Tržaški igralec Anton Petje je nastopil kot recitator.

Na željo Izvršnega odbora Društva bibliotekarjev Primorske smo leta 1987 prevzeli organizacijo zborovanja primorskih knjižničarjev. Želeli smo, da bi potekalo na vrtu Kosmačeve hiše, a nam je nenapovedan in nepričakovan dež to v dopoldanskem času preprečil. Zelo smo bili hvaležni direktorici Avditorija Fanči Kuhar, s katero smo tudi večkrat sodelovali, da smo se lahko na hitro preselili v njihove prostore. Popoldanski program pa smo nadaljevali po prvotnem načrtu. S tolminsko kolegico Marto Filljevo je prišla tudi pesnica Mira Alečković, ki je navzočim povedala mnogo lepih besed o pisatelju Cirilu Kosmaču.

Kljub temu, da sem že dolgo upokojena, sem še vedno kot bralka povezana s knjižnico, spremljam njeno dejavnost, rada prihajam na literarne večere. Opažam novosti, posodobitev poslovanja, kadrovske okrepitve, nekaj prostorskih pridobitev. V tem času sem si lahko ogledala lepo število novozgrajenih ali zelo uspešno adaptiranih knjižnic po mnogih krajih Slovenije. Občine, ki so manj premožne od naše, se lahko pohvalijo s knjižničnimi prostori, kakršne bi morali že zdavnaj imeti tudi naši občani. Že vrsto let se sprašujem, kdaj bo realizirana že v 80-ih letih načrtovana nujno potrebna sodobna knjižnica v Luciji. Upam, da bom to za vse prebivalce izjemno pomembno pridobitev vendarle dočakala.

V ravnateljski pisarni brez fotelja

Pravijo, da gre osel samo enkrat na led, ampak glej ga zlomka, meni se je to zgodilo kar dvakrat. Po petletnih grenko-sladkih izkušnjah ravnanja v izolski knjižnici sem se dokaj nepričakovano odločil za nov izziv in se leta 1987 prijavil na mesto ravnatelja piranske knjižnice, ki je po odhodu gospe Marjane Lenassi v pokoj ostalo izpraznjeno. Običajno pred

Srečanje s Tonom Partljičem in Žarkom Petanom v Tartinijevi hiši l. 1989

pomembnimi življenjskimi odločitvami postavimo na tehtnico vse svoje izkušnje, vedenja, želje in dolgoročne načrte. Tudi sedaj, po dolgih letih oziroma iz dokajšnje časovne distance je moj prvi "delovni pohod" v Piran spominsko ozarjen z neko posebno vrsto navdušenja, ki se je tedaj kot zvezdni prah nalezljivo širilo in prepletalo s pričakovani knjižničarskih sodelavk in kolegov iz drugih piranskih kulturnih ustanov, zlasti Mestnega arhiva Piran in Pomorskega muzeja Sergeja Mašera.

Piranska knjižnica je bila sicer na dobrem glasu, vendar je nakopičena problematika iz minulih let prav tedaj zopet postala aktualna in kmalu po prevzemu ravnateljskih dolžnosti je bilo jasno, da moje poslanstvo ne bo lahko. V obdobju zatona Jugoslavije je namreč tudi Slovenija močno občutila gospodarsko krizo in recesijo, ki se je do razpada države iz leta v leto bolj stopnjevala. Tak razvoj družbenega dogajanja je proti koncu 80-ih let minulega stoletja vplival tudi na stagnacijo knjižnic, med katerimi piranska ni bila izjema. Primanjkovalo je sredstev za adaptacijo in vzdrževalna dela, prav tako za nakup knjižnega gradiva, novih knjižnic polic in druge tehnične oziroma programske opreme. Po sili razmer je torej knjižnica delovala v utesnjenih prostorih, povsem pa so usahnili tudi občinska in republiška namenska sredstva za vzdrževanje portoroške spominske hiše Cirila Kosmača, ki je imela nerešen pravno-formalni status kulturnega spomenika. V precepu so ostala številna pozitivna razmišljanja o nadaljnji širitvi knjižničnih dejavnosti, npr. ustanovitev matične službe in dislocirana enota knjižnice v Luciji, načrt o ponovni ustanovitvi dislocirane enote – turistične knjižnice v portoroški stavbi "Vila Maria" itd. Močna zavora za hitrejši razvoj knjižničarstva v celotni piranski občini je bila neusklajenost med občinskimi in republiškimi interesi, saj tedaj še nismo imeli zakona o knjižničarstvu, ki bi natančno določil obveznosti ustanovitelja in ostalih financiranj knjižničnih dejavnosti. Zato seveda ne preseneča, da so bila moja številna romanja v piransko občinsko stavbo podobna ribolovu na prepereli in dotrajani barki, ki so ji občinski veljaki le tu pa tam namenili nekaj sredstev za nujno vzdrževanje. V prisposodbi povedano – imel sem občutek, da se kot kapetan na razmajani ladji ubadam

z mašenjem stoterih lukenj ... in kljub nesebični pomoči posadke (knjižničark) je bil to pogosto sizifov posel. Kljub temu nisem takoj vrgel puške v koruzo, saj so me izkušnje iz izolske knjižnice utrdile v prepričanju, da ima knjižničarstvo tudi v piranski občini obetajočo razvojno pot. Seveda je bilo na tej poti potrebno premagovati veliko ovir, ne samo okostenelost vodilnih občinskih struktur in prav take administracije, temveč se je bilo treba postaviti po robu tudi zgrešeni miselnosti o neproduktivnem porabništvu kulturnih ustanov. Bližal se je čas dokončnega "spopada" dveh generacij, ki sta sicer stopali vstřic proti "novim časom", vendar s povsem različnim pojmovanjem družbenih sprememb. Tako kot v širši družbi je bila tudi v knjižnicah večina starejših kadrov vzgojena v "humanističnem duhu" in je zato s težavo sprejemala nenadno agresivnost tehnik ter z njo povezane premike v izobraževalni usmerjenosti prebivalstva. V splošnoizobraževalnih knjižnicah se je tedaj že dokončno uveljavil t. i. prosti pristop do knjige, prav tako pa tudi poenoteno mnenje, da je za razvoj sleherne knjižnice nujno potrebna strokovna usposobljenost kadra in dobra organizacija dela, kar je poleg materialne osnove bistvena komponenta za razvoj stroke. Potrebno pa je bilo zaorati nove brazde pri transformaciji knjižnic iz nekdanjih izposojevališč v t. i. knjižnično-informacijska središča, kar je bilo zlasti pomembno za manjše kraje, v katerih je bilo prav v knjižnicah osrediščeno družbeno in družabno življenje. Piranska knjižnica je bila v tem pogledu, kljub uvodoma nakazani problematiki, vsekakor uspešna in je kot nekakšno knjižnično-informacijsko križišče vedno bolj pritegovala nove bralce oziroma uporabnike knjižničnih storitev. Moram pa priznati, da me je kar precej iztirila hitrost "računalniške revolucije", saj sem bil vzgojen oziroma izšolan v krogu humanistov in "predračunalniških" knjižničarjev, torej kot pripadnik generacije, ki je knjigo vedno in povsod postavljala na prvo mesto, tehnične novosti pa sprejemala kot nujno zlo. Z uvajanjem knjižničarskih novosti je v času mojega ravnateljstva sicer prednjačila koprška Osrednja knjižnica Srečka Vilharja, kar pa seveda ne pomeni, da se v Piranu nismo zavedali zahtev "novega časa". Piranska knjižnica je v teh letih razvila izredno pestro dejavnost kulturnih prireditev in drugih izobraževalnih dejavnosti za mlade in odrasle bralce. V Pionirskem oddelku so redno potekale ure pravljic, kvizi in uganke, v čitalnici za odrasle in na drugih lokacijah ter v Kosmačevi hiši pa so se vrstila srečanja s književniki in drugimi kulturnimi delavci, predstavitve novih knjig, tečaji itd. Skratka, v knjižnici smo se zavedali, da moramo napraviti nekatere premike, obenem pa ohraniti in razvijati vse, kar je bilo pozitivnega zasnovano v preteklosti. Zahvaljujoč tej kontinuiteti je Matična knjižnica Piran 15. 10. 1989 prejela občinsko priznanje "za vztrajno in uspešno delo ter

prispevek k razvoju splošnoizobraževalnih dejavnosti v občini". To formalno priznanje, ki se knjižnicam sicer zelo redko podeljuje, pa žal ni prineslo bistvenih sprememb in knjižnico so podobno kot piranski Mestni arhiv (tedaj lociran v prostorih Minoritskega samostana) še naprej obravnavali kot drugorazredno občinsko pastorko. Občinski proračunski kolač je bil namreč

Debata na temo Literarne revije v Istri I. 1991

praviloma razdeljen med bolj glasne in prodorne "uporabnike družbenih sredstev" (npr. Avditorij Portorož, Obalne galerije Piran, Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine), ostale kulturne ustanove, med njimi tudi knjižnica, pa so se morale zadovoljiti z drobtinami, ki pogosto niso zadoščale niti za nemoteno opravljanje redne dejavnosti. Seveda bi bilo preveč poenostavljeno, če bi na to problematiko gledali skozi optiko tedanjega "partijskega enoumja", čeprav je tudi res, da so bili v tistih časih nekateri občinski politični subjekti naklonjeni razvoju knjižničarstva zgolj v verbalnem smislu, v praksi pa so preprosto zatisnili oči in zakopali glavo v pesek. Rezultat takega početja je bil denimo neuresničen projekt dislocirane enote knjižnice v Luciji, za katerega je Matična knjižnica imela podporo krajanov in Republiške matične službe, vendar se je kot običajno zataknilo na "višjih" občinskih nivojih, ki jih je s "hoznregersko" kulturno politiko obvladoval tedanji urad za družbene dejavnosti. Kot zanimivost velja omeniti, da so poskušali "torpedirati" tudi dva mednarodna projekta v Kosmačevi hiši (Utopica 90 in Tiera 90) z obrazložitvijo, da je to pridobitniška dejavnost, ki ni primerna za socialistično samoupravno družbo. Ko danes o vsem tem razmišljam, mi gre seveda na smeh, malo pa tudi skoraj na jok, ko pomislim na zamujene priložnosti v nekdanji portoroški domačiji pisatelja Cirila Kosmača. Zanimivo je pri tem dejstvo, da se je kljub bližajoči vojni vihrji na tleh nekdanje Jugoslavije prav v Kosmačevi hiši dogajalo veliko zanimivih reči. V letih 1990–1992 je tam denimo delovno počitnikoval oziroma snoval svoja znamenita dela pisatelj Drago Jančar (Hallstat itd.), uspešno smo ob podpori sponzorjev izpeljali že prej omenjena mednarodna

projekta "Utopica" (srečanje mladih arhitektov) in "Tiera" (mednarodni workshop in srečanje z nekaterimi vodilnimi evropskimi keramikami), poleg drugega pa se je prav tam ponudila tudi možnost snemanja dokumentarnega filma o velikem slovenskem pisatelju Cirilu Kosmaču. Znano je prijateljevanje Cirila Kosmača s srbsko pesnico Miro Alečkovič, s katero sta preživela veliko srečnih uric v Portorožu, povsem naključno pa sem ob snemanju nadaljevanke o Dositeju Obradoviću (1991/1992) v Piranu (nadomestna lokacija za Trst) prišel v kontakt z režiserjem beograjske televizije, ki mi je namignil, da so zainteresirani za snemanje dokumentarca o Kosmaču in Alečkovičevu v Portorožu. Nemudoma sem predlog za snemanje tega dokumentarca poslal na dva naslova (RTV Ljubljana, RTV Beograd). Iz ljubljanske TV se niso odzvali, RTV Beograd pa je poslal urednico, ki si je ogledala Kosmačevo hišo in pripravila krajši delovni scenarij za snemanje predvidenega filma. Žal je prihajajoča vojna vihra tudi ta projekt izničila, RTV Slovenija pa je šele leta 2004 posnela dokumentarni film o Cirilu Kosmaču, ki poleg drugega fragmentarno prezentira tudi nekaj s pisateljem povezanih bornih "utrinkov" iz spominske hiše Cirila Kosmača. Tako smo pač v Pandorino skrinjico spomina arhivirali še enega velikega slovenskega književnika!

Seveda pa bi lahko o številnih kulturnih prireditvah in srečanjih s književniki v Kosmačevi hiši razpredali na dolgo in široko, saj je že iz zajetne arhivske kronike razvidno, da je družabno izročilo nekdanje pisateljve

obmorske domačije oziroma postojanke v svoj objem privabljalo številne pisatelje, pesnike in druge kulturne ustvarjalce. Ta tradicija se je kljub občasnim zastojem in skromnim finančnim sredstvom uspešno nadaljevala do današnjih dni. Poslanstvo knjižnice, zlasti uspešno širjenje bralne kulture je dokaz, da so bile smernice razvoja knjižničarstva v piranski občini pravilno zastavljene. Poleg strokovne obdelave smo največ pozornosti posvečali nabavi in dopolnjevanju knjižničnega gradiva, omeniti pa velja, da namenska sredstva financirjev nikoli niso bila zadostna, kar se je tedaj posebej poznalo pri nakupu strokovne literature, pogoste so bile omejitve nakupa periodike za čitalnico knjižnice itd. Tudi zamenjave in darovi so predstavljali za knjižnico pomemben vir dotoka knjižničnega gradiva, na tem mestu in v tem kontekstu pa se moram posebej zahvaliti Pomorskemu muzeju S. Mašera, Obalnim galerijam Piran, Samoupravnim italijanski skupnosti Piran, ZVKND Piran, Morski biološki postaji ter številnim osnovnim in srednjim šolam v piranski občini, ki so nas nesebično zalagali s svojimi občasnimi publikacijami ali drobnim tiskom. Na ta način smo bistveno obogatili knjižnične police tudi z raznovrstnim domoznanskim gradivom (npr. monografije, razstavniki katalogi, zloženske, separati, raziskovalne študije, šolska glasila itd.), ki je pozneje pomenilo pomembno osnovo pri ustanavljanju domoznanskega oddelka knjižnice. Ne nazadnje velja omeniti pomen razstavne in prireditvene dejavnosti. V tem segmentu je prednjačil Pionirski oddelek, medtem ko so prireditve

Projekt Tiera 90 v Kosmačevi hiši

za odrasle bralce potekale pretežno v utesnjeni čitalnici knjižnice, v spominski hiši Cirila Kosmača ali na drugih lokacijah. Posebej so mi v tistem obdobju ostala v spominu nepozabna srečanja z nekaterimi velikani slovenske besedne umetnosti (Marjan Rožanc, Drago Jančar, Janez Menart, Jure Detela, Tone Pavček, Marjan Tomšič, Žarko Petan, Jolka Milič, Evald Flisar, Vid Pečjak itd.), prav tako tudi številna debatna srečanja s predstavniki Zveze književnikov Primorske in drugih civilnih združenj in posameznikov, ki jih je v tistih časih uspešno povezoval debatno-kulturni klub Istra pod taktirko neumornega koprškega publicista in družbenega aktivista Milana Gregoriča. Seveda je vse te številne, tudi poznejše prireditve oziroma srečanja nemogoče nanizati v nekaj stavkih, saj gre za zajetno arhivsko kroniko, ki bi jo veljalo posebej in podrobneje obdelati. Z današnjega zornega kota pa lahko le dodam, da je piranska knjižnica pozorno spremljala družbeno-kulturna dogajanja in tedanji "duh časa", ki je bil prepojen z nekim posebnim "narodnobuditeljskim

žarom" odkrivanja lastnih korenin in kulturnih dosežkov, na katere smo bili in smo še vedno ponosni.

To, kar bi moralo stati na začetku tega prispevka, postavljam na konec, gre pa za iskreno zahvalo sodelavkam, brez katerih bi bilo oranje knjižničarske ledine v letih mojega ravnateljstva v piranski knjižnici nemogoče. Hvala torej vsaki posebej in vsem skupaj ... Mariji, Nadi, Kseniji, Olgi, Ivanki, Vidi, pogodbenima sodelavkama Anamariji in Miri ter drugim občasnim zunanjim sodelavcem in kolegom. Kljub temu, da sem kot ravnatelj piranske knjižnice odigral le epizodno vlogo enega samega mandata, so se mi prav tista leta v spominu "podvojila" v dobrem in slabem, tako kot to pač gre v življenju, ki nas uči, da je vsako dobro za nekaj slabo in obratno. •

Naj se pisave nocoj spoznavajo med seboj

Čaji patra Ašiča

Vodenje piranske splošne knjižnice sem prevzela konec leta 1992, potem ko sem bila deset let zaposlena v Osnovni šoli Cirila Kosmača v Piranu kot šolska knjižničarka. Še danes hranim razglednico z motivom patra Ašiča s čestitko k izvolitvi oziroma imenovanju, s hudomušnim, a vendarle pomenljivim pripisom » ... upamo, da Ti pri novih zadolžitvah pri nas ne bo treba piti preveč čajev«.

Perečo problematiko piranske splošne knjižnice sem poznala kot predstavnica uporabnikov v svetu knjižnice, toda kljub temu mi je bilo tesno pri srcu, ko sem prvič vstopila v knjižnico kot ravnateljica. Nič kaj spodbuden ni bil pogled na knjižnične prostore, prenatrpane knjižnične police in ozko ravnateljsko pisarno, ki to pravzaprav ni bila. Ravnateljska delovna miza se je nahajala, stisnjena med vrati in oknom, v edinem internem delovnem prostoru knjižnice, ki je bil namenjen vsem zaposlenim, kjer se je vršila nabava in obdelava knjig, kjer je bilo skladišče knjig, arhiv knjižnice, čajna kuhinja in garderoba. Vse skupaj strpano na 15 m² površine, kar je moj predhodnik Slavko Gaberc, znan po izrednem smislu za humor, poimenoval »kancelarija«. Svoje prve letne načrte, poročila o delu, prošnje, vabila na prireditve, naročila, dopise sem pisala na prepihu neprestano vstopajočih sodelavk, obiskov trgovskih potnikov s knjigami,

uporabnikov in druge »pisane družine življenja« vsake knjižnice, kot so pisatelji, pesniki, založniki ipd. Zelo pestro in zanimivo, toda zares delati se ni dalo. Zahtevnejše delovno mesto v knjižnici je bilo v vseh pogledih slabše opremljeno kot moje prejšnje v šoli, kjer mi je bil pri naročanju knjig v oporo odličen tajnik. Tu o tajnici ni bilo ne duha ne sluha. Vsega štiri strokovne delavke so bile polno zaposlene z delom v izposoji in obdelavi. Svojo prvo zahtevnejšo nalogo sem kot ravnateljica knjižnice napisala na računalniku na svojem nekdanjem delovnem mestu v šoli. V piranski knjižnici se namreč računalniki leta 1992 še niso uporabljali, kar se nam danes zdi skoraj nepredstavljivo. Kultura, v katere resor sodi tudi splošna knjižnica, je tedaj zaostajala in tudi danes caplja za prosveto.

Ljudje so najpomembnejši

»Spremembe bodo, vendar jih bomo uvajali postopno,« sem dejala sodelavkam, ki sem se jih v bistvu nekoliko bala, saj sem skoraj fizično čutila tleče nezadovoljstvo zaradi razmer, v kakršnih je delovala knjižnica. Žal obljube o postopnosti sprememb nisem držala, saj se je v naslednjih letih morala tudi piranska knjižnica, kot druge splošne knjižnice v Sloveniji, pospešeno prilagajati novim zahtevam stroke, novim tehnologijam in novemu poslanstvu splošne knjižnice kot informacijskega središča lokalne skupnosti. Vsem tem izzivom zaposleni tedaj nismo bili kos;

bilo je potrebno veliko napora v obliki dodatnih usposabljanj in izobraževanja, da bi šli v korak s časom. Zadostiti smo morali najprej zahtevam za članstvo v ambicioznem knjižničnem informacijskem sistemu mlade države, potem pa še drugim zahtevam sodobne splošne knjižnice. Proces, ki se odvija še danes in daje organizaciji, ki jo vodim, moč, da bo kos tudi nalogam in izzivom prihodnosti. Ponosna sem na svoj kolektiv, da je to zmogel kljub slabim pogojem dela, saj je v tem obdobju zrasel v izobrazbenem in profesionalnem pogledu, knjižnica pa v organizacijskem.

Spreminjanje miselnosti – nikoli dokončan boj

Zaradi rdečih števil na računu knjižnice sem morala zelo hitro zaprositi za sprejem pri tedanjem predsedniku izvršnega sveta Skupščine občine Piran, gospodu Andreju Grahorju. Prvo vprašanje, ki mi ga je postavil in ga je bilo moč razumeti tudi kot opozorilo, je bilo: »Ali nameravate tudi vi delovati kot vaš predhodnik in blatiti občino po časopisih?« Odgovorila sem mu, da to ni moja naloga in tudi ne namen, pričakujem pa pomoč ustanoviteljice pri reševanju nakopičenih problemov knjižnice, ki je najbrž moj predhodnik ni imel. Kasneje sem spoznala, da je gospod Grahor kljub zunanji robotosti znal prisluhniti argumentom. Tedaj in tudi danes pa me v tovrstnih pogovorih še preseneti nepoznavanje ali nepriznavanje pomena

javne knjižnice, kar se navsezadnje odraža tudi v tem, da ima knjižnica v bogati občini še vedno status uboge »Pepelke«.

Spreminjanje miselnosti je dolgotrajno, zato želim ponoviti tudi na tem mestu: lokalna skupnost potrebuje sodobno knjižnico, saj le-ta zagotavlja nekatere temeljne ustavne pravice, kot sta pravica do obveščenosti in pravica do izobraževanja. Predstavlja namreč cenovno dostopno infrastrukturo za izvajanje funkcionalnega, informacijskega opismenjevanja in vseživljenjskega učenja. To vse so dejavnosti, ki lahko pomembno sooblikujejo na znanju temelječe družbe, kakršna si želi postati tudi slovenska. Znano je, da se razvita družba od revne loči po tem, koliko potroši zasebno in koliko kolektivno. Revne države potrošijo skoraj vse zasebno in le malo jim ostane za javne dobrine. Zelo razvite države, kot so npr. skandinavske, pripisujejo velik pomen javnemu – skupnemu, oboje namreč, zasebno in javno, pripomore k rasti in blagostanju neke družbe.

Ministrstvo za kulturo mi je pred leti omogočilo obisk finskih knjižnic, ki so znane kot ene najbolj razvitih v svetu. Na Finskem sem imela priložnost videti najlepše, najbolj funkcionalne in najbolj učinkovite knjižnice. Knjižnični prostori, zgradbe, oprema, zaposleni odražajo kakovost, ne pa tudi luksuz v obliki marmorja, medenine, ipd. Takšno knjižnico, kakovostno in ne luksuzno, si želim kot občanka in državljanka, ko pričakujem, da me država ali občina z davki in dajatvami ne obere preveč, in kot direktorica piranske knjižnice, ko vem, da lahko sodobna, kakovostno in premišljeno načrtovana knjižnica veliko pripomore k napredku kraja in skupnosti, v kateri živim.

Pridobitve

Vrnimo se k zgodovini. Začetek računalniške ere v knjižnici se je seveda odražal tudi pri delu z uporabniki. Starejšim dolgoletnim članom včasih ni bilo po godu, da se v knjižnico »naseljujejo« računalniki in novi uporabniki, predvsem šolajoča mladina, ki pa je potrebovala sodobno splošno knjižnico z vsemi potrebnimi atributi. Spomnimo se, da je leta 1993 ponovno zaživela slovenska gimnazija v Piranu, leta 1995 je v Portorožu začela delovati nova visoka šola za turizem. Študentje in dijaki so za svoje seminarske naloge in diplomska dela iskali informacije o zgodovinski in kulturni dediščini mesta, ki so jo na novo odkrivali. V novi gimnazijski oziroma visokošolski knjižnici takšnih informacij oziroma zapisov »domoznanskega« znanja ni bilo mogoče najti. Pridobitev dodatnih prostorov leta 1996 v podstrešnih prostorih sodne palače za oblikujočo

Na predstavitvi slikanice Bronasti violinisti v Tartinijevi hiši l. 1997 so zaigrali mladi glasbeniki

se ločeno domoznansko zbirko knjižnice je bila tudi s tega vidika prva pomembnejša pridobitev za knjižnico. Tu so odslej lahko dobili individualne bibliotekarjeve nasvete in pomoč pri iskanju gradiva dijaki, študentje, raziskovalci – tudi taki iz tujine. Domoznanska zbirka je »punčica v očesu« vsake splošne knjižnice, saj gre za zbirko publikacij in drugega gradiva, ki je nastala v neki lokalni skupnosti ali pa je posebej zanjo pomembna.

V podstrešne prostore pa se je selila tudi ravnateljska pisarna skupaj z arhivom knjižnice, kar je omogočilo ureditev primernejšega prostora za interno strokovno delo. Druga pomembnejša prostorska pridobitev je bila pridobitev dodatnih 15 m² prostora za časopisno čitalnico v stranski veži sodne palače, kjer se še radi zadržujejo dijaki in študentje. Šele v novem tisočletju pa je knjižnica lahko posodobila in polepšala najprej oddelek za odrasle in potem še oddelek za otroke, vendar brez tako nujnega povečanja vitalnih površin knjižnice, namenjenim uporabnikom. Izkoristili smo namreč že vse možnosti za širitev na obstoječi lokaciji v sodni palači na Tartinijevem trgu 1.

V letu 2005 je knjižnica pridobila primeren dodaten prostor za hrambo dela svoje bogate zbirke na 200 m² v prostorih baročne hiše na Tartinijevem trgu. Tu se trenutno nahaja okoli 18 000 enot knjig in drugega knjižničnega gradiva. Občanom in drugim uporabnikom knjižnice je ta fond trenutno dostopen informacijsko, fizično pa le ob predhodnem naročilu. Čaka na boljše čase, da bo ponujen na ogled in v celoti postavljen na police v prostem pristopu, ko bo uresničen veliki in težko pričakovani projekt sodobne knjižnice v občini Piran, ki po veljavnih standardih potrebuje okoli 1300 m² površine.

V petdesetih letih je piranska knjižnična zbirka iz okoli 4 000 enot gradiva narasla na okoli 60 000 enot, kar je primeren standard za prebivalce občine Piran, ki pa naj bi bil vsem občanom čimbolj dostopen. Prostor in knjižnična mreža ostajata najbolj boleči točki »dosjeja« piranske knjižnice. Prostor, ki predstavlja osnovo za njen nadaljnji razvoj in izvajanje poslanstva. Knjižnica svoje zbirke namreč ne more posredovati niti predstavljati tako, kot bi želela in kot bi bilo prav glede na že doseženo raven standarda v Sloveniji: v vsej njeni bogatosti in raznolikosti, ki izvira iz skrbno oblikovanih polstoletnih nakupov, ki na neki način odražajo tudi knjižno produkcijo na Slovenskem v tem obdobju. Fond, ki ga bogati tudi zbirka, ki jo je prispevala italijanska narodna skupnost. Fond, ki izhaja iz socialnega kapitala knjižnice kot ustanove. Knjižni dar, ki ga je knjižnica v obilici prejemale vsa ta leta od svojih članov, občanov v

znak hvaležnosti, pozornosti, spomina na sodelovanje, literarni večer.

V nadaljevanju bom skušala z nekaterimi temeljnimi kazalci, ki jih knjižnice zbiramo za potrebe državne statistike, prikazati, kolikšna je bila rast t. i. »javnega dobrega« v primeru piranske knjižnice v zadnjih trinajstih letih:

Letni nakupi gradiva: minimalni standard 200 enot/1000 prebivalcev občine.

- Leta 1993 je knjižnica nakupila 1594 enot gradiva (45,55 % minimalnega standarda), leta 2005 je nakupila 2584 enot gradiva (75,70 % minimalnega standarda).

Funkcionalna površina knjižnice (namenjena zbirki v prostem pristopu ter uporabi knjižnice in njene opreme).

- Leta 1993 je knjižnica razpolagala z okoli 180 m² funkcionalne površine (okoli 19 % standarda), leta 2005 z okoli 220 m² (okoli 22 % standarda).

Dostopnost in knjižnična mreža: kraji z več kot 1500 prebivalci naj bi imeli svoje izposojevališče, manjši pa potujočo knjižnico.

- Leta 1993 kot tudi leta 2005 ostajata dva kraja v občini Piran z več kot 1500 prebivalci (Portorož, Lucija) brez stalnega izposojevališča.
- Leta 1993 so bila v občini 3 postajališča potujoče knjižnice, leta 2005 pa 6 postajališč.

Število strokovnih delavcev: minimalni standard: 8.

- Leta 1993 so bili v knjižnici zaposleni 4 strokovni delavci (50 % minimalnega standarda), leta 2005 pa 5,43 strok. delavca (67,9 % minimalnega standarda).

Ne moremo torej trditi, da v zadnjih dvanajstih, trinajstih letih piranska knjižnica ni napredovala, vendar je ta napredek premajhen, saj ni dosegla niti minimalnega standarda, da bi lahko opravljala svojo dejavnost kot javno službo. Najmanjši je napredek v prostoru in dostopnosti – v standardu, ki so ga v tem času dosegle revnejše občine, kot je piranska.

Ker je knjižnica potrebna strokovna izhodišča za urejanje razmer izdelala, je sedaj na potezi predvsem ustanoviteljica knjižnice, Občina Piran, ki bo morala na tem področju v naslednjih letih narediti bolj odločne korake.

Bistvo je očem skrito, vendar učinkuje

Splošna knjižnica opravlja svojo nalogo, če materialno in duhovno bogati okolje, v katerem deluje. Prav je, če se ob »inventuri« delovanja knjižnice v zadnjih petdesetih letih vprašamo, kaj pravzaprav je srž dela sodobne knjižnice. Če ne drugega zato, da bomo vedeli, kako naprej. To gotovo niso zaprašene knjige v skladiščih, temveč posredovanje in promocija kulturnega blaga, ki ga knjižnica hrani, preračunano na trajnost v času in prostoru, na prenos z generacije na generacijo. Knjižnica si mora zato kot organizacija (kot ljudje, ki v njej delajo) vedno znova zastavljati vprašanja in iskati odgovore, kako naj kulturno bogastvo, ki ga hrani, spremeni iz »mrtvega« v »živi« kapital. Ta vprašanja si je piranska knjižnica ves čas tudi zastavljala. Zato tudi priložnostne razstave, edine, ki si jih knjižnica trenutno lahko privoščijo na okenskih policah, a zato nič manj dragocene, saj pri številnih obiskovalcih knjižnice vzbujajo občutek, da so zaželeni, da smo tu zaradi njih. Zato prireditve za otroke, pravljice, knjižni kvizi, prireditve za odrasle, srečanja s pisatelji, pesniki in drugimi ustvarjalci. Če jih ni bilo mogoče pripraviti v knjižnici, ker knjižnica nima ustreznega prostora, smo »knjižnico preselili« v galerijo, v šolo, v gimnazijo, v krajevno skupnost, tudi v podeželsko gostilno – kjerkoli so nam bili pripravljeni odstopiti prostor za morda droben, ne bleščav, a vendarle dragocen kulturni dogodek, ki povezuje ljudi v neki skupnosti in širše. Naj v tem prispevku spomnim le na nekatere iz zadnjega obdobja in se opravičim za vse tiste, ki jih na tem mestu ne bom omenila. Vsi so dokumentirani in trajno shranjeni v arhivu knjižnice. Zapisi o prireditvah v zadnjih letih pa so dostopni tudi na spletni strani knjižnice.

Naj začnem s prireditvami za otroke in mladino, ki jih že več kot trideset let skrbno načrtuje višja knjižničarka Marija Kramar: srečanje piranskih otrok z mladinsko pisateljico Branko Jurca leta 1994 v čitalnici knjižnice, eno zadnjih pisateljičinih srečanj s svojimi bralci. Lizike za vse – njena zbirka zgodb, ki so jo brale generacije otrok, tudi sama v otroštvu. Po srečanju pa lizike za vse otroke v knjižnici tudi dobesedno. Nepozaben smeh ob srečanju otrok z mladinskim pisateljem Primožem Suhodolčanom, ki je predšolske otroke tako navdušil in nasmejaj, da so cepetali z nožicami, vzgojiteljice pa so si v kotih brisale solze od smeha skupaj z nami. Navdušenje šolarjev iz Pirana, Lucije, Sečovelj ob srečanju z Deso Muck, ki je zaradi prometnih zagat zamujala skoraj celo uro na prireditvi v Galerijo Hermana Pečariča. Kljub

enournemu čakanju je nejevolja minila in pisateljice kar niso hoteli pustiti stran. Sramežljiv deček, ki je vidno očaran nad mojstrstvom ilustratorja Marjana Mančka zbral pogum in počakal, da so sošolci odšli, da je ilustratorja poprosil, naj mu nariše znanega junaka na kos papirja. So stvari, ki jih ne moreš kupiti.

Javna tribuna v lucijski krajevni skupnosti leta 1993 z naslovom »Kulturni utrip našega mesteca«, kjer smo želeli opozoriti na velik primanjkljaj hitro razvijajočega se naselja v občini, ki nujno potrebuje krajevno knjižnico. V kulturnem programu so tedaj sodelovali učenci OŠ Lucija in Glasbene šole Piran, gledališki igralec Stane Raztresen in slikar samouk Atilio Radojkovič z razstavo svojih slik. Bučko, kot pravimo znanemu slaščičarju iz Lucije, pa je prav rad prispeval slaščice za pogostitev. Tedaj so bile dane tudi nekatere obljube, ki pa se še niso uresničile ...

Zapise o materinščini in njenih mojstrih Silva Faturja je predstavila Ivica Eller

Mrzli novembrski večer leta 1994 v Kosmačevi hiši v Portorožu, ko smo gostili prevajalca Kosmačevega Tantadruja v nemščino, gospoda Klaus D. Olofa. V prijetnem vzdušju zakurjenega kamina in z dojenčkom v naročju je v pogovoru, ki ga je vodila prof. Jasna Čebren, sodeloval tudi priznan slovenski založnik iz Celovca Lojze Wieser. Časniki so v tistem času poročali o grožnjah založbi s pisemskimi bombami. Wieser se je z ženo in otrokom zato rad odzval našemu povabilu in užil dan ali dva miru v Kosmačevi hiši. Nepozaben večer in dragocen spomin nanj. Knjižnica je pridobila dragocen knjižni dar, posebno izdajo Tantadruja v nemščini, v posebni, mislim da japonski vezavi, knjigo, ki jo imata poleg NUK-a le še dve knjižnici v Sloveniji.

Prireditvi ob slovenskem kulturnem prazniku leta 1995, ki jo je knjižnica organizirala v sodelovanju z

Gimnazijo Piran v občinski dvorani, s katero smo želeli poudariti sožitje ljudi in jezikov v našem prostoru: »Trije istrski pisatelji – Marjan Tomšič, Milan Rakovac, Fulvio Tomizza«. Brali so: Rožana Koštial, Milan Medak in Gianfranco Silan. Glasba: Luciano Kleva in Istrski mužikantje. Povezovalki prireditve: dve imenitni profesorici, Jasna Čebtron in Nives Zudič-Antonič.

Januarja 1997, ob 40-letnici knjižnice (leta 1996) izdaja in predstavitev jubilejne publikacije, slikanice Bronasti Violinist – Il violinista di bronzo Pirančank Zlate Jurin in Sandre Kump v Tartinijev hiši. Sledilo je povabilo v Trst, kjer smo predstavili knjigo v Tržaški knjigarni. Tržaški javnosti sta jo predstavila priznani italijanski poznavalec mladinske književnosti Livio Sossi in pesnik Marko Kravos. Med številnimi obiskovalci je tudi stara ženica, Italijanka, Pirančanka, ki živi v Trstu, vidno ganjena s knjigo v roki se želi rokovati z menoj in čestitati k izdaji. Bronasti violinist in obe avtorici sta se predstavili kasneje tudi v prepolni dvorani šolarjev in srednješolcev v pobratenem italijanskem mestu Castel Goffredo.

Veselite se prenove Oddelka za odrasle bralce I. 2002

Nepozaben literarni večer Toneta Pavčka z Marjanom Tomšičem v Kosmačevi hiši leta 1997, kjer so se »tihe, iščočje, prijateljske besede Tomšiča zlivale z zvonkimi, toplimi in iskrivimi Pavčkovimi, ki so pričarale tudi vseprisotnost gostitelja Kosmača«, kot je zapisalo novinarsko pero v Primorskih novicah. Čaroben večer, ki ga je pomagala pričarati z branjem odlomkov tudi naša Ivica Eller.

Za nas in najbrž tudi za naše zveste obiskovalce so srečanja, ki jih pripravljamo v Kosmačevi hiši, med najbolj prijetnimi, saj vrt omogoča prijetno druženje in pogovor, izmenjavo mnenj tudi po prireditvi. Tako

smo v preteklem letu organizirali Tri poletne večere pod Kosmačevo lipo in predstavili domače ustvarjalce, Igorja Bizjana in Jurija Rustjo, ter že priznana ali pa vzhajajoča imena slovenske literature: Nino Kokelj, Polono Glavan, Andreja Blatnika in Uroša Zupana.

Seveda so se vtisnili v spominu tudi srečanja, ki jih knjižnica v zadnjih letih prireja v Galeriji Hermana Pečariča: predstavitev pesniške zbirke Od kapca do murja – Od kaplje do morja – Dalla goccia al mare Alferije Bržan v galeriji z odličnim nastopom Luiselle Ravalico, Mirele Arzenšek in prof. Elen Slavec; predstavitev knjige Slaves to no one o slovenski skupnosti v Indianapolisu, pobratenem mestu, ki jo je predstavila umetnostna zgodovinarica Duška Žitko; predstavitev pesniške zbirke Bleste se kristali domačinke Marije Grbec – topel večer, na katerega so prišli tudi prebivalci okoliških vasi in ga je tenkočutno vodila prof. Jasna Čebtron; predstavitev knjige Siamo rimasti soli Antonia Seme v sodelovanju z Gimnazijo Antonia Seme, ki je privabila toliko ljudi, da v galeriji ni bilo dovolj sedežev za vse.

Posebno poglavje odpira knjižnica v zadnjem času z večeri odprtih branj, ki nam jih pomagajo oblikovati zunanji sodelavci Igor Bizjan. Lokalni pisatelji, pesniki in ljubitelji lepe besede prebirajo svoje pesmi, prozo ali sestavke drugih, tako v slovenskem kot tudi v italijanskem, hrvaškem, srbskem jeziku pa tudi v drugih jezikih. Menimo, da so to zelo primerne oblike za medsebojno spoznavanje, razumevanje narodne in kulturne drugačnosti, pospeševanje dialoga med kulturami in spodbujanje različnosti kultur. Eno izmed takih srečanj, ki se je odvijalo lani, 3. decembra ob Prešernovem rojstnem dnevu v Galeriji Gasspar, smo simbolično poimenovali z imenom Naj se pisave nocoj spoznavajo med seboj. Naslov, ki simbolno odraža tudi to, kar naj knjižnica počne tudi v prihodnosti.

Srešanje s Poldetom Bibičem v Pečaričevi galeriji l. 2003

SLEDI

Vsaka stran, vsaka beseda ima svoj pomen, četudi je iztrgana iz konteksta; v kontekstu knjige se združuje s pomeni drugih besed, tistih pred njo in tistih, ki ji sledijo. Iz tega prežemanja, naraščanja in ciljnega zbiranja vzide na koncu tista, v času zaustavljena misel, ki povzroči dejanje.

Stanislaw Lem, Glas gospodarja

Pripovedovanje pravljic v Mestni knjižnici Piran

Včasih so otrokom pripovedovali pravljice, preden so odšli spat. Danes morda otroci poslušajo radijsko oddajo *Pravljica za lahko noč*, poslušajo pravljice na kaseti, gledajo televizijo. Koliko je staršev, ki otrokom še pripovedujejo pravljice?

Današnji starši se, če sklepamo po obisku knjižnic in izposoji knjig za otroke, zavedajo pomena pravljic, le da je pripovedovanje v večini primerov zamenjalo branje, pripovedovanje pa se je izza tople kmečke peči, lesene kmečke mize, izpod lipe sredi vasi preselilo v knjižnice. V nekaterih knjižnicah ima že večdesetletno tradicijo. Iz Pionirske knjižnice v Ljubljani, kjer so začeli pripovedovati pravljice že v petdesetih letih, so se *ure pravljic* širile po vsej Sloveniji. Sprva se je to početje marsikomu zdelo neresno in je šele sčasoma, v sedemdesetih letih, pridobilo na veljavi in ugledu. Počasi je vsaka knjižnica, ki je dala kaj na svoj ugled, uvedla *ure pravljic* med svoje redne dejavnosti. Danes menda ni slovenske knjižnice, kjer ne bi otroci vsaj enkrat na teden lahko prisluhnili pripovedovanju pravljicarke. Pionirska knjižnica še vedno prireja srečanja za mladinske knjižničarke iz šolskih in splošnih knjižnic, na katerih marsikdaj predstavijo tudi vzorčno *uro pravljic* ali *igralno uro s knjigo*, možne pa so tudi hospitacije. Tudi mariborska knjižnica ima že tridesetletno tradicijo pravljčnih ur za otroke. Pravljice

že dobra tri desetletja pripovedujejo tudi v piranski knjižnici, kjer je z njimi začela knjižničarka Marjanca Lenassi. Že dlje časa jih pripovedujejo tudi v izolski in koprski knjižnici.

V knjižnicah spadajo ure pravljic med bibliopedagoške dejavnosti. Namen teh dejavnosti, kamor sodijo še *vrtec na obisku*, *knjižne uganke*, *pravljčne uganke*, *pogovori o knjigah*, *moja najljubša knjiga*, *pogovor s pisateljem* in druge, je bil najprej približati knjigo otrokom in mladim bralcem, jim vzbuditi ljubezen do lepe besede, do besedne umetnosti, do branja.

Pri *urah pravljic* so zato knjižničarke otrokom brale ali pripovedovale pravljice in obenem kazale ilustracije iz slikanic. V prvih povojnih letih, ko še ni bilo na voljo toliko slikanic kot danes, so pravljice tudi same prevajale iz tujih jezikov in jih nato pripovedovale. Želele so, da naši otroci ne bi bili prikrajšani za pravljice, kakršne poznajo njihovi vrstniki po svetu. Danes knjižničarke pri *uri pravljic* v glavnem berejo ali pripovedujejo sodobne pravljice. Veliko pa je takih, ki z leti, ko pridobivajo vse več izkušenj in znanja, prisegajo le še na ljudske pravljice. In na pripovedovanje. Pripovedujejo jih otrokom, z njimi pa se tudi poglobljeno študijsko ukvarjajo.

Kakorkoli že, iz prvotnega namena knjižne vzgoje so se *ure pravljic* v knjižnicah počasi – vsaj pri nekaterih knjižničarkah – spet približale pravljicarstvu, kot so ga otroci in odrasli pozna li nekoč.

Med obalnimi knjižnicami je bila piranska prva, ki je med knjižnične dejavnosti uvedla tudi *ure pravljic*. Še pred tem pa je v knjižnici otrokom pripovedovala pravljice **teta Ela**. V tedanji pionirski knjižnici je v šestdesetih letih v poletnih mesecih vodila pravljичni kotiček, ki ga je obiskovalo veliko piranskih otrok. Zнала si je izmišljati in pripovedovati pravljice. Pisala je tudi kratke zgodbe in pesmice.

Ela Potočnik se je iz notranjosti Slovenije priselila v Piran v petdesetih letih prejšnjega stoletja. Takrat je bila že vdova. Po poklicu je bila učiteljica. Svojih otrok ni imela, a je ljubeče skrbela za tri nečake in jih spravila h kruhu. Ko se je upokojila, je pomagala otrokom, ki so imeli težave z branjem, matematiko ali slovenščino. Pa tudi druge predmete je učila. Bila je velika in odločna žena. Sive lase je nosile spete nazaj. Živela je sama v majhnem stanovanju v eni od ozkih piranskih ulic. Bila je prijazna in dobra. K njej domov so prihajali otroci v skupinicah. Postregla jim je in se jim posvetila z vso ljubeznijo in potrpežljivostjo. Odprli so se ji tudi najbolj zavrti otroci. Tudi s starši je sodelovala. Mame so jo imele zelo rade, otroci pa so jo ljubili in spoštovali – vsaka njena beseda jim je bila sveta. Za seboj je imela bogato in dolgo življenje, ki jo je marsikdaj kruto preizkušalo. Preživela je dve koncentracijski taborišči. Otroci so si potihem in zgroženi pripovedovali, da se ji na roki še vedno pozna vtetovirana taboriščna številka. Sama pa se je večkrat spraševala, če morda ne more imeti otrok zaradi številnih poskusov, ki so jih na taboriščnikih delali nacistični zdravniki. Ko je teta Ela umrla, so otroci še dolgo obiskovali njen grob in prižigali svečke.

Leta 1968 se je v tej knjižnici zaposlila knjižničarka **Marjanca Lenassi**. Pred tem je delala v Pionirski knjižnici v Ljubljani – prvi knjižnici v Sloveniji, ki je vpeljala ure pravljic. Marjanca Lenassi, ki je ure pravljic pripravljala že v Ljubljani, je želela, da bi bili tudi piranski otroci deležni te oblike knjižne vzgoje, ki otroke na topel, prisrčen, sproščen in domač način popelje v svet pravljic in književnosti. Skupaj z njo je pravljice pripovedovala knjižničarka Marija Kramar, potem pa po vrsti še knjižničarke Olga Drenik, Ksenija

Kmetec in Nada Leban.

Dolga leta je bila gospa Marjanca Lenassi tudi ravnateljica piranske knjižnice. Organizirala in vodila je prireditve za odrasle. Do sodelavk je bila prijazna in spoštljiva in je velikokrat priskočila na pomoč, kadar je bilo treba katero zamenjati za izposojevalnim pultom. Tudi bralci se je spominjajo kot prijazne, zelo razgledane, a preproste gospe. Predvsem pa je znala sodelavke spodbujati tudi pri njihovem ustvarjalnem delu z otroki.

Ura pravljic z Marijo Kramar

Marija Kramar je že dvaintrideset let kot višja knjižničarka zaposlena v piranski knjižnici. Spominja se, kako je leta 1972 komaj končala predavanja na Pedagoški fakulteti in je načrtovala, da si bo v nekaj prihodnjih mesecih vzela čas za počitnice, za zadnje izpite in pisanje diplome, pa so že potrkali na njena vrata uslužbenci iz piranske knjižnice in ji ponudili delo. Takrat si je rekla, »šola bo počakala, delo pa ne« in se je odločila povabilo sprejeti. Najprej je nekaj mesecev urejala pionirsko knjižnico, saj so ravno v tistem času prešli s pultnega sistema izposoje na prost pristop bralcev do knjig. Takrat je dodobra spoznala svoj fond knjižnega gradiva.

Jeseni naslednjega leta so v knjižnici začeli z *urami pravljic*. Da bi se naučila, kako naj potekajo, je hodila na hospitacije v Pionirsko knjižnico v Ljubljano. Tam je otrokom pripovedovala pravljice Marjana Kobe, ki je o pravljicah predavala tudi na seminarjih. Pravljice sta takrat v Piranu izmenično pripovedovali Marija in Marjanca Lenassi, kmalu pa se jima je pridružila tudi

višja knjižničarka Olga Drenik.

Marija je pripovedovala tako ljudske kot umetne pravljice. Ker takrat še ni bilo na razpolago toliko slikanic kot danes, so knjižničarke tudi same veliko prevajale. Marjanca Lenassi je prinašala slikanice v tujih jezikih iz Pionirske knjižnice v Ljubljani. Sama je prevajala pravljice iz nemškega, Marijapa iz francoskega in italijanskega jezika. Italijanske slikanice so si lahko izposodile tudi v Skupnosti Italijanov Piran. Takrat so bile priljubljene nordijske pravljice, pa afriške in drugih narodov: *“Skupina L, kamor smo uvrščali ljudske pravljice, je takrat zavzemala ogromno knjižnih polic. Takrat so bile najbolj brane ljudske pravljice. Danes ta zbirka ni tako obsežna, saj ne sprašujejo toliko po zbranih ljudskih pravljičah. Bolj si izposojajo tiste, ki so predstavljene samostojno, kot slikanice.”*

V tistem času so bile ure pravljič v piranski knjižnici ob sobotah dopoldan. Pročelje knjižnice gleda na Tartinijev trg, blizu pa je tudi Zelenjavni trg s tržnico, kjer ob sobotah branjevke napolnijo stojnice z zelenjavo in poljskimi pridelki in pridne gospodinje izbiraajo in kupujejo živež za družino. *“Tako so mame pripeljale svoje otroke k nam na uro pravljič, same pa so odšle na trg po nakupih. Včasih so tudi pozabile na otroke. Nekateri so bili tako majhni, da niti niso znali povedati, kje stanujejo. K sreči je bila ena od knjižničark iz Pirana in je otroke poznala, tako da smo jih lahko vsaj pospremile do doma,”* se spominja Marija.

Na ure pravljič je prihajalo veliko otrok, tako da so

morale včasih knjižničarke obisk omejiti, kasneje pa so otroke razdelile v dve različni starostni skupini. Takrat je bilo v navadi, da so knjižničarke pripovedovale tudi dve, tri pravljice v eni uri. Že od vsega začetka so pripravljale tudi likovne delavnice.

Marija je pravljice posredovala otrokom na dva načina: kadar so bili v pravljici lepi opisi ali lirični odlomki, jih je raje prebrala, da je otrokom približala neokrnjeno besedilo; kadar pa je bilo v zgodbi veliko dogajanja, ponavljanj ali dialogov, je raje pripovedovala. Predvsem pa je želela otrokom predstaviti tiste pravljice, ki so bile vseč njej sami, saj je le te lahko najbolj doživeto posredovala. Danes veliko več pripoveduje. Izbere primerno pravljico in jo prebere. Potem si naredi oporne točke za prosto pripovedovanje. Navadno pripoveduje ob odprti knjigi, tako, da obenem otrokom kaže ilustracije: *“Poskusila sem pripovedovati tudi brez slikanice, pa so me otroci spraševali, kje so ilustracije!”*

Pri uri pravljič se z otroci veliko pogovarja, tako da najprej razumejo nove pojme in nove besede. *“Ko smo brali Bikca Ferdinanda, sem prinesla globus. Poiskali smo Španijo. Vprašala sem jih, če je kdo od njih že kdaj potoval tja. In kaj je značilno za Španijo? Nekateri so poznali plese, drugi bikoborbe. Pa v slovar smo pogledali, kaj pomeni beseda kastanjete. Šele potem sem začela pripovedovati. Tako delam pri večjih otrocih. Manjši pa imajo raje ljudske pravljice, kjer je veliko ponavljanja. Tudi pravljice o živalih so jim všeč.”*

Na uri pravljič z Nado Leban

Opaža pa tudi razlike med otroci danes in nekdaj: *“Vedno želim najprej pripraviti primerno vzdušje za pravljico. Zato se pripravim na pogovor. A danes hočejo otroci vse čim hitreje in me prav prisilijo, da skrajšam uvodni del. Ko pripovedujem, pa vidim, kako jih gane nebogljnost kakšne osebe v pravljici, kako se v njih prebudi sočutje. Take pravljice razorožijo tudi najbolj živahne otroke.”*

Prilagaja se tudi željam otrok: *“Včasih jih vprašam, kaj bi naslednjič radi poslušali. Pri tem opazim, da si želijo poslušati kakšno pravljico tudi, če jo že dobro poznajo.”*

Še vedno tudi prevede kakšno pravljico, saj želi predstaviti otrokom čisto nove pravljice, take, ki jih v slovenščini še ni. Zato hodi na sejme, predvsem v Ljubljano na sejem Bologna po Bologni. Veliko pa si pomaga tudi z italijanskimi slikanicami. Kot vse knjižnice na dvojezičnem področju mora namreč tudi piranska nabavljati in skrbeti za dovolj obsežen fond gradiva v jeziku manjšine; pri nas temu strokovno rečemo italijanika. *“Pred leti, ko pri nas še ni bilo Čarovnice Vilme, sem jo prevedla iz italijanščine. Otrokom je bila zelo všeč. Sploh so jim všeč pravljice o čarovnicah.”*

Pravljice pripoveduje tudi skupinam otrok, ki prihajajo z vzgojiteljicami na obisk v knjižnico: *“Enkrat sem jim pripovedovala pravljico o Čarovnički Betki. Vzgojiteljica Marta mi včasih reče, da se še zdaj spomni, kako doživeto sem pripovedovala. Otroci iz vrtca radi pridejo na obisk v knjižnico. Potem se v vrtcu pogovarjajo o pravljici, ki so jo slišali, ob naslednjem obisku pa prinesejo v dar risbice, ki so jih narisali.”*

Včasih obiščejo knjižnico tudi skupine šolskih otrok, predvsem tistih iz prvih treh razredov osnovne šole. Tudi tem tu in tam pove kakšno pravljico. Marija najraje vidi, da so pri urah pravljic samo otroci: *“Veliko bolj so sproščeni in bolj pridni, kadar so sami! A nekaterim staršem je všeč poslušati pravljice, pa kar ostanejo. A to so izjeme.”*

Starši, ki pripeljejo otroke k uram pravljic, ugotavljajo, da poslušanje pravljic bogati otrokov besedni zaklad: *“Pravijo, da v šolah branju posvečajo premalo časa. Zavedajo se tudi, da bi morali otroci več brati tudi sami, doma. A otroka je težko pripraviti k branju. Staršem primanjkuje časa, zato otroke pripeljejo k uri pravljic. Imajo jih za dopolnilo šolskemu pouku.”*

Zato Marija danes razmišlja tudi o drugih načinih animiranja otrok. Najbolj bi jo veselilo, da bi imeli tudi kakšnega pravljíčarja! Zato včasih povabi v knjižnico koprskega knjigarnarja Uroša Celestino ali pa piranskega oblikovalca Rudija Mraza. Oba znata vzpostaviti stik z otroki in zelo lepo pripovedujeta pravljice. Sanja pa tudi o bralnih uricah, pri katerih bi otroke učili, kako osvojiti tehniko branja: *“Otroci radi poslušajo pravljice, z branjem pa imajo velike težave.”*

In kaj Mariji pomenijo pravljice? *“Pravljice polepšajo življenje! Rada preberem kakšno pravljico tudi sebi, ne samo za ure pravljic. Nekateri berejo poezijo, jaz pa najraje berem pravljice!”*

Olga Drenik se je rodila v delavski družini v Idriji, kjer je hodila v osnovno šolo in potem v gimnazijo. V Ljubljani je študirala knjižničarstvo in slovenščino. Nekaj časa je bila učiteljica, potem pa dolgih petindvajset let knjižničarka v Piranu. Med bralci piranske knjižnice je bila priljubljena zaradi vedrega značaja, prijaznosti in ustrežljivosti. Za vsakega je našla primerno knjigo in predvsem toplo besedo, ki je še po dolgih letih zvenela po idrsko. Nekaj časa je vodila tudi ure pravljic. Nekaterih pravljic se je spominjala še iz otroštva, ko so ji jih pripovedovali stari straši. Z otroki je bila sproščena in imela jih je zelo rada. Bila je zelo čustvena in včasih ji je kateri od otrok tako prirasel k srcu, da ga kar ni mogla pozabiti. Potem ga je še naslednje dni ob jutranji kavici tako živo opisovala svojim sodelavkam, da se je tem zdelo, kot da ga vidijo pred seboj. Pravljice je najraje pripovedovala.

Nada Leban je imela pravljice rada že kot otrok. Ne spomni se, da bi ji mama pripovedovala pravljice: *“Moja mama je kar naprej delala in delala. Najbrž mi je pravljice brala, če sem jo prosila.”*

S pomočjo starejše sestre se je hitro naučila sama brati. Bila je naročena na zbirko Čebeline in te pravljice je zelo rada prebirala. Ko je bila večja, jih je brala tudi drugim otrokom: *“Nekateri se tega še zdaj spomnijo in mi povejo, kako je bilo lepo, ko sem jim brala.”*

Potem se je vpisala na Pedagoško akademijo v Kopru in si kot dodaten predmet izbrala ure pravljic. Pripovedovala jih je piranskim osnovnošolcem. Ko je postala mama, je brala pravljice svojim otrokoma: *“Ne vem zakaj, a rada sta imela žalostne pravljice. Tudi če sem jima povedala, da je pravljica žalostna, sta jo vseeno hotela poslušati. Potem smo skupaj jokali.”*

Ko se je okrog leta 1978 zaposlila v piranski knjižnici, je začela pripovedovati pravljice tudi drugim piranskim otrokom. Takrat je imela že kar nekaj izkušenj in veliko novih idej. Ure pravljic je želela počasi dopolniti z različnimi likovnimi dejavnostmi. Otroci so slikali z vođenimi barvicami, s škarjicami so rezali papir in izdelovali kolaže, risali. Ob tem so sproščali svojo

pačiti. Ko govorim, opazujem otroke in vidim, kako doživljajo pravljico. Eni poslušajo z odprtimi usti!"

Pravljica izzveni v tišini: "Po pravljici jih nikoli takoj ne vprašam, če jim je bila všeč. Ponavadi obsedimo v tišini, ki traja kar nekaj minut."

Marija Kramar in Sandra Kump

domišljijo in podoživljali pravljico skozi likovno ustvarjanje. Nekoč so vsi skupaj izdelali bavbava, ki je potem otrokom prav prijazno povedal pravljico.

Nada pripoveduje pravljice tudi z lutko v roki: "Enkrat je prišla k uri pravljic neka deklica s čisto novo lutko in mi jo pokazala. Vprašala sem jo, kako je tej lutki ime. Potem sem si sposodila njeno lutko in povedala pravljico." Pripoveduje z eno ali tudi z več lutkami. Včasih spodbudi otroke, da pravljico tudi zaigrajo: "To imajo zelo radi. Razdelijo si vloge, se igrajo, potem vloge zamenjajo. Vključijo se tudi drugi otroci, ki so dotlej igro le opazovali."

Kadar pripravlja ure pravljic, včasih zbere več pravljic, pa tudi pesmice in uganke o določeni temi, na primer o zajčku, jabolku. Potem otroke vpraša, če poznajo kakšno pravljico ali pesmico o tem. Nekateri jih poznajo, drugi ne. Včasih kakšno pesmico tudi zapojejo.

Nekaterih pravljic se otroci nikoli ne naveličajo poslušati. Po Nadinih izkušnjah so te pravljice Janko in Metka, Zrcalce, Zlatolaska in trije medvedki, pa tudi druge.

Pripoveduje tako, kot sama začuti, včasih tiho, včasih glasneje: "Preglasno ne smeš govoriti. Najti moraš pravi ton. Biti moraš naraven, tak, kot si. Ne smeš se

A tudi pogovarjati se je nadvse pomembno: "Potem začnejo kar sami od sebe govoriti. Nekdo nekaj reče in razvije se pogovor. Vidim, kako radi poslušajo in kako radi se pogovarjajo. Otroci radi kaj povedo, če vidijo, da jih poslušamo. Če jih poslušamo le površno, to čutijo. Odrasli imajo danes premalo časa za otroke. Pri urah pravljic prav vidim, kako jim to manjka."

Opazila pa je, da so otroci danes drugačni, kot so bili pred leti, ko je začela pripovedovati pravljice: "Takrat so imeli raje ljudske pravljice. Če jim hočem danes pripovedovati ljudsko pravljico, jim moram najprej razložiti precej stvari, ki jih današnji otroci ne poznajo več.

Danes otroci tudi nimajo več toliko domišljije kot včasih. Nekoč sem otrokom brala pravljico o deklici, ki je padla očetu v žep in ni vedela, kako bi prišla ven. Vprašala sem jih, kaj bi oni naredili, da bi prišli ven iz žepa? Kakšne odgovore so mi dajali! Danes pa otroci vse podobe dobijo na televizijskem ekranu, po računalniku. Ko jih kaj vprašam, ne vedo, kaj bi odgovorili." Nekaj časa je odgovore, ki so ji jih dajali otroci, tudi zapisovala in jih hrani še danes. V njih je prepoznavala, kako otroci razmišljajo, njihovo izvirnost in duhovitost.

Nada je pravljice sprva najraje pripovedovala. Takrat tudi še ni bilo toliko lepih slikanic kot danes, zato je pripovedovala brez knjige v roki: "Potem sem bila na nekem predavanju v knjižnici v Izoli. Predavateljica je takrat zagovarjala mnenje, da je nekatere pravljice ali odlomke, ki so tako napisani, da se jih ne da naučiti na pamet, bolje brati. Takrat je rekla tudi, naj bi otrokom kazali ilustracije iz slikanic. Tako, da zdaj otrokom tudi kažem slike. Če pa jim kdaj ilustracij ne pokažem, sami vprašajo, če ta pravljica nima nobenih slik. A mislim, da bi bilo bolje, če bi si sami ustvarili svoje podobe."

Meni, da ni prav, da otrokom razlagamo pravljice: "Mi odrasli radi vse analiziramo, v svoji skrbi veliko tudi pretiravamo. Bojimo se, da nekatere pravljice niso primerne za otroke. A saj pravljice vendar

pripovedujejo o življenjskih stvareh. Ljudje res lažejo, krađejo, zastrupljajo, ubijajo. Tudi umirajo. Otroci pravljice sprejemajo drugače kot mi. Zanje je pomembna vsebina. Vsi so že doživeli, da jim je kdo umrl, dedek, babica, teta. Zato sprejemajo tudi pravljice o smrti."

Pravljice v Nadi prebudijo prijetne spomine na otroštvo: *"Spominjam se mojih knjig s pravljičami, ki sem jih brala kot otrok."* Zato želi k branju pravljič spodbuditi tudi starejše otroke. V knjižnici ima za to veliko priložnosti. Ko izposoja knjige, rada opazuje otroke. Nekateri prihajajo z mlajšimi bratci ali sestricami, drugi s sošolci in sošolkami. Ko si kateri izmed starejših otrok izposodi knjige zase, navadno izbere tudi kakšno slikanico ali knjigo s pravljičami za mlajšega bratca ali sestrico: *"Navadno se mu sošolci smeji in ga začnejo zafrkavati, češ, kaj pravljice boš bral! Takrat vedno rečem, zakaj pa ne bi smel brati pravljič, saj jih tudi jaz še vedno berem!"*

Ob vpisu novim članom razloži, kako so zložene knjige. Pove jim, da so leposlovne knjige razdeljene po stopnjah, ki naj bi ustrezale starosti otrok, a vedno doda: *"Veš, to niso meje, ki ti povejo, da ne smeš brati drugih knjig. Če želiš brati pravljice, naj ti ne bo nerodno. Tudi jaz jih še berem. Če so ti všeč, jih kar vzemi in beri."*

Nadi Leban so ure pravljič v veliko veselje. Tu lahko pokaže vso svojo ustvarjalnost in izvirne zamisli. Vsa njena dosedanja spoznanja o pravljičah so plod njenih skoraj tridesetletnih izkušenj, pogovorov in opazovanj. Ko jo poslušam, ugotavljam, da marsikdaj razmišlja bolj modro in bolj življenjsko kot marsikdo, ki pred svoje ime postavlja zvoneči dipl., mag. ali dr. in opleta s teorijami, ki so zdaj take, zdaj drugačne. V prihodnosti pa bi se rada v svet pravljič še bolj poglobila: *"Pravljice rada pripovedujem tako mlajšim kot starejšim otrokom. Večji otroci malo več razumejo, z njimi se lahko več pogovarjaš. Pri mlajših pa je bolj v ospredju njihova domišljija. Ko bom imela več časa, se bom temu področju z veseljem bolj posvetila."*

Ksenija Petaros Kmetec se je s pravljičami srečala že v otroštvu. Nono, doma iz Boršta pri Trstu, je imel dar pripovedovanja. Pripovedoval ji je različne zgodbe, tudi take, ki si jih je sam izmislil. Mama, oče in nona pa so imeli radi knjige in so to ljubezen do knjig predali tudi njej. Mama ji je iz knjig brala pravljice. Knjige s pravljičami so ji tudi kupovali. Pravljice je poslušala še v vrtcu, sama pa jih je nato doma pripovedovala mami.

Potem je tudi sama postala mama in je pravljice brala in pripovedovala svojemu sinku. Kasneje, ko se je zaposlila v piranski knjižnici, pa jih je brala ali s knjigo v roki pripovedovala še drugim piranskim otrokom. Takrat je prebirala tudi strokovne nasvete o tem, kako se pravljice pripoveduje. Hodila je tudi na pravljični krožek v izolsko knjižnico. Sama pravi, da nima tistega posebnega daru, da bi si pravljice izmišljala sama, je pa iz prebranih pravljič kaj po svoje dodala ali odvezla. Včasih ji je ilustracije za kakšno pravljico narisal njen mož Dušan in je potem ob teh ilustracijah otrokom povedala še pravljico.

Otroci so dotlej po pravljiči navadno kaj narisali in risbico odnesli domov. Ksenija pa je z njihovimi risbicami polepšala stene knjižnice. Včasih je prinesla plastelin, da so lahko izdelali kakšnega ježka, ali pa so po poslušanju pravljič *Moj dežnik je lahko balon* iz barvnega kartona naredili majhen dežnik. Iz polovičk orehove lupine so naredili pikapolonico. Vse te novosti so bile otrokom zelo všeč. Kar nekaj mesecev po pravljiči o pikapolonici je nekega dne, ko je hodila po piranski ulici, z okna v prvem nadstropju stare hiše zaslišala dekliški glas: *"Tovarišica, tovarišica Ksenija!"* Ko je tovarišica pogledala k oknu, je deklica nadaljevala: *"Veš, da imam še zdaj spravljen tisto pikapolonico, ki smo jo delali pri tvoji pravljiči."*

Izdelali so tudi metlice za čarovnico Sibillo, pa veliko različnih rib in ladjic, *"saj smo vendar poslušali pravljice v knjižnici ob morju!"*

Za pravljične ure je Ksenija izbirala umetne pravljice. Take skoraj klasične, ki se jih otroci zlepa ne naveličajo: *Muca copatarica, Moj dežnik je lahko balon, Ježeva hišica, Pod medvedovim dežnikom* in druge.

Najraje pa je izbrala take čisto nove, ki jih otroci še niso poznali. Veliko jih je tudi prevedla iz italijanskega jezika. Nekatere od teh so bile kasneje tudi uradno prevedene in izdane v slovenskem jeziku. *"Mislim, da sem otroke najbolj navdušila s svojim prevodom pravljič Serafino e la strega Sibilla avtorice Valerie Thomas. Danes jo poznamo v prevodu kot priljubljeno Čarovnico Vilmo. Zagotovo sem kdaj povedala tudi kakšno ljudsko. Namenoma sem iskala tudi pravljice, ki so bile povezane z morjem ali ribicami ali ladjami."* Tudi Ksenijin odnos do pravljič je prežet z lepimi čustvi: *"Pravljice so nekaj, s čimer lahko osrečiš, razveseliš otroka, mu sežeš v globino duše in srca. Zanimive pravljice, ki jo slišiš v otroštvu, ponavadi ne pozabiš, četudi se je ne spominjaš več natančno. Ko se te*

dotakne pravljica, je, kot da bi se te dotaknila dobra vila s svojo čarovno paličico.”

Pravljic v piranski knjižnici danes ne pripoveduje več, zelo rada pa komu priporoči kakšno dobro pravljico. Priporoča jih tudi odraslim.

V piranski mestni knjižnici je nekaj časa otrokom pripovedovala pravljice tudi **Tatjana Ploj**. Tatjana je doma v Piranu, na tistem hribčku blizu obzidja, ki so mu stari Pirančani rekli Il Paradiso. Včasih so bile tu njive in nekaj vodnjakov, danes pa v vrsti hišic z več stanovanji prebiva nekaj čez deset družin. Toliko blizu

Na uri pravljic je sodelovala Amelia Kraigher

mesta, da ni treba daleč v trgovino. In toliko stran, da se ne sliši mestnega prometa in vrveža na ulicah. Med drevesi in majhnimi vrtički z rožami in zelenjavo.

Tatjana je magistra zgodovine in učiteljica joge. Nekaj časa je zgodovino tudi poučevala. Skoraj eno leto je bila zaposlena v piranski knjižnici in v tem času je najmlajšim obiskovalcem pripovedovala tudi pravljice. Pravljice je imela rada že kot otrok: *“Obdobje našega otroštva je bilo še obdobje pravljic. Takrat še nismo toliko gledali televizije. Pravljice so mi pripovedovali starši, pa tudi drugi ljudje. Ko sem se naučila brati, sem jih tudi sama zelo rada in zelo veliko brala. Pravljice so me vedno popeljale v svet, ki je malo drugačen, ki ni vsakdanji.”*

Zato je bila zelo vesela in zadovoljna, da je svojo ljubezen do pravljic lahko posredovala tudi otrokom, ki so jih prihajali poslušat v knjižnico. Imela je skupino mlajših otrok. Za ure pravljic je vedno izbirala novejšje knjige, ki jih otroci še niso poznali. Pravljice je večinoma pripovedovala, otroci pa so si ogledovali

ilustracije. Z njimi se je rada tudi pogovarjala, medtem ko so risali, barvali ali iz papirja kaj izrezovali. Takrat se je že začela zanimati za stare piranske legende, ki jih je našla, ko je brskala po arhivskih in drugih virih. Njena zamisel je bila, da bi te stare zgodbe pri urah pravljic pripovedovala otrokom. Obenem pa bi otroci iz kartonastih škatlic različnih velikosti izdelovali maketo našega mesta. Pri vsaki uri bi prisluhnili novi pravljici in dodajali nove in nove hišice in mesto bi raslo in dobivalo današnjo podobo: hiše, stisnjene druga k drugi, palače, trgi in ulice, cerkve in zvoniki, parki, obzidje, пристanišče ...

Iz te zamisli pa je nazadnje zrasla knjiga desetih pravljic z naslovom *Stare piranske pripovedke – antichi racconti piranesi*. Branje teh pripovedk nas popelje v vrvež nekdanjega mesta, med ribiče, mornarje, solinarje, kmete, obrtnike, trgovce z vseh vetrov, preproste ljudi in mestno gospodo, otročaje, žene in može. V mesto z živahnim пристaniščem, ki je obdano z vrtovi, njivami, oljčnimi gaji in solinami, ki dajejo prebivalcem mesta delo in vsakdanji kruh. V svoje pravljичne zgodbe je vpletala spomine na daljnje dogodke, ko je v piranski zaliv priplaval kit glavač ali ko je mestu grozila kuga. Legendarne besede Lasa pur dir, ki so vklesane na hiši Benečanki, je vpletla v pravljico o navihani Luciji Tamaro. Seveda brez modrijana, morske deklice in Neptuna ni šlo. Pozabila ni niti na legendo o prikazanju Marije v Strunjanu, ki je prav tako ohranjena v pisnih dokumentih.

Tatjana je vedno zanimala mitologija. Brala je biblijske zgodbe in zgodbe drugih verstev. Zgodbice rada tudi pripoveduje: *“Naše življenje je sestavljeno iz kupa zgodbic. Pomembno je, da znamo iz njih potegniti smisel. Vsak človek zgodbo razume malo drugače, po svoje. Vsak ima ob njej tudi svoje predstave. V zgodbah beremo in slišimo le tisto, kar potrebujemo.”*

V zadnjem letu je ure pravljic v italijanskem jeziku vodila Tanja Albreht. Otroci, ki so prihajali na njene ure pravljic, so bili stari od štiri do sedem let in večina od njih ni znala italijanskega jezika. Zato je Tanja pravljice tudi prevedla v slovenščino. Najraje je brala ali pripovedovala avtorske pravljice. Posebno rada je imela take s sporočilom oz. globljo vsebino. Uri pravljic je vedno sledila tudi likovna delavnica, pri kateri so otroci največkrat z risanjem lahko izrazili svoje občutke in čustva ob prebrani pravljici.

Pregled razstavne dejavnosti Mestne knjižnice Piran

Razstave knjižničnega gradiva so eden od elementov predstavljanja knjižnice javnosti z namenom motivirati prebivalce za uporabo knjižnice, njenih zbirk in storitev. Dobro pripravljene in zanimive razstave večajo ugled in popularnost knjižnice v okolju, v katerem deluje, pa tudi širše v družbi. Obenem imajo tudi kulturno, izobraževalno in informativno vlogo.

Vsaka splošna knjižnica mora poiskati glede na splošno poslanstvo knjižnic in v povezavi z lokalno skupnostjo svoje izvirne vsebine za razstave, s katerimi se bo dejavno in prepoznavno vključila v življenje in kulturo prebivalcev okolja, ki jim je prvenstveno namenjena, ob tem pa popularizirati tako različno leposlovno kot strokovno in znanstveno knjižno in neknjižno gradivo, ki ga hrani, strokovno obdeluje in daje v uporabo.

Razstave je v piransko mestno knjižnico v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja uspešno vpeljala njena dolgoletna ravnateljica Marjana Lenassi. Od takrat pa do danes smo pripravili nešteto priložnostnih razstav, ki so postale stalnica promocije našega knjižničnega gradiva, občasno pa tudi širše zastavljene razstave, ki jih želimo v tem prispevku tudi predstaviti.

Prebivalcem v svoji lokalni skupnosti predstavljamo: gostujoče razstave, razstave, ki smo jih pripravili sami ali v sodelovanju z drugimi knjižnicami in kulturnimi ter izobraževalnimi ustanovami. Predstavljali smo jih v prostorih knjižnice, kadar je bilo to glede na našo prostorsko stisko vendarle možno izpeljati, ali zunaj knjižnice. V prihodnosti, ki ni več daleč, pa se bomo

predstavili tudi s spletnimi razstavami.

Predvsem v prvem desetletju prirejanja razstav, smo le-te postavljali v prostorih Mestne galerije, kar je bilo za obiskovalce zelo dobrodošlo, saj je galerija prav tako kot knjižnica postavljena v središču starega mestnega jedra, večkrat nam je nudila prostor tudi piranska osnovna šola, Enota Piran Pokrajinskega arhiva in občasno tudi druge ustanove.

Prelomno leto razstavne dejavnosti piranske splošne knjižnice je bilo leto 1972, ki ga je UNESCO proglasil za mednarodno leto knjige. Po vsem svetu so potekale številne akcije o pomenu knjige in branja, ki smo se jim pridružili tudi v Piranu. Knjižnica je maja, v času mednarodnega srečanja pisateljev v Piranu organizirala v sodelovanju z Mestno galerijo obširno razstavo knjig in knjižnih ilustracij, ki je bila postavljena v prostorih galerije. Razstavljene so bile knjige petih slovenskih založb, koprške založbe Lipa, Pomurske založbe, Državne založbe Slovenije, Cankarjeve založbe in Mladinske knjige, ki so izšle v zadnjih dveh letih. Obiskovalci so si lahko ogledali okoli 300 knjig. Razstavljen je bil tudi izbor izvirnih knjižnih ilustracij zadnjih let založbe Mladinska knjiga. Razstavo je odprl pisatelj Ciril Kosmač, ki je tudi podelil knjižne nagrade učencem in dijakom enajstih osnovnih in srednjih šol piranske občine, ki so na pobudo knjižnice pisali spise na teme o knjigi. Nagrade je prejelo 42 učencev oziroma dijakov, čeprav je bilo sprva predvidenih le 12, vendar je odziv mladih piscev presegel vsa pričakovanja.

Sledilo je več razstav, ki so jih pripravile različne primorske splošne knjižnice. Gostovanje razstav je bilo v sedemdesetih in osemdesetih letih zelo razširjeno. Podpiralo in populariziralo ga je tudi Društvo primorskih bibliotekarjev, ki je zelo poudarjalo sodelovanje primorskih knjižnic. Knjižnice so v svoje okolje prenesle celotno razstavo ali le del te, jo včasih tudi dopolnile in ob odprtju v svojem kraju pripravile družabna literarna srečanja.

Največ razstav smo prenesli iz Študijske oziroma Osrednje knjižnice Koper. Vsebinsko so bile večinoma literarne, nekaj pa jih je posegalo tudi na druga področja. Prvo "Mladinski pisatelj Josip Ribičič – ob 85-letnici rojstva" smo si sposodili leta 1972. Naslednje leto je sledila razstava "Nobelov nagrajenec Ivo Andrić". Odprli smo jo ob kulturnem prazniku. Pripravljena je bila ob 80-letnici rojstva pisatelja, ki si jo je v Kopru tudi ogledal. Poleg knjig so bili razstavljeni tudi časopisni članki in druga pričevanja o tem velikem piscu.

Med literarnimi razstavami so pri nas gostovale še razstave: "Srečko Kosovel – ob 70-letnici rojstva" (1973), "Ivan Cankar – ob 100-letnici rojstva" (1976) in "Veš poet svoj dolg – ob 100-letnici rojstva Otona Župančiča" (1978). Knjižni del razstave posvečene Župančiču smo v Piranu obogatili z obsežno fotografsko dokumentacijo o pesniku in njegovi družini, ki jo je ravnateljica knjižnice za razstavo v Piranu uspelo pridobiti iz Ljubljane, in risbami učencev na temo Župančičevih pesmi za otroke. Sledile so še razstave "Alojz Gradnik – ob 100-letnici rojstva" (pripravljena 1982, gostovala 1983) in "Ob 100-letnici rojstva Ivana Preglja" (pripravljena 1983, gostovala 1984). Med neliterarnimi vsebinami smo predstavili dve razstavi. Ob odprtju razstave "Ob stoletnici slovenskega učiteljsišča v Kopru" (1976) smo pripravili pogovor z ravnateljico prve slovenske šole v Piranu, pesnico in prevajalko Ludoviko Kalan in jo počastili z recitalom, ki so ga izvedli pod mentorstvom slavistke Mire Zorec učenci piranske osnovne šole. V marksističnem oddelku knjižnice, ki smo ga odprli leta 1976, smo postavili razstavo o življenju in delu revolucionarja Borisa Kidriča (1978).

Leta 1977 je Društvo bibliotekarjev pripravilo razstavo ekslibrisov, ki je potovala po vseh primorskih knjižnicah. Slikovit otvoritveni govor v Piranu je imel prof. Jaro Dolar.

Iz Goriške knjižnice Franceta Bevka smo gostili razstavo "Partizanski tisk na Primorskem" (pripravljena 1977, gostovala 1978). Gostovala je v šestih primorskih

splošnih knjižnicah. Razstavo smo postavili v marksističnem oddelku. Na otvoritvi je primorski prvoborec Angel Kosovel, ki je sodeloval pri postavitvi največje partizanske tiskarne "Slovenija", spregovoril o svojih spominih na tiste dni.

Po letu 1977 nastopi obdobje, ko pričnemo tudi s samostojnim zbiranjem gradiva za razstave, bodisi da jih pripravljamo v sodelovanju ali pa samostojno.

Ob praznovanju petdesetletnice pesnika Toneta Pavčka smo pripravili obsežno razstavo o njegovem življenju in delu skupaj s Kosovelovo knjižnico v Sežani (1978) in ob tem pripravili tudi srečanje s pesnikom, ob 100-letnici rojstva pesnika Josipa Murna (1979) pa je v sodelovanju z našo knjižnico pripravil razstavo in pesnika predstavil prof. Jaro Dolar.

Leto 1979 je bilo proglašeno za mednarodno leto otroka, zato smo skupaj z založbo Mladinska knjiga organizirali razstavo mladinske književnosti, ob tem pa tudi izvirnih ilustracij slikarjev Ivana Seljaka - Čopiča in Tomaža Kržišnika. Ob tem smo pripravili tudi srečanje z mladinskim pisateljem Slavkom Pregljem. Leta 1980 smo skupaj s Pomorskim muzejem v avli Mestne galerije pripravili razstavo ob smrti Josipa Broza Tita.

Prvo povsem samostojno obširno knjižno razstavo "Življenje in delo Cirila Kosmača" je pripravila ravnateljica Marjana Lenassi leta 1980 v počastitev 70-letnice rojstva pisatelja. Na željo uprave osnovne šole Piran je bila postavljena v šoli, ki je bila takrat poimenovana po pisatelju. Razstava je obsegala izvirna Kosmačeva dela, prevode, objave v revijah in članke predvsem iz primorskega časopisja (Slovenski Jadran, Primorski dnevnik, Primorske novice). Nekaj gradiva je prispevala tudi Slovanska knjižnica iz Ljubljane. K sodelovanju je bil povabljen tudi Filmski in gledališki muzej Slovenije, ki je prispeval plakate, fotografije in snemalne knjige in tako dopolnil razstavo s prikazom pisateljevega filmskega in gledališkega ustvarjanja. Cirila Kosmača je na odprtju predstavil pesnik Ciril Zlobec. Knjižnica je razpisala tudi natečaj za spise na temo o pisatelju in njegovih delih in podelila 25 knjižnih nagrad. Kasneje smo postavili razstavo tudi v Osrednji knjižnici Koper, nato pa je potovala še po nekaterih primorskih knjižnicah.

Sledila je razstava "75-letnica pisatelja Ivana Potrča" (1983). Načrt in postavitev razstave je pripravila Marjana Lenassi, pri zbiranju gradiva pa so ji pomagale sodelavke. Razstavljena so bila vsa njegova dela,

prevodi in dokumenti iz njegovega življenja. Pisatelj se je prireditve udeležil skupaj s soprogo, priljubljeno mladinsko pisateljico Branko Jurca, predstavil pa ga je profesor Jože Sorta. Razstava je bila postavljena v Križnem hodniku Minoritskega samostana sv. Frančiška v Piranu.

Od leta 1984 imamo postavljeno tudi stalno razstavo. Hiša v Portorožu, kjer je več let živel in ustvarjal pisatelj Ciril Kosmač, je bila leta 1981 proglašena za kulturni spomenik in v upravo dodeljena piranski knjižnici. V spominski sobi hiše je prof. Jaro Dolar uredil stalno razstavo o pisatelju. Na otvoritvi, s katero smo počastili tudi slovenski kulturni praznik leta 1984, je povedal, da je razstava sicer stalna, vendar vseeno ne sme in ne more ostati dokončna. Naloga piranskih knjižničark je, da jo dopolnijo z vsemi deli pisatelja v slovenskem jeziku in deli pisatelja ali o pisatelju, ki bodo še izšla. Ob fotografijah, ki pripovedujejo o življenju Kosmača, različnih dokumentih in nekaj rokopisih, je knjižni del razstave posvetil predvsem prevodom. Tu so dela Cirila Kosmača v angleškem, italijanskem, francoskem, kitajskem, madžarskem, nemškem, ruskem, poljskem in številnih drugih jezikih. Kar v 19 jezikov so do tedaj prevedli njegove knjige, kar priča o tem, kot je dejal Jaro Dolar, da je Ciril Kosmač naše ime ponesel v vse dele sveta.

Že oktobra 1984 smo v spominski sobi postavili razstavo "Ob 80-letnici rojstva Srečka Kosovega". Pri pripravi razstave je sodelovalo pet primorskih knjižnic (piranska, koprška, sežanska, novogoriška in tolminska). Vsaka je pripravila del razstave, ki je potem kot skupen projekt potovala po vseh primorskih knjižnicah. Pobudo za razstavo je dalo Društvo bibliotekarjev Primorske. V Kosmačevi hiši je o pesniku spregovoril dr. Bratko Kreft, Trio Pahor iz Trsta pa je predstavil izbor izmed številnih uglasbenih Kosovelovih pesmi.

Naslednji dve razstavi v Kosmačevi hiši smo gostili. Prvo leta 1985, ko smo v počastitev 60-letnice rojstva pesnika Cirila Zlobca pripravili z njim srečanje in odprli razstavo, ki so jo pripravili v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper. Na srečanju je sodeloval tudi Tone Pavček in kot urednik Cankarjeve založbe predstavil najnovejšo pesniško zbirko Cirila Zlobca, Nove pesmi. Druga je prišla k nam leta 1986 iz Knjižnice Srečka Kosovega v Sežani. Predstavila je življenje in delo tržaškega pesnika in kulturnega delavca Miroslava Košute. Srečanje z njim smo pripravili ob njegovi 50-

letnici, sodelovala pa sta tudi pesnik in urednik Niko Grafenauer in igralka Saša Pavček.

Pred upokojitvijo je ravnateljica skupaj s sodelavkami pripravila še eno pregledno razstavo o pesniku in dramatiku Danetu Zajcu, ki je bil v Kosmačevi hiši naš

Razstava ob 75-letnici Ivana Potrča v Križnem hodniku

gost leta 1987. Pri predstavitvi literarnega dela Daneta Zajca in njegovih poezij sta sodelovala literarni kritik – esejist Aleš Berger in igralec Anton Petje.

"Robinson Crusoe – ob 270-letnici prve knjižne izdaje" je bila naslovljena razstava, ki je nastala leta 1989 kot skupen projekt splošnih knjižnic Koper, Piran in Izola v sodelovanju z Marjanom Marinškom iz Velenja, ki je prispeval večino razstavljenih knjig iz svoje zbirke. Roman, ki ga je pisatelj Daniel Defoe priredil po resničnih dogodkih iz življenja škotskega pomorščaka Aleksandra Selkirka, je prvič izšel v Londonu leta 1719 in doživel vrsto prevodov, priredb in krajšav. V slovenskem jeziku je delo prvič izšlo leta 1849.

O večini naštetih razstav v sedemdesetih in osemdesetih letih sta poročala časnika Delo in /ali Primorske novice, občasno pa tudi drugi tiskani mediji.

V devetdesetih letih se je med primorskimi splošnimi knjižnicami vse bolj izgubljalo zanimanje za potujoče razstave, sami pa smo pripravili nekaj odmevnih razstav, ki smo jih povezali z aktualnimi dogodki v lokalnem okolju in domoznanstvom.

Sredi leta 1992 smo ob smrti pisatelja Pavleta Zidarja, ki je večino svojih ustvarjalnih let preživel v Piranu in Luciji, v knjižnici pripravili spominsko razstavo, na kateri smo kronološko predstavili vsa njegova dela v slovenskem jeziku in izbor člankov o pisatelju.

Tega leta smo se poslovili tudi od patra Simona Ašiča. Spominsko razstavo, ki je obsegala knjige ter izbor člankov in fotografij iz njegovega življenja, je pripravila Špela Pahor. Večji del gradiva je pridobila iz samostana Stična.

Odprtje razstave Pri nas pišejo

Novembra smo s knjižno razstavo "Mladina – droga – družba" sodelovali pri projektu "Razstava o drogi in ne samo to", ki sta ga ob tednu boja proti drogam pripravila Klub študentov občine Piran (KŠOP) in Skupnost Italijanov "Giuseppe Tartini" Piran. Cilj projekta je bil opozoriti javnost na zaskrbljujoč položaj mladih v piranski občini in dvigniti problem uživanja drog iz anonimnosti. Knjižna razstava, razdeljena v 12 tematskih sklopov, je bila postavljena v prostorih bara Tartinijeve hiše, kjer so bile knjige obiskovalcem dostopne v prostem pristopu in za dva tedna spremenile utrip lokala, ki je tako postal tudi čitalnica in klepetalnica o knjigah. Za razstavo smo si 11 enot izposodili iz Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper. Poleg strokovnih knjig so bila razstavljena tudi leposlovna dela o resničnih ali le literarno predstavljenih srečanjih z drogo. Gradivo je izbrala in postavila Ksenija Petaros Kmetec. Pripravljena je bila tudi bibliografija razstavljenе literature in poslana vsem šolam in drugim zainteresiranim ustanovam v občini Piran. Razstava je bila zelo odmevna in bralci so vztrajno prihajali po "tiste knjige, ki so jih videli na razstavi", v knjižnico. Del bibliografije, ki se je nanašal le na strokovno in leposlovno literaturo o drogah je bil objavljen (glej Petaros Kmetec, K.: Bibliografija knjig Mestne knjižnice Piran na temo drog. Mreža drog, 1996).

Ob občinskem prazniku leta 1993 smo v KS Lucija

organizirali javno tribuno – kulturni večer "Kulturni utrip našega mesteca (Lucija, spalno naselje ali kaj več?)", na kateri je ravnateljica knjižnice Oriana Košuta Krmac vodila pogovor o razvoju knjižnične dejavnosti v piranski občini in še posebej v Luciji s predstavniki Občine Piran in KS Lucija. V kulturnem programu so

sodelovali gledališki igralec Stane Raztresen, Glasbena šola Piran, Osnovna šola Lucija in KUD Karol Pahor Piran. Na ogled sta bili postavljeni tudi dve razstavi, likovna in knjižna. Svoja likovna dela je predstavil član piranskega likovnega društva Solinar Atilio Radojkovič. Knjižna razstava "Pri nas pišejo" je bila posvečena avtorjem pisane besede občine Piran in ustanovam ter organizacijam, ki izdajajo svoje publikacije. Predstavila je dela pisateljev, pesnikov in piscev strokovnih oziroma znanstvenih publikacij, ki so od petdesetih let dalje stalno ali določen čas živeli in ustvarjali v naši občini, ter publikacije (zborniki, katalogi, glasila ...) ustanov in delovnih organizacij, ki so delovale na območju občine. Vsi avtorji so bili predstavljeni z osnovnimi biografskimi

podatki (kraj bivanja, poklic, dejavnost, kraj zaposlitve, vidnejše nagrade, leto rojstva in v posameznih primerih smrti). Predstavljenih je bilo 10 avtorjev leposlovnih del in 30 avtorjev strokovnih del, ki so izdali vsaj eno monografsko delo. Širše so bili predstavljeni trije avtorji: Pavle Zidar, dr. Miroslav Zei in dr. Miroslav Pahor. Poleg razstavljenih del, ki jih ima naša knjižnica (170 naslovov monografij), so nam gradivo za razstavo posodili še: g. Ivan Vlahovič, družina Pahor, Višja Pomorska šola in Morska biološka postaja (skupaj 20 enot). Predstavljeni so bili tudi pisci strokovnih člankov in zborniki, v katerih so objavljali člani Literarne sekcije Piran in tudi nekaj piscev Pirančanov, ki so ustvarjali v prejšnjih stoletjih. Ustanov oziroma organizacij je bilo predstavljenih 28. Poleg monografskih del je bilo razstavljenih tudi 22 serijskih publikacij, ki so izhajale na območju občine Piran. Novembra je razstava dva tedna gostovala v prostorih šolske knjižnice OŠ Lucija. Na odprtje je ravnateljica šole Marija Mahne povabila tudi avtorje razstavljenih del, ki jih je, tako kot tudi njihova dela, avtorica razstave Ksenija Petaros Kmetec predstavila obiskovalcem. V naslednjih dneh pa je skozi razstavo popeljala tudi posamezne razrede učencev lucijske osnovne šole. Z razstavo smo predstavili tudi del gradiva lokalnega pomena, ki smo ga na pobudo avtorice razstave v knjižnici pričeli načrtno zbirati in opremljati z lokalnimi gesli za domoznanski oddelek, ki je uradno zaživel leta 1996.

Februarja 1994, v času tradicionalnega ulova cipljev v

Piranskem zalivu, smo skupaj s Pomorskim muzejem Sergej Mašera Piran, piransko enoto Pokrajinskega arhiva in knjižničarjem ter ljubiteljem naravoslovne fotografije Vladimirjem Bernetičem postavili zanimivo in odmevno razstavo "Obrazi morja – ribištvo" v vili San Marco v Portorožu. Sodelovali smo s predstavitevjo knjižnega gradiva s področja ribištva, ki ga je izbrala Nada Leban. Knjižno gradivo je bilo razdeljeno v štiri sklope, in sicer: Iz zgodovine ribištva v naših krajih, Ribiška plovila, pribor in orodje, Ribe in Iz morja v ponev. Dve knjigi smo si izposodili tudi v domoznanskem oddelku Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper. Arhiv je prispeval reprodukcije piranskega občinskega statuta iz leta 1384. Vsa poglavja iz desete knjige, ki se nanašajo na ribištvo in ribolov v piranski občini, je arhivist Mario Rožac za razstavo prevedel v slovenski jezik. Vladimir Bernetič je razstavo dopolnil s ciklom fotografij o tradicionalnem ulovu cipljev v portoroškem ribolovnem rezervatu leta 1991. Fotografije so bile razstavljene na diagonalno razpeti ribiški mreži, kar je razstavo dekorativno popestrilo. Celotno postavitvev razstave je vodil bibliotekar iz pomorskega muzeja Peter Čerče. Razstavo je tudi dopolnil z zanimivimi reprodukcijami starih grafik ribolovnega orodja in rib značilnih za naše morje in predstavitevjo naravoslovne enciklopedije v dveh delih, tiskane leta 1788 v Padovi, z naslovom: Planches de l'Encyclopedie Methodique (1. del: Ichtiologie, 2. del: Pêche), ki jo hrani muzejska knjižnica. Pred odprtjem razstave smo v dvorani Splošne plovbe Portorož pripravili srečanje, na katerem sta množici obiskovalcev naša strokovnjaka za ribištvo, biologa – oceanologa prof. dr. Miroslav Zei in mag. Andrej Avčin povedala veliko zanimivega o tradicionalnem ribištvu v Piranskem zalivu in o izlovu cipljev v portoroškem naravnem rezervatu. Pogovor z njima je vodila ravnateljica knjižnice Oriana Košuta Krmac.

Spregledno razstavo svojih številnih dejavnosti in izdajo dvojezične slikanice Bronasti violinist, Il violinista di bronzo pisateljice Zlate Jurin in slikarke Sandre Kump (Piran, 1996) smo leta 1996 obeležili 40-letnico svojega delovanja. Množico slikovnega in tekstovnega gradiva o naši knjižnici je zbral in postavil Slavko Gaberc v avli piranskega arhiva in jo poimenoval "Za vse okuse knjižnih moljev". Ob tem je pripravil tudi brošuro (glej Gaberc, S.: Ob 40-letnici Mestne knjižnice Piran. Piran, 1996) in napisal nekaj zanimivih člankov o razvoju in delu knjižnice, ki so bili objavljeni v različni časopisih in časnikih. Na razstavi je bil prikazan razvoj knjižnice

od skromnih začetkov Ljudske knjižnice s 4 000 enotami knjižničnega gradiva v nekdanji piranski mestni čitalnici do osrednje splošne knjižnice, ki je povezana v računalniško podprt knjižnični informacijski sistem Slovenije. Zanimivo in izčrpno so bile predstavljene številne dejavnosti, s katerimi je piranska splošna knjižnica sooblikovala kulturno življenje v okolju, kjer deluje.

V tem letu je izšel kot priloga revije Gea (avgust 1996) prvi tiskani vodnik po Akvariju Piran (glej Bernetič, V.: Aquarium Piran. Ljubljana, 1996), v katerem je predstavljena zgodovina morske akvaristike in s kratkimi opisi ter slikami morske živali in rastline, ki so na ogled v akvariju. Avtor brošure Vladimir Bernetič je ob tej priložnosti v knjižnici predstavil fotografsko razstavo posnetkov iz piranskega akvarija, Ksenija

Priprave na razstavo Slovenci in pomorstvo

Petaros Kmetec pa jo je dopolnila s knjigami in članki o morski akvaristiki in flori ter favni Jadranskega morja.

Srednja pomorska šola Portorož je leta 1997 praznovala 50-letnico svojega delovanja. V počastitev tega dogodka so pripravili tudi obširno razstavo "50 let Srednje pomorske šole Portorož", pri kateri je poleg šole, Pomorskega muzeja Sergej Mašera Piran, Vladimirja Bernetiča in mag. Zdravka Klaska sodelovala tudi naša knjižnica. Razstavo je v sodelovanju s pomorsko šolo vsebinsko zasnovala kustosinja pomorskega muzeja mag. Nadja Terčon, za oblikovni in tehnični del razstave pa je skrbela zunanja sodelavka muzeja Ilonka Hajnal. Razstava je z različnimi eksponati prikazala delovanje šole in razvoj slovenskega pomorstva. Piranska splošna knjižnica je sodelovala s knjižno razstavo "Slovenci in pomorstvo", ki sta jo pripravila Ksenija Petaros Kmetec

in Slavko Gaberc. Razstava je bila razdeljena v tri sklope: Morje v našem slovstvu (poezija in proza), Slovenci in pomorstvo (strokovna literatura) in Publikacije Srednje pomorske šole. Razstavljen je bil izbor 52-ih knjižnih enot in dijaška glasila pomorske šole. Po dve enoti smo si izposodili iz Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper in iz Srednje pomorske šole, eno iz Pomorskega muzeja Sergej Mašera Piran, iz arhiva šole pa tudi posamezne številke glasil dijakov. Razstava je bila popestrjena z ilustrativnim gradivom iz razstavljenih publikacij. Najstarejše razstavljeno delo je izšlo leta 1891. To so bile Dalmatinske povesti, ki jih je napisal Igo Kaš in objavil v Ljubljanskem zvonu. Najnovejše pa zbornik 50 let Srednje pomorske šole iz marca 1997. Mnogi avtorji strokovnih knjig in prispevkov o pomorstvu so nekdanji dijaki šole. Posebej naj omenimo le odmevno delo Slovensko pomorsko ribištvo skozi stoletja od Trsta do Timave (Trst, 1995), v katerem je avtor Bruno Volpi - Lisjak, eden prvih dijakov pomorske šole, ki je bila takrat še v Piranu, dokumentirano predstavil zgodovinsko navzočnost Slovencev ob morju in njihovo povezanost z njim. Z razstavo sva avtorja želela opozoriti na gradivo, ki govori o tem, da smo bili in smo Slovenci tudi pomorski narod, da imamo strokovnjake, ki pišejo o tem, pa tudi, da je bilo morje navdih mnogim našim literarnim ustvarjalcem. Razstava je bila mesec dni postavljena v razstavni avli Avditorija Portorož, nato pa še en mesec v Slovenskem šolskem muzeju v Ljubljani. Ob razstavi je nastala tudi publikacija, v kateri je bibliografsko popisano vse razstavljeno gradivo (glej Petaros Kmetec, K.: Pomorstvo in Slovenci. Piran, 1997).

V tem letu je v avli piranskega arhiva Slavko Gaberc postavil tudi razstavo, na kateri je bil predstavljen znanstveni časopis *Annales* in druge strokovne publikacije Znanstvenega in raziskovalnega središča Koper ter Zgodovinskega društva za južno Primorsko. Na otvoritvi je predstavil in vodil pogovor z gosti: dr. Lucijo Čok, prof. Salvatorjem Žitkom, dr. Lovrencem Lipejem in mag. Darkom Darovcem.

Tudi svojo naslednjo razstavo "Kocjančičev nagrajenci", oktobra 1998, je postavil v avli arhiva. S knjižnim in dokumentarnim gradivom je bila predstavljena pestra dejavnost dotedanjih nagrajencev. Kocjančičevo nagrado podeljujejo piranska, izolska in koprška občina za posebne dosežke ustvarjalcem in oblikovalcem kulturne podobe Istre. Na razstavi so bili predstavljeni zbirateljca ljudske zapuščine Rožana Koštial, ki je bila leta 1993 prva dobitnica te nagrade, pesnik Edelman Jurinčič, akademski kipar Jože Pohlen, pisatelj Marjan

Tomšič, zgodovinar Alberto Pucer in umetniški fotograf Luciano Kleva. Posebej je bil predstavljen tudi istrski duhovnik in pesnik Alojz Kocjančič, po katerem so poimenovali nagrado. Razstavo so obogatile skulpture Jožeta Pohlana in umetniške fotografije Luciana Kleve.

V sklopu aktivnosti pod skupnim naslovom "Morje – naša priložnost in bodočnost", ki so ob mednarodnem letu oceanov (MLO, 1998) potekale v Sloveniji na pobudo slovenske nacionalne komisije za UNESCO in Slovenskega nacionalnega odbora Medvladne oceanografske komisije v sodelovanju z Morsko biološko postajo Piran, Nacionalnim inštitutom za biologijo, smo v knjižnici postavili razstavo "Morja, oceani in knjige". Avtorica razstave Ksenija Petaros Kmetec je pripravila izbor knjig, slikovnega in informativnega gradiva v skladu s cilji MLO, ki so bili seznanjanje s pomenom morij in oceanov za človeštvo ter varovanje in spoštovanje njihovih bogastev. Gradivo za razstavo sta prispevala tudi Medobčinski zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Piran (zloženke in plakati o zaščitenih predelih slovenskega morja) in Morska biološka postaja Piran, koordinator programa aktivnosti v Sloveniji (gradivo o namenu, ciljih in dogajanjih ob MLO v svetu in pri nas). V knjižnici je bilo v času razstave (julij–september) mogoče podpisati "Mojo listino o oceanih", ki so jo to leto podpisovali po vsem svetu. Tako je lahko vsak Zemljan podprl izhodišča, navedena v listini, o spoznavanju, razumevanju in varovanju morskega okolja in življenja v njem ter smotrnega gospodarjenja z oceani in morji. Razstava je v javnosti vzbudila širok odmev. Bila je predstavljena v lokalnih in regionalnih sredstvih javnega obveščanja (TV, radio, časopisi) in v reviji Knjižničarske novice (oktober, 1998). V septembru smo ob razlagi po njej popeljali tudi šolarje. Naj tu omenimo, da se pomena in veličine morja v piranski knjižnici zavedamo tudi sicer, saj je del našega okolja in vir preživetja ali pa sprostitev in navdih mnogim prebivalcem piranske občine, zato posvečamo literaturi z morsko in pomorsko tematiko posebno pozornost.

Leta 2001 smo praznovali stoletnico podelitve prve Nobelove nagrade, ki so jo prvič podelili 10. decembra 1901. Razstavo "Stoletnica Nobelove nagrade : 1901–2001" smo posvetili nagrajencem za književnost. Predstavili smo vse avtorje in avtorice leposlovnih del, ki so v teh sto letih prejeli nagrado, celotno slovensko knjižno zbirko Nobelovci, posamezna dela avtorjev, ki še niso (bila) prevedena v slovenski jezik, in izbor člankov o nagradi in ustanovitelju Nobelovega sklada Alfredu Nobelu. Razstavo je pripravila in postavila Ksenija Petaros Kmetec.

V domoznanski zbirki beležimo tudi poezijo in prozo na temo mesta Piran. Za razstavo "Naše mesto v lepih besedah" (oktober 2005), s katero smo počastili občinski praznik, je varuhinja domoznanske zbirke Karmen Kodarin izbrala knjige in odlomke leposlovnih besedil, ki so jih pesniki in pisatelji posvetili našemu mestu in jih v sodelovanju z Mojco Koželj iz Knjigarne Libris Piran razstavila v bralnem kotičku in izložbenih oknih knjigarne. Razstava je na kratko predstavljena tudi na spletnih straneh knjižnice.

Občasno smo ponudili na ogled tudi likovne razstave. Ob že omenjenih slikarskih razstavah Ivana Seljaka - Čopiča, Tomaža Kržišnika, Atilia Radojkoviča in fotografskih razstavah Vladimirja Bernetiča so v naši knjižnici svoje umetniško delo predstavili še akademski slikar Marjan Pongrac (1988), oblikovalec vizualnih komunikacij Davorin Marc (1998), akademski kipar Bojan Štokelj (1998) in akademska slikarka Sandra Kump (1993).

Približevanje svojih zbirk vsem ljudem in iskanje vabljivih in zanimivih načinov predstavljanja je pomembna naloga splošnih knjižnic. Knjižnično gradivo je v splošnih knjižnicah razporejeno tematsko po strokovnih kriterijih bibliotekarske stroke in postavljeno na police v prostem pristopu, kjer si jih

uporabniki lahko izbirajo sami. Kljub temu lahko ostane mnogokoristnega in kvalitetnega gradiva neopaženega. Z razstavami želimo vzpostaviti prijaznejši stik med literaturo in njenimi bralci. Razpršeno gradivo združujemo v posamezne sklope in predstavljamo na drugačen, bolj privlačen način – da bi nanj opozorili in obogatili védenje uporabnikov knjižnice o knjižničnem fondu v svoji knjižnici, včasih pa tudi v drugih ustanovah, ko prenesemo v svoje okolje razstavo, ki jo je pripravila druga knjižnica; razstave pripravljamo v sodelovanju ali pa si le izposodimo gradivo, ki ga naša knjižnica nima, je pa nujno za vsebinsko predstavitev teme razstave, ki jo pripravljamo.

Poudariti velja tudi to, da na naših knjižnih razstavah pride velikokrat do izraza jezikovna raznolikost razstavljenega gradiva. Za piransko občino je namreč tako kot za vso Istro značilna večkulturnost, ki je zgodovinsko pogojena in se odraža tudi v vsakdanjem življenju. Tu živi avtohtona narodna skupnost Italijanov, zato je piranska občina dvojezična. Velik je tudi delež priseljenega prebivalstva drugih narodov, predvsem iz nekdanjih jugoslovanskih republik. Pri nabavi knjižničnega gradiva skušamo te demografske značilnosti okolja čimbolj upoštevati in prebivalcem nuditi možnost branja v njihovem maternem jeziku, na gradivo pa jih opozarjamo tudi z razstavami.

Razstava Vladimirja Bernetiča Aquarium Piran

Domoznanska dejavnost piranske mestne knjižnice

Začetki domoznanske dejavnosti v Slovenski Istri segajo v petdeseta leta minulega stoletja in so povezani z imenom bibliotekarke Miše Šalamun, ki je v tedanji koprski študijski knjižnici veliko pozornosti posvečala zlasti periodiki (glej Zbornik Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper, 1985, str. 37–45). Največja pozornost je bila sprva namenjena dnevnu časopisju in drugi periodiki, vendar je bilo veliko pozornosti namenjeno

tudi bibliografski dejavnosti. Veliko spodbud za nagli razvoj domoznanstva v “pionirskih letih” sta dala zgodovinar dr. Miroslav Pahor in danes že legendarni dolgoletni ravnatelj koprške knjižnice Srečko Vilhar. V tisti neverjetni zagnanosti povojnih let se je kalila generacija perspektivnih, prvih po vojni šolanih bibliotekarjev, med njimi ne moremo prezreti prof. Radmile Adamov in prof. Vilme Krapež, ki sta poleg

Predstavitve literarne revije Fontana l. 1988

drugega posegli tudi v zgodovino slovenskega pomorstva in pripravili oziroma objavili ustrezne, izjemno pomembne bibliografije na to temo. Seveda je ta nagli razvoj domoznanske dejavnosti spremljalo spoznanje, da živimo na geografsko in narodnostno raznolikem področju, ki se je skozi stoletja oblikovalo v specifično mozaično pokrajino, o kateri bi lahko dejali, da pomeni unikum ne le v slovenskem, temveč tudi v evropskem okviru. V skladu s krepitvijo tega spoznanja je bibliotekarka Vilma Krapež s svojo dolgoletno zagnano raziskovalno vlogo postavila temelje današnjega Domoznanskega oddelka v koprski knjižnici. S tehtnimi strokovnimi nasveti in nalezljivim navdušenjem za raziskovalno delo pa je navsezadnje sooblikovala razvoj novih "domoznancev", svojih naslednikov, ki sorazmerno danim pogojem v mnogih segmentih uspešno nadaljujejo to plemenito poslanstvo v obalnih knjižnicah in drugih javnih zavodih.

Piranska "domoznanska zgodba" je nekoliko novejšega datuma, kar pa ne pomeni, da se je zgodila kar čez noč in brez (pred)porodnih krčev, ki običajno tudi v knjižničarstvu spremljajo rojstvo neke nove dejavnosti. Že tistega davnega leta 1987, ko sem prvič zakoračil v piransko knjižnico, se je pred menoj odprla cela paleta razvojnih potreb in želja, ki so bile podobno kot v sosednjih obalnih knjižnicah osredotočene na prostorsko-finančno problematiko, delo z bralci in knjigami, prireditvami itd. Na maratonskih sejah in strokovnih kolegijih smo se občasno dotaknili tudi problematike zbiranja domoznanskega gradiva, najbolj glasna pa je bila pri tem bibliotekarka oziroma tedaj še knjižničarka Ksenija Petaros Kmetec. Prav njej gre zasluga, da smo začeli bolj pedantno in strokovno urejati strokovno literaturo z domoznansko tematiko, ki je sprva našla nekaj prostora le na "referenčnih" policah in bolj pogosto v škatlah ali velikih kuvertah. Morda z današnjega zornega kota zveni nekoliko smešno, vendar me ni sram priznati, da sem bil v tistih letih silno ponosen, ker smo bralcem lahko ponudili skrbno hranjene obrabljene fotokopije, kataloge in ostali drobni tisk številnih domoznanskih zanimivosti iz Pirana in neposrednega zaledja. Tedaj sem imel občutek, da si z našimi bralci podajamo znanje in ljubezen do domačih krajev tako rekoč "iz rok v roke". Nekakšen poseben status pa so imele zlasti knjige dr. Miroslava Pahorja Stare piranske soline, dr. Staneta Bernika Organizem obmorskih mest (Koper–Izola–Piran) in dr. Ferda Gestrina Pomorstvo srednjeveškega Pirana, v katerih

še danes najdemo nešteto zanimivih podrobnosti iz pestre piranske zgodovine. Morda se bo kdo vprašal, zakaj omenjam prav te knjige, saj bi si enako ali še večjo pozornost zaslužile tudi prenekaterne knjige iz stare Bibliotece civice ali iz Mestnega arhiva, prav tako pa tudi knjige iz knjižnice Minoritskega samostana, muzejske monografije in druge publikacije. Dejansko je odgovor zelo preprost: prav knjige omenjenih slovenskih strokovnjakov so s svojo bogato vsebino "zapeljale" in tako močno pritegnile številne učence, dijake in študente, da so mnogi izmed njih začetno navdušenje okronali z univerzitetnimi diplomami. Ne nazadnje

Na srečanju z Marjanom Tomšičem in Tonetom Pavčkom l. 1997

velja omeniti, je tudi po njihovi zaslugi vzkalila nova generacija raziskovalcev na raznih področjih. In kaj pomenijo take in podobne knjige za profesionalnega knjižničarja? Seveda predvsem zanesljiv vir informacij, brez katerih bi bil ta segment knjižno-informacijske dejavnosti bistveno osiromašen, pa tudi precej več kot samo to – krepijo namreč občutek pripadnosti nekemu času in prostoru, v katerem je sedanjost tako močno prepletena s preteklostjo, da si ene brez druge sploh ne moremo predstavljati. Piran je pomembno zgodovinsko mesto in tak sloves potrjujejo že najstarejši pisni viri (Mestni arhiv Piran) pa tudi drugi dokumenti (arhivalije, muzealije itd.) v vseh njegovih poznejših zgodovinskih obdobjih. Vse to skozi dolga stoletja nakopičeno knjižno in neknjižno bogastvo je dragocen del piranske kulturne dediščine in seveda tudi plod marljivega dela srednjeveških pisarjev, notarjev, arhivarjev in ne nazadnje tudi prvih piranskih bibliotekarjev z močno izraženo "domoznansko žilico", o katerih sem pred leti nekaj več napisal v prispevku "Po sledih zgodovinskega razvoja knjižničarstva v Piranu" (glej Sedem stoletij minoritskega samostana sv. Frančiška Asiškega v Piranu: 1301–2001, Piran 2001). V mestu s tako izrazitimi lokalpatriotskimi predispozicijami (v

pozitivnem pomenu te besede) je nekako samoumevna tudi skrb za dragoceno knjižnično dediščino. Tega dejstva smo se seveda zavedali tudi vsi zaposleni v piranski knjižnici, vendar se je formalna ustanovitev domoznanskega oddelka zavlekla vse do leta 1996. Nimam namena podrobneje pojasnjevati, zakaj se je to zgodilo tako pozno, vendar je neizpodbitno, da precejšen delež krivde za to "zamudo" leži na vesti nekdanjim občinskim strukturam in miselnosti v slogu: zakaj bi pa v Piranu sploh potrebovali nekakšen

Oriana Košuta Krmac in Slavko Gaberc na obisku v minoritski knjižnici l. 2001

domoznanski oddelek, ko pa imamo že toliko drugih kulturnih ustanov!

Pisalo se je leto 1996, ko je tedanja in sedanja ravnateljica knjižnice Oriana Košuta Krmac izborila pravno-formalno domovinsko pravico domoznanskega oddelka pod okriljem Mestne knjižnice Piran. Ustanovitev oddelka, sprva stisnjene v dve podstrešni kamri sodnijske palače (pisarna, referenčna zbirka), je potekala dokaj neopazno, seveda tudi s precej skromno pisarniško in knjižničarsko opremo. Po nekaj letih odsotnosti iz knjižnice sem se na novem delovnem mestu bibliotekarja domoznanca najprej osredotočil na sortiranje skrbno shranjenega knjižnega in neknjižnega gradiva. Med tem prijetnim opravilom me je kot strela z vedrega neba oplazil glas vrhovne šefice: »Poglej, kaj sem ti zrihtala ... na pisalni mizi te čaka terminal (Cobbis), ki bo poslej tvoj največji prijatelj. Najprej moraš osvojiti računalniške veščine, opraviti tečaje, knjige pridejo na vrsto pozneje.« Ne vem, zakaj me je to tako pretreslo, da se mi je v spomin prikradel pogojno rečeno analogni dogodek iz časov služenja vojaškega roka, ko sem ob prvem ženinem obisku zalučal puško v grmovje vojaškega parka in me je v istem trenutku "stresel" glas nadrejenega: »Vojniče, najprije puška,

a tek poslije žena!« Zdaj smo pa tam, sem pomislil: »Zgodovina se kar naprej ponavlja ... najprej Cobbis, potem knjige.« Vzgojen v duhu "predračunalniških" knjižničarjev sem bil naravnost zgrožen pred temi novimi dejstvi, saj tehnološke veščine niso bile nikoli moj "pezzo forte". Sledili so številni tečaji strokovnega usposabljanja v Mariboru (IZUM), ki bi jih lahko pogojno rečeno primerjal z začetkom svoje nove pismenosti v sodobnem "knjižnično-računalniškem" jeziku. Danes sem seveda hvaležen vrhovni šefici Oriani, ker me

je tako močno, skoraj deloholično strastno priganjala k delu s terminalom in njegovimi računalniškimi sorodniki (podobnosti s služenjem vojaškega roka so zgolj naključne), saj sem relativno hitro obvladal osnovne veščine za opravljanje domoznanskih nalog v novonastajajočem domoznanskem oddelku. Navsezadnje je treba priznati, da ima dril na delovnem mestu pomembno vlogo, prav tako kot v vsakdanjem življenju, saj te izuči hitrega in zanesljivega opravljanja zastavljenih nalog. Vse to in še marsikaj drugega je potrebno za uspešno opravljanje domoznanske dejavnosti, ki svoje tipalke usmerja v najbolj skrite in specifične kotičke, povezane s preteklostjo in sedanjostjo nekega ožjega ali širšega področja.

V konkretnem primeru gre za dokumentiranje v lokalnem (Občina Piran in neposredno zaledje), regionalnem (Slovenska Istra) in transregionalnem okviru (Istra v celoti). Seveda je poudarek na dokumentiranju in preučevanju domoznanstva v piranski občini in njenem neposrednem zaledju, kar pa ne pomeni, da so ostali "elementi" zanemarljivi, saj je vsako, še tako majhno temo potrebno umestiti tudi v širši kontekst dogajanja v nekem točno določenem času in prostoru.

Piran z neposrednim zaledjem je naravnost idealno izhodišče za aplikativne in druge raziskave, ki posegajo v različne segmente oziroma zgodovinska obdobja tisočletnega mesta. V okvirnem piranskem "domoznanskem merilu" denimo ne moremo spregledati pomena raznih tradicionalnih panog in strok, kot so npr. pomorstvo, ribištvo, solinarstvo, naravovarstvo, balneologija, šolstvo, oljkarstvo, floristika in favnistika, ljudsko izročilo in običaji, književnost, umetnost, urbanizem in arhitektura, glasba; seveda pa je izjemnega pomena tudi cerkvena preteklost in cela vrsta gospodarskih dejavnosti, med katerimi je v ospredju turizem. Ta neverjetno pisana kulturnozgodovinska paleta, ki je skozi dolga stoletja izrisala izvirno podobo današnjega Pirana, pa seveda

ponuja veliko možnosti za poklicno in ljubiteljsko raziskovalno delo. Ob vsem, kar smo doslej zapisali, se kar samo poraja vprašanje, kakšna je vloga in pomen domoznanske dejavnosti oziroma bibliotekarja, ki mu je poverjena skrb za hranjenje in bogatitev tovrstnega knjižničnega fonda. Recept za uspešno delovanje je navidezno preprost, saj združuje le tri elemente, ki pa se morajo med seboj prežemati oziroma enakovredno prepletati. Gre za triado: vedoželjnost – domoljubje – strokovna usposobljenost. Vendar mora biti bibliotekar domoznanec enako pozoren tako na velike kot na male teme, tudi na različna dogajanja, ki sicer ne krojijo usode sveta, imajo pa določen pomen v okviru lokalne skupnosti. Seveda pa je poseben poudarek na strokovni usposobljenosti, saj mora vsak "domoznanski bibliotekar" interdisciplinarno obvladati vsaj nekaj različnih strok (npr. krajevna zgodovina – etnografija – kulturna dediščina – sociologija – umetnostna zgodovina – antropologija), prav tako pa mora imeti posluh tudi za vse druge stroke in aktualna družbena dogajanja. Vse to je v tesni povezavi z ljubeznijo do opravljanja tega poklica, ki poleg pridobljenega znanja v precejšnji meri temelji na povratnih informacijah in konsultacijah s strokovnjaki različnih strok. To so bila nekatera temeljna izhodišča, ki so me usmerjala pri oblikovanju piranske domoznanske zbirke in delu z uporabniki knjižničnih storitev. Ob že omenjenem skromnem začetku delovanja domoznanskega oddelka, ko sta mi kolegici Ksenija in Nada prinašali v kuverte zložene podatke o preteklosti Pirana in drugi drobni tisk, sem največ pozornosti posvečal zbiranju seminarjskih, diplomskih in magistrskih nalog, ki so jih pripravljali učenci, dijaki, študenti in drugi raziskovalci posameznih strok. Veliko publikacij in tiskovin smo tedaj pridobili tudi v obliki izmenjav in darov, zlasti od Pomorskega muzeja S. Mašera, Obalnih galerij Piran, Morske biološke postaje, Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine, Samoupravne italijanske skupnosti, Mestnega arhiva Piran, Visoke šole za turizem (pozneje Turistike), Zgodovinskega društva za južno Primorsko ter posameznih raziskovalcev in zbirateljev. Prav tak način zbiranja domoznanskega gradiva je v prvih letih delovanja oddelka omogočil, da smo solidno zapolnili knjižne police z relevantno strokovno, poljudnoznanstveno in drugo literaturo. To velja še posebej poudariti, ker razpoložljiva finančna sredstva piranske knjižnice niso nikoli zadoščala za nakup novitet na področju domoznanstva (npr. istrike), kar je seveda negativen pojav, ki spremlja tudi mnoge druge knjižnice širom Slovenije.

Nekaj besed velja posvetiti tudi strukturi obiskovalcev domoznanske zbirke, ki so v oddelku zahajali po "uradni dolžnosti" (npr. študij, raziskovalne naloge, občinske proslave itd.) ali zaradi lastnega samoizobraževanja in vedoželjnosti o lokalnih specifikah. Kolikor me spomin ne vara, je bilo med "uporabniki" največ študentov Visoke šole za turizem, manj od pričakovanega učencev in dijakov piranskih šol, zato pa toliko več raziskovalcev, zbirateljev in drugih strokovnjakov raznih strok. Skoraj sem pozabil omeniti pomen mentorskega dela, s katerim je bilo olajšano delo mnogim študentom; ne nazadnje je veliko diplomskih del nastalo prav po zaslugi piranske domoznanske zbirke. Čeprav nimam namena posebej izpostavljati posameznikov, naj omenim, da so veliko gradiva in koristnih (povratnih) informacij v našem oddelku prejeli prof. Nataša Hlaj, zgodovinar mag. Ivica Pletikosič, etnologinja dr. Elke Nicole Kappus, antropologinja dr. Irena Weber in njen soprog dr. Bojan Baskar, piranska zgodovinarja in arhivista Marjan Rožac in Alberto Pucer, ing. gozdarstva Zvonko Sadar, dalje številni novinarji, književniki, publicisti itd. Prav tako plodno sodelovanje je vseskozi potekalo z znanimi zbiratelji "piranskih starin": Marjanom Šabičem, Tomijem Brezovcem, Slobodanom Simičem, Ivanom Vlahovičem in drugimi. Vsekakor največje

Kocjančičevi nagrajenci v Kosmačevi hiši l. 1998

zadoščenje in potrditev dobro zastavljenega dela v piranskem domoznanskem oddelku pa je vsaj zame osebno pomenila izdaja znanstvene monografije "Sv. Peter in njegovi časi: socialni spomini, časi in identitete v istrski vasi Sv. Peter" (Založba *cf, Ljubljana 2000), ki jo je podpisal etnolog dr. Borut Brumen. V to delo je avtor poleg lastnih izkušenj, pridobljenih s terenskim delom, inkorporiral številne podatke pridobljene iz piranske domoznanske zbirke, kar pomeni, da je v knjižno obliko "prelil" kolektivni spomin prebivalcev malo znane istrske vasi, pri tem "prelivanju" pa je

veliko črpal iz zakladnice piranskega knjižnega fonda. Prav z izdajo omenjene knjige je bil na simboličen način poplačan večletni trud in znoj, ki smo ga vlagali v rast domoznanskega oddelka.

V domoznanskem oddelku piranske mestne knjižnice pa smo vsa leta skrbno sledili tudi pomembnejšim zgodovinskim obletnicam in knjižnim izdajam, v katerih se zrcalijo nova, časovno precej razpotegnjena vedenja in spoznanja, ki segajo od najstarejših arheoloških odkritij prek starega piranskega komun v novejši čas, ko je bil celotni istrski polotok podvržen številnim družbeno-političnim spremembam. Pravimo, da "obletnice zavezujejo", in tega načela smo

se držali tudi pri pripravi pomembnejših spominskih razstav, ki so bile v zadnji "petletki" minulega stoletja v soorganizaciji piranske knjižnice (domoznanskega oddelka) postavljene v Piranu in Portorožu. Razstave in druge prireditve so pomenile posredno ali neposredno vpetost domoznanskega oddelka v časovno bolj ali manj odmaknjeno preteklost, prav tako pa tudi odzivnost na nekatere aktualne teme. Lahko bi torej dejali, da je domoznanska dejavnost piranske knjižnice v obravnavanem obdobju uspešno povezala mnoge niti preteklosti s sedanostjo, ne nazadnje pa je relativno globoko sled v svojem času in prostoru zapustila tudi z bogato publicistično bero v dnevnem, revijalnem in drugem tisku.

Kocjančičevi nagrajenci v Kosmačevi hiši l. 2005

Izobraževanje uporabnikov za samostojno uporabo knjižnice, njenega gradiva in informacijskih virov

(od organiziranih ogledov do informacijskega opismenjevanja)

Znati uporabljati knjižnico je vedno pomenilo imeti ključ do znanja in s tem tudi možnost aktivne udeležbe v družbi, zato je izobraževanje uporabnikov za samostojno uporabo knjižnice, njenega gradiva in informacijskih virov eno od osnovnih poslanstev knjižnic.

Izobraževanje uporabnikov se je tako kot v svetu tudi pri nas najprej pričelo uveljavljati v univerzitetnih knjižnicah, nato pa se postopoma širilo v šolske in splošne knjižnice. Razvijalo in organizacijsko izpolnjevalo se je vzporedno z razvojem družbe v informacijsko in družbo znanja ter novimi spoznanji v bibliotekarski stroki in njeni usmerjenosti k uporabnikom. Knjižnice so tem splošnim usmeritvam sledile glede na ciljne skupine, ki so dejanski ali potencialni uporabniki njihovih storitev.

Izobraževanje uporabnikov v splošnih knjižnicah je zastavljeno v IFLA/UNESCO Manifestu za splošne

knjižnice (1994), v IFLA/UNESCO standardih za splošne knjižnice (2002), ki priporočajo knjižnicam redne vodene ogleds knjižnice in po potrebi tudi pripravo ter izvajanje programov za informacijsko pismenost, v slovenskih Standardih za splošne knjižnice, ki so bili sprejeti letos, in v Zakonu o knjižničarstvu (2001).

Uporabniki v splošnih knjižnicah so vsi prebivalci (stalni in začasni) lokalne skupnosti: predšolski otroci, učenci, dijaki, študentje, odrasli, ki so zaposleni ali brezposelni, ki se še vedno formalno ali neformalno izobražujejo, so upokojeni itd., etnične in jezikovne skupine, razne ciljne skupine, ki morda ne morejo do knjižnice (slabovidni, zaporniki, ljudje v bolnišnicah, ostareli), skratka ljudje z različno izobrazbo in različnimi bralnimi ter informacijskimi potrebami, zato morajo te knjižnice pri delu z uporabniki nujno upoštevati, da se uporabniki razlikujejo med seboj, upoštevati starost uporabnikov in tudi njihovo predznanje (ne glede na starost) ter vsem omogočiti znanje o pomenu knjižnic in njihovih storitev ter samostojno pridobivanje in uporabo

knjižničnega gradiva in raznovrstnih informacij, ki jih potrebujejo in želijo.

Oblike dela, ki so jih splošne knjižnice postopoma razvijale za izobraževanje uporabnikov, bi lahko razdelili na dva večja sklopa, in sicer na: ogled ali organizirane obiske knjižnic in splošna navodila uporabnikom ter na izobraževanje za iskanje gradiva in informacij, dostopnih v knjižnici ali s pomočjo knjižnice, ki se je z razvojem informacijske in komunikacijske tehnologije dopolnilo z informacijskim opismenjevanjem.

Dejavnost smo v Mestni knjižnici Piran vključili med svoje redno delo z bralci v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja, najprej v mladinskem oddelku in jo nato razširili tudi na oddelek za odrasle. Izobraževanje uporabnikov vsaka splošna knjižnica izvaja v skladu s svojimi možnostmi. Prilagajali smo se

kadrovskim in prostorskim možnostim, upoštevali želje in potrebe uporabnikov in sledili razvoju stroke na tem področju. Kot manjša knjižnica nismo mogli vedno izkoristiti vseh rešitev in idej, ki so se nam porajale ob načrtovanju dela z uporabniki ali smo o njih brali v strokovni literaturi, poskušali pa smo biti iznajdljivi in svojim bralcem ter obiskovalcem nuditi čimveč. Večji delež izobraževanja uporabnikov smo opravil tako, da smo pri izvajanju ogledov knjižnice, skupinskih in individualnih, vključili med splošne informacije o knjižnici in organizaciji knjižničnega gradiva na oddelkih in policah čimveč napotkov in tudi praktičnih vaj za iskanje knjižničnega gradiva s pomočjo klasičnih listkovnih katalogov in kasneje tudi računalniških. Predvsem na mladinskem oddelku se izobraževanje ves čas prepleta tudi s spodbujanjem in razvijanjem bralne kulture ter spoznavanjem in doživljanjem literature. Leta 2003 je sestavni del našega izobraževanja uporabnikov knjižnice postalo tudi informacijsko opismenjevanje.

Organizirani obiski knjižnice in seznanjanje z osnovami samostojne uporabe knjižnice

Ogled knjižnice ponavadi poimenujemo glede na skupine uporabnikov, ki so jim namenjeni. Če jih naštejemo, so to: predšolski otroci, učenci, dijaki, študentje in ostali odrasli uporabniki, ki jih lahko razdelimo v različne ciljne skupine. Praviloma so skupinska oblika dela, lahko pa jih izvajamo tudi kot delo s posamezniki, določenimi uporabniki.

Ogledi knjižnice, združeni z osnovnim izobraževanjem dejanskih in potencialnih uporabnikov, so v splošnih knjižnicah dokaj utečena oblika predvsem za otroke in mladino, ki na tak način obišejo splošno knjižnico pod vodstvom vzgojiteljice iz vrtca ali učiteljev iz šol, od koder prihajajo, in so tudi organizirani v sodelovanju s temi ustanovami. Tako našo knjižnico redno obiskujejo vsi vrtci in šole lokalne skupnosti, v kateri delujemo. Organizirani ogledi za skupine iz vrtcev, za katere se je uveljavilo poimenovanje »Vrtec na obisku«, so oblika izobraževanja oziroma seznanjanja s splošno knjižnico, ki se izvaja za predšolske otroke po dogovoru med knjižničarko in vzgojiteljico, ki pripelje skupino otrok iz vrtca. Otroke seznanjamo s knjižnico in literaturo, ki je primerna njihovi stopnji razvoja. Velja, da začenjajo otroci ločevati med leposlovno in strokovno literaturo po četrtem letu starosti. Otrokom predstavimo knjižnico čimbolj zanimivo, čarobno, pokažemo jim zanimive knjige, povemo pravljico (vedno s knjigo v roki), na primeren način razložimo, da se v knjižnico lahko vpišejo, dobijo izkaznico in si izposojajo knjige

Logotipi knjižnice skozi čas

in jih poučimo o razliki med knjižnico in knjigarno. Povabimo jih, skupaj s starši, na ure pravljic.

Posamezne razrede učencev pripelje na obisk v splošno knjižnico učitelj oz. učiteljica ali knjižničarka v šolski knjižnici po dogovoru s knjižničarko. Predstavitev knjižnice in gradiva v knjižnici pripravimo njihovi starosti primerno. Poučimo jih, kako je gradivo urejeno v splošni knjižnici, kakšne so razlike med šolsko in splošno knjižnico, kako in kje najdejo zanimive knjige, primerne zanje. Starejšim namesto pravljice pripravimo npr. knjižne uganke in vaje za iskanje po klasičnih oziroma računalniških katalogih. Na policah poizkušajo sami poiskati knjigo za svojo starostno stopnjo. Povabimo jih na pravljicne ure, pogovore o knjigah ali reševanje knjižničnega kviza, ki ga vsako leto organizirata Pionirska knjižnica v Ljubljani in Bralna značka Slovenije. Kviz, ki se izvaja v vseh splošnih knjižnicah, učenci rešujejo tako, da s pomočjo gradiva v knjižnici in različnih informacijskih virov iščejo odgovore na vprašanja in se tako seveda naučijo tudi samostojno uporabljati knjižnico.

Ogledi za dijake so namenjeni srednješolcem, ki praviloma dobro poznajo poslovni red v knjižnici in uporabo knjižnice na mladinskem oddelku, torej jih poučimo o posebnostih oddelka za odrasle, kamor se lahko vpišejo po končani osnovni šoli. Predstavimo našo knjižnico, druge knjižnice, vrste gradiva, način izposoje, medbibliotečno izposajo, možnosti iskanja gradiva in informacij ter uporabo različnih iskalnih orodij in tehnične opreme. Prav gotovo je zanje predvsem zanimiva tista knjižnica, ki med svoje dejavnosti vključuje tudi take, ki so povezane z interesi mladih. Povabimo jih, da v knjižnici pripravijo razstavo, predstavijo svoj šolski časopis, razpišemo knjižne nagrade za zanimiva pisna dela na temo knjig oziroma knjižnic, ponudimo jim mentorstvo oziroma somentorstvo pri raziskovalnih nalogah.

Skupinski ogledi za študente in ostale odrasle so zaradi pomanjkanja prostora v naši knjižnici res le ogledi in jih ne združujemo z izobraževanjem. Predstavimo jim knjižnico, storitve, akcije za pospeševanje bralne kulture, knjižnično gradivo in možnosti uporabe računalniške in komunikacijske tehnologije, ki je na voljo v knjižnici. Ogleda za odrasle, ki so združeni z izobraževanjem, izvajamo zaenkrat le individualno in na željo posameznih uporabnikov.

Neke vrste ogled knjižnice za individualnega bralca poteka tudi ob vpisu v knjižnico, ko uporabniku sicer zelo na hitro razkažemo knjižnico in razložimo ureditev knjižničnega gradiva ter predstavimo možnosti in dejavnosti, ki jih nudi knjižnica, konkretnije izobraževanje pa lahko izvajamo pri posredovanju knjižničnega gradiva in informacij posameznim uporabnikom. Ko jim s primerno strategijo iskanja iščemo želeno literaturo oziroma informacije, jih lahko v ta proces aktivno vključimo, če to seveda želijo.

Del izobraževanja izvajamo tudi s pisnimi dokumenti, kot so npr. zloženke, brošure, letaki, plakati in priročniki. V njih je predstavljena knjižnica ali le

Sedanost: računalniški kotiček na Oddelku za odrasle bralce

njene posamezne storitve in/ali navodila za uporabo knjižnice, gradiva, katalogov, računalnikov oziroma načini dostopnosti do knjižničnega gradiva v domači knjižnici ali na oddaljeni lokaciji.

Uveljavlja se tudi izobraževanje na daljavo s pomočjo računalniške tehnologije, saj uporabnikom predstavljamo knjižnico in dostop do različnih spletnih mest z urejenimi informacijami in navodili preko predstavitvene strani knjižnice na svetovnem spletu, ki smo jo postavili leta 2003. Gotovo je prednost za uporabnike, da se o knjižnici in možnostih iskanja knjižničnega gradiva ali informacij lahko poučijo kar od doma oziroma na katerikoli lokaciji, kjer je računalnik, ki ima dostop do svetovnega spleta.

Informacijsko opismenjevanje

Značilnost zadnjih desetletij je zelo hitro naraščanje informacij in hiter razvoj informacijske tehnologije.

Poleg tekstovnih je vse več informacij v strojno berljivi obliki, ki jih prebiramo in prenašamo s pomočjo računalnika, ki je v 90-ih postal nepogrešljiv v vsakdanjem življenju. Povečuje se tudi potreba po informacijah in znanju, kako te informacije poiskati in iz množice izbrati le relevantne, ki jih bomo lahko uporabili.

Informacije se danes vse bolj razširjajo po digitalni poti, dostopne so na CD-ROM-ih, v online podatkovnih zbirkah, preko svetovnega spleta itd. Knjižnice zato uvajamo nove tehnologije in storitve, o novostih pa moramo poučiti tudi uporabnike. Izobraževanje uporabnikov za samostojno uporabo knjižnic se razširja v informacijsko opismenjevanje. Biti informacijsko pismen je nujno za aktivno življenje v 21. stoletju. Povzeto po različnih strokovnjakih pomeni znati uporabljati informacijsko in komunikacijsko tehnologijo, znati zastaviti vprašanje, izbrati ustrezen vir za iskanje, primerno iskalno strategijo, oceniti relevantne rezultate in jih tudi uporabiti.

V splošnih knjižnicah informacijsko opismenjevanje v smislu osnovnega seznanjanja z informacijsko in komunikacijsko tehnologijo, ki omogoča dostop in s tem tudi uporabo knjižničnega gradiva, informacij in storitev, danes postaja del tistih načrtovanih ogledov knjižnice, ki jih združujemo z izobraževanjem uporabnikov, izvajamo pa ga tudi kot samostojno storitev, v okviru katere seznanjamo uporabnike npr. z javno dostopnimi online katalogi, drugimi podatkovnimi bazami in svetovnim spletom, preoblikovanjem informacijske potrebe v iskalno zahtevo, iskalne strategije za poizvedovanje po strukturiranih podatkovnih zbirkah, podatkovnih zbirkah s polnimi besedili, z iskalnimi orodji na svetovnem spletu itd. ter prenašamo znanja o tem, kako priti do različnih elektronskih informacij na čimbolj preprost, hiter in učinkovit način, na uporabnike knjižnice.

Od leta 2003 izvajamo knjižnična informacijska znanja tudi v naši knjižnici. Pri tem izhajamo iz temeljnih ciljev izobraževalnega dela, kot so: kakovost in trajnost pridobljenega znanja, doseganje mednarodno primerljivih ravni znanja, vseživljenjsko izobraževanje, ustvarjalno in kritično mišljenje ter samozavestno reševanje življenjskih problemov. V okviru projekta želimo vsem zainteresiranim omogočiti dodatno aktivno pridobivanje znanja na različnih področjih: z uporabo različnih informacijskih virov spoznavati probleme in se učiti učinkovitih spretnosti reševanja (seznanitev s sistemom Cobiss, iskanje gradiva po katalogu knjižnice, iskalniki, elektronske baze podatkov itd.); izdelati pisno nalogo (seminarsko, diplomsko nalogo itd.) po mednarodnih standardih, pravilno navajati vire in literaturo; predstaviti spletno stran Mestne knjižnice Piran in možnosti dostopa do različnih virov informacij. Izobraževanje izvajamo v knjižnici individualno ali v manjših skupinah, vsebine pa seveda prilagajamo uporabnikovim željam in potrebam.

Izobraževanje uporabnikov v splošnih knjižnicah ni povezano le z razvojem in obvladovanjem informacijske in komunikacijske tehnologije, temveč tudi s kulturno vlogo splošne knjižnice in spodbujanjem ter utrjevanjem bralne kulture. V splošnih knjižnicah se bodo tradicionalne in nove oblike izobraževanja uporabnikov verjetno še dolga leta izvajale vzporedno, tako kot se npr. nove oblike medijev uspešno pridružujejo knjigam, ne da bi jih izrinile. Stiki z javnostmi in promocija splošnih knjižnic pa so načini, s katerimi se trudimo prebivalcem povedati, kaj vse jim splošne knjižnice omogočajo in ponujajo, med drugim tudi to, da je znati samostojno uporabljati knjižnico in njene storitve koristno tako za pridobivanje znanj kot tudi za preživljanje prostega časa.

Order	Species	Location in tree	Number	Height	Remarks	Collector
1	10/8 10/8	Stem low			foliage	Boh Palmach
2	10/8 10/8	Young tree	10/8 10/8		foliage	foliage
3	10/8	Stem low	10/8	10/8	foliage	Boh Palmach
4	10/8 10/8	Young tree	10/8	10/8	foliage	Boh Palmach
5	10/8	Stem low	10/8	10/8	foliage	Boh Palmach
6	10/8	Stem low	10/8	10/8	foliage	Boh Palmach
7	10/8	Stem low	10/8	10/8	foliage	Boh Palmach
8	10/8	Stem low	10/8	10/8	foliage	Boh Palmach
9	10/8	Stem low	10/8	10/8	foliage	Boh Palmach
10	10/8	Stem low	10/8	10/8	foliage	Boh Palmach
11	10/8	Stem low	10/8	10/8	foliage	Boh Palmach
12	10/8	Stem low	10/8	10/8	foliage	Boh Palmach
13	10/8	Stem low	10/8	10/8	foliage	Boh Palmach
14	10/8	Stem low	10/8	10/8	foliage	Boh Palmach
15	10/8	Stem low	10/8	10/8	foliage	Boh Palmach
16	10/8	Stem low	10/8	10/8	foliage	Boh Palmach
17	10/8	Stem low	10/8	10/8	foliage	Boh Palmach
18	10/8	Stem low	10/8	10/8	foliage	Boh Palmach
19	10/8	Stem low	10/8	10/8	foliage	Boh Palmach
20	10/8	Stem low	10/8	10/8	foliage	Boh Palmach

Prvi imenik izposojevalcev

[illegible]

Iz prve inventarne knjige

[illegible]

Bili so tudi knjižni listki

ME SMO IZ PIRANSKE MESTNE KNJIŽNICE

Brati. Ljubiti. Misliti. Užitek v branju kot tudi užitek v ljubezni izhajata iz izkušnje srečanja z mislijo drugega brez vsake tekmovalnosti in brez vsakega namena, ki bi podredil delovanje duha. Ljudje, ki goreče ljubijo knjige, nevede tvorijo edino skrivno družbo, ki je izjemno individualizirana. Radovednost do vsega in ločenost ne glede na starost jih združujeta, ne da bi se kdajkoli srečali.

Pascal Quignard, Skrivno življenje

Odkar pomnim, so bile knjige moje spremljevalke, zato najbrž ni naključje, da sem po končani gimnaziji študirala knjižničarstvo in slovenski jezik s književnostjo na Pedagoški akademiji v Ljubljani. Bila sem še absolventka, ko je prišlo povabilo iz Matične knjižnice Piran. Knjižničarka, ki je delala na pionirskem oddelku, je odšla, zato so nujno potrebovali knjižničarja. Razgovor pri tedanji ravnateljici Marjani Lenassi je bil uspešen. Tako je bilo moje prvo delovno mesto – knjižničarka v mladinskem oddelku.

Vstopila sem v kolektiv že prekaljenih knjižničarskih delavcev, ki so me toplo sprejeli. Kmalu sem ugotovila, da je šolsko znanje pomembno, vendar so izkušnje, ki jih pridobiš v stiku z uporabniki knjižnice na eni strani, in dobro poznavanje knjižne zaloge na drugi strani prav tako pomembni.

Leta 1973, ko sem začela svojo poklicno pot, je bilo načelo prostega pristopa pri ureditvi knjig že uveljavljeno, prav tako razdelitev mladinskega leposlovja na starostne stopnje in poučne literature po UDK klasifikaciji. Pri vsakodnevnem delu sem na policah odkrivala še veliko knjig s starimi oznakami, saj je knjižno zalogo poleg novosti sestavljalo veliko darovanih knjig. Zato sem se načrtno lotila označevanja starostnih stopenj pri leposlovju. Pri tem sem naletela na prvo oviro. Kako presoditi, katera knjiga je pravišnja za določenega bralca? To vprašanje je z vso težo pritiskalo name. V misli so mi prihajala celotna poglavja iz otroške in mladinske psihologije o razvojnih značilnostih otrok in mladostnikov, o individualnih razlikah. Vodilo za naše delo, ki smo ga med študijem tolikokrat slišali, dati pravo knjigo ob pravem času v roke pravemu bralcu, je postajalo resničnost. Še danes, z vsemi izkušnjami, ki sem si jih pridobila v tem času, se velikokrat zavem, kako odgovorno poslanstvo imamo mladinski knjižničarji.

Sčasoma sem vse bolje spoznavala knjižno zalogo, spoznavala pa sem tudi mlade bralce, njihove želje in

potrebe. V veliko pomoč so mi bili sodelavci z bogatimi delovnimi izkušnjami in enciklopedičnim znanjem. Ob jutranjih druženjih je tekla beseda o prebranih knjigah, o aktualnih dogodkih, o kulturnih prireditvah. Ti pogovori so bili zelo intenzivni in vzpodbudni in so me izoblikovali kot knjižničarko in kot osebnost. Prav tako zanimivi so bili neposredni stiki z možmi, kot so bili dr. Miroslav Pahor ter pisatelja Ciril Kosmač in Pavle Zidar, ki so v tistem času zahajali v našo knjižnico.

Poleg osnovne dejavnosti smo že leta 1974 uvedli ure pravljic za najmlajše. Prve napotke o tem, kako izbirati primerne pravljice in kako jih posredovati otrokom, sem dobila na enodnevni hospitaciji, ki jih je v Pionirski knjižnici v Ljubljani pripravljala Marjana Kobe. Izvirnih slovenskih slikanic tedaj še ni bilo na pretek, zato smo si občasno izposojali tujejezične iz Pionirske knjižnice v Ljubljani. Ure pravljic so postale redna oblika knjižnične, knjižne in književne vzgoje in so bile že od vsega začetka dobro obiskane.

Sledili so pogovori o knjigah, ki jih je nekaj let uspešno pripravljala sodelavka Nada. Druge oblike dela za posamezne ciljne skupine otrok, ki jih občasno izvajamo, so tudi VRTEC NA OBISKU in ŠOLARJI NA OBISKU. V našo ustanovo redno zahajajo otroci iz vrtca Mornarček in italijanskega vrtca La coccinella ter šolarji Osnovne šole Cirila Kosmača in italijanske osnovne šole Vincenzo de Castro.

Posebna oblika vzgoje bralcev so tudi neposredni stiki z ustvarjalci za mlade. Tako smo v vseh teh letih povabili medse celo plejado pisateljev, pesnikov in drugih ustvarjalcev: Iva Zorman, Toneta Pavčka, Jožeta Šmita, Borisa A. Novaka, Deso Muck, Janjo Vidmar, Nejko Omahen, Primoža Suhodolčan in veliko drugih. Še posebej mi je ostalo v spominu srečanje s pisateljico Branko Jurca ob njeni 80-letnici. Čitalnica naše knjižnice je bila premajhna za vse male glave, ki so zavzeto poslušale pisateljčino živahno pripovedovanje, ji zastavljale neposredna vprašanja in na koncu z njo tudi prešerno zapele.

Med mladimi je zelo odmevalo predavanje Alberta Pucerja iz Mestnega arhiva o morskem čudu v Piranu. Posebno doživetje pa je otrokom pričaral ljudski godec Dario Marušić s slikovito predstavitvijo istrskih ljudskih glasbil.

Shitrimpohodomnovihmedijevsejeskrbzapospeševanje branja še izostrila. Iščejo se nove oblike, kako pritegniti bralca v knjižnico, ga usposobiti pri iskanju informacij z različnimi knjižnimi pomagali, z uporabo svetovnega spleta. Ena izmed teh je tudi mednarodni knjižni kviz z letnico rojstva 1992, ki preoblikovan v slovenski knjižni kviz še danes nagovarja otroke k čimbolj aktivnemu iskanju podatkov, ga usmerja k dobri knjigi in seznanja z našo literarno dediščino. Ali pa letošnja novost, ki smo jo predstavili ob dnevih slovenske knjige – veselo knjižno potovanje najmlajših, ki smo ga poimenovali Od knjižarne do knjižnice.

Najprej je na Rokovem trgu za male in velike otroke pela in pripovedovala pravljíčarka Anja Štefan, otroci so zaplesali s Stenom Vilarjem, Andrej Rozman – Roza pa je gimnazijce zabaval s svojimi priredbami ljudskih in Prešernovih besedil. Najmlajše je nato čakal knjižni

kviz. Na devetih postajah od knjižarne do knjižnice so podarjali cvetje in iskali skriti zaklad – knjigo. Obiskali so mladinski servis, poiskali knjigo v cvetličarni, zapeli starejšim občanom, pokukali v starinarnico in v prostore društva Anbot, občudovali zelo staro knjigo v piranskem arhivu, sv. Jurija na stebru za zastave in domoznansko zbirko v mestni knjižnici. Na vseh omenjenih postajah so reševali vprašanja, povezana s knjigo in piransko zgodovino. Na koncu poti jih je čakala nagrada, knjižna seveda. Podali so se še v občinsko palačo, kjer so po starem katalonskem običaju, kjer na svetovni dan knjige vsakomur, ki ga imaš rad, pokloniš knjigo in cvet, čestitali za praznik knjige tudi županji.

Ob takih akcijah tudi knjižničarji pridobivamo izkušnje in spoznanja, ki nas vodijo novim izzivom naproti. Seveda se nenehno tudi strokovno izpopolnjujemo, saj se moramo prilagajati stalnim spremembam današnjega časa, slediti novostim v stroki, zadovoljevati potrebe in želje uporabnikov. Sadovi naših skupnih prizadevanj pa bodo še naprej zadovoljni mladi uporabniki, osveščeni bralci in vedno novi popotniki, ki se bodo podali na »čudežno potovanje«.

Na predstavitvi pesnice Neže Maurer

V knjižnico sem zahajala že kot osnovnošolka, kasneje dijakinja, v letih 1976–1978 kot študentka Pedagoške akademije v Kopru. Veliko sem se zadrževala na oddelku za odrasle, kjer sem si sposojala predvsem študijsko gradivo, najdlje pa sem ostajala na mladinskem oddelku, kjer sem si izbrala svoj kotiček in tam prežдела ure in ure. Prebirala in prelistavala sem knjige in iz njih črpala ideje, ki sem jih kasneje uporabljala pri urah metodike.

Kot bralka nisem ostala neopazna. Tistega leta, ko sem zaključevala študij, je odhajala na porodniški dopust knjižničarka, ki je delala na mladinskem oddelku. Iskali so nekoga, ki bi jo nadomeščal. Knjižničarki Marija in Olga ter ravnateljica Marjana so me na moje veliko presenečenje povprašale, če bi bila pripravljena prevzeti delo knjižničarke v izposoji na mladinskem oddelku. Nad povabilom nisem bila preveč navdušena, kajti moja največja želja takrat je bila, poučevati na šoli. Po temeljitnem razmisleku pa sem delo sprejela.

Postopno sem začela spoznavati stroko, a takrat nisem niti za hip pomislila, da bo knjižničarstvo postalo moj življenjski poklic. Sprva sem gradivo le izposojala. To mi ni povzročalo težav, saj sem se z mladinsko literaturo srečevala že pri študiju. Pridobljeno znanje sem lahko s pridom uporabljala pri delu. Kmalu sem ugotovila, da vlada v knjižničarstvu prav poseben red – le kako bi sicer v takšni množici knjig lahko našli prav določeno knjigo.

Začetne težave pri delu mi je pomagala premagovati žal že pokojna knjižničarka Olga, ki me je popeljala v svet katalogizacije in klasifikacije ter me veliko veliko naučila. Vse, kar me je zanimalo, sem jo lahko vprašala in pri njej sem vedno dobila odgovor. Vseeno pa je bilo potrebno še dodatno strokovno znanje, zato sem se

izobraževala v NUK-u in uspešno opravila strokovni izpit.

Zaupali so mi tudi ure pravljič enkrat mesečno ob sobotah. Trudila sem se poiskati vedno kaj novega, zanimivega in privlačnega za otroke. Ob delu sem ugotovila, da tudi v knjižnici ostajam v stiku z otroki, da jih tudi v knjižnici lahko učim, kako s knjigo pridejo do znanja, kako v knjigi poiščejo to, kar jih zanima, kje na polici lahko knjigo najdejo itd. Kasneje sem ob prebiranju strokovne literature ugotovila, da je to pravzaprav knjižnična vzgoja, pri kateri navajamo otroke na samostojne uporabnike knjižnice in pripomoremo k oblikovanju otroka v bralca, ki bo knjigo celo življenje potreboval in znal doživljati. Nekaj let sem z učenci petih in šestih razredov pripravljala tudi srečanje Moja najljubša knjiga. Vsak četrtek smo se zbrali v knjižnici in se pogovarjali o določeni knjigi, ki smo jo vsi prebrali. Na vidnem mestu v knjižnici smo knjigo tudi razstavili. Knjiga je tako pritegnila pozornost drugih bralcev.

Po toliko letih dela z otroki ugotavljam, da kljub novim tehnologijam – računalniki, DVD-ji, videokasete – otroci še vedno radi prisluhnejo živi besedi, še posebej, če je ta doživeto posredovana. Pri taki obliki dela ima otrok tudi možnost spraševanja, pogovora, razvijanja domišljije in pridobivanja besednega zaklada.

Že vrsto let v naši knjižnici v dogovoru z učiteljicami osnovnih šol v občini Piran pripravljam bibliopedagoške ure, ki so prijetno in koristno dopolnilo rednim uram pouka, saj so bolj sproščene, življenjske in učencem na nevsiljiv način približajo knjižnico. Učenci se seznanijo s sistemom ureditve knjižnice in postavitve gradiva, izposoje v prostem pristopu in razporeditve gradiva glede na starostno stopnjo. Otrokom s primernim

v naprej pripravljenim izborom predstavim veliko raznolikost in pestrost knjižničnega gradiva ter jih poučim, kako s pomočjo računalniškega kataloga poiščejo želeno knjigo na policah.

Kljub pomanjkanju prostora pripravljam za popestritev tudi priložnostne razstave. Z njimi opozarjam na dogodke, praznike, pomembne obletnice. Razstavim primerna knjižna, slikovna in druga informativna gradiva na izbrano temo. Veliko zadovoljstvo občutim, ko vidim, da se bralci ob razstavah ustavijo, vprašajo za razstavljeno gradivo in si ga izposodijo.

December je eden najlepših mesecev tudi v knjižnici, saj je celotno dogajanje povezano s pričakovanji, še zlasti otroškimi. Za prav posebno praznično vzdušje poskrbimo tudi pri nas in otrokom »pričaramo« v knjižnico čisto pravega dedka Mraza, ki jim pripoveduje pravljice in zastavlja uganke, pa še obdari jih. Doživetja v uri druženja in po njej so nepozabna; otroci vsako leto, ko se približuje december, sprašujejo, ali jih bo tudi letos obiskal dedek Mraz. Morda si bo tokrat ob njegovem obisku kdo zaželel, tako kot deklica Ana nekoč na eni izmed pravljicnih uric, »da ta prostor ne bi imel vrat«.

Tako je bilo nekoč za izposojevalnim pultom

4555 je ena izmed števil, ki so se mi za vse življenje vtisnile v spomin. Zapisana je bila na članski izkaznici, ki sem jo prejela, ko sem se kot osnovnošolka prvič vpisala v piransko splošno knjižnico.

Doma smo sicer imeli veliko knjig vseh zvrsti, od leposlovja do vseh mogočih enciklopedij. Naša knjižnica se je ves čas večala z nakupi novih knjig, med njimi pa so bile tudi knjige starejših letnic, saj sta tako oče kot mama veliko brala in knjige iz svojega otroštva in mladosti skrbno prenašala s seboj ob vseh selitvah. Kljub oguljenosti in starosti jih še vedno čuvamo in beremo.

Morda je to danes težko verjeti ali pa tudi ne, toda odkar pomnim, je bila ob vseh praznovanjih, ki so povezana z obdarovanji, moja največja želja skoraj vedno knjiga, moje najljubše preživljanje prostega časa pa branje.

Moj srečen dan je bil, ko me je mama vpisala v knjižnico, saj s knjigami v domači knjižnici starši niso mogli več potešiti moje nenehne želje po branju. Knjižničarka, gospa Marija Sovre, me je prijazno sprejela in mi glede na mojo starost izbrala tri pravlјice. Že naslednji dan sem bila spet v knjižnici z željo po novih knjigah. »Ali si jih res prebrala,« me je vprašala, »kaj pa piše v njih?« Knjige sem od tega dne lahko izbirala sama, s knjižničarko pa sva o njihovi vsebini še velikokrat prijetno poklepetali.

Ljubezen in razmišljanje o odnosu do literature sta v meni razvijali tudi moji učiteljci slovenskega jezika; v osnovni šoli nepozabna Mirela Arzenšek, v gimnaziji pa legendarna Karmen Furlan.

Ko sem se v Matični knjižnici Piran (kasneje se je preimenovala v Mestno knjižnico Piran) zaposlila tudi sama, so bile izpolnjene moje življenjske sanje. Tu sem svoj užitek ob branju povezala z razdajanjem drugim

bralcem. Pod vodstvom takratne ravnateljice knjižnice Marjane Lenassi sem se z veseljem učila, kako na različne načine približati knjižnico in knjige bralcem in širiti bralno kulturo. Pogovori z bralci, pripravljanje razstav, srečanja z avtorji pisane besede na literarnih večerih, pripovedovanje pravlјic otrokom, izobraževanje obiskovalcev in uporabnikov knjižnice o njenem pomenu in uporabi so me neizmerno osrečevali.

Biti dober knjižničar oziroma knjižničarka seveda ne pomeni le ljubiti knjige in z veseljem brati. Pomembno je imeti tudi široko znanje, dobro obvladati svojo stroko, predvsem pa imeti občutek za soljudi. Ta se mora odražati v vseh segmentih našega dela, čeprav je najbolj opazen pri informacijskem pultu, ko imamo z bralci oziroma uporabniki knjižnice neposreden stik. Velik del dela, ki ga opravljamo v knjižnicah, poteka tako, da je javnosti manj poznano. Omenila bom le nabavo in obdelavo knjižničnega gradiva, ker sta to področji, ki jima posvečam dobršen del svojega delovnega časa. Ne glede na to, da o tem delu naši uporabniki vedo zelo malo, je vedno opravljeno z mislijo nanje in na vse prebivalce lokalne skupnosti.

Tako pri nabavi kot pri obdelavi gradiva je moje vodilo, poleg upoštevanja strokovnih smernic in standardov, vedno misel na bralce in iskalce informacij v naši knjižnici, ter želja, da knjige in ostalo gradivo na vseh sodobnejših nosilcih sporočil ne bi neuporabljeno obležalo na policah, ampak bi ga tisti, ki ga potrebujejo, čimlažje in čimhitreje našli, sami ali pa s pomočjo knjižničark, ki delajo v izposoji. To je v dobi, ko so nam pri delu v pomoč računalniki, lažje izvedljivo, saj v računalnik lahko vnesemo mnoge podatke o gradivu, ki nato omogočajo neštete možnosti iskanja.

Razvoj komunikacijske in informacijske tehnologije je v moj poklic prinesel mnoge spremembe. Delo se je v nekaterih segmentih tako spremenilo, kot bi

zamenjala službo. Piranske knjižničarke smo se na pot računalniškega izobraževanja podale v devetdesetih letih prejšnjega stoletja pod vodstvom ravnateljice Oriane Košuta Krmac. Naši prvi koraki so bili nezanesljivi, kmalu pa smo spoznale tudi prednosti novega načina dela. Še vedno smo knjižničarke, ki rade poklepetamo z bralci, če to želijo, jim svetujemo, poskušamo najti, kar potrebujejo, če ne v naši knjižnici, pa v kakšni drugi, pripravljamo razstave, literarne

večere, pravljичne ure itd., sodobna tehnologija pa nam je pri tem v pomoč.

Poslanstvo in smisel dela knjižničarjev je namenjeno človeku, vsakemu, ki vstopi v knjižnico ali pa z njo naveže stik preko različnih komunikacijskih kanalov, in tudi vsem tistim, ki bodo šele prišli. Ta misel me spremlja pri mojem delu in jo kot vodja oddelka za odrasle prenašam tudi na svoje mlajše sodelavke.

V čitalnici nekoč in danes

Iz lastne izkušnje vem, kako pomemben je prvi stik otroka s knjižnico in osebjem, ki dela v njej. Morda je prav pozitivna izkušnja v mladosti vplivala na mojo kasnejšo izbiro študija in poklicne poti. Tudi zato se o tem velikokrat pogovarjam s svojimi sodelavkami. Delo z ljudmi je gotovo najpomembnejše, če so to mladi ljudje, še toliko bolj.

Kolektiv Mestne knjižnice Piran v januarju 2006

V tretjem razredu osnovne šole sem hudo zbolela. Skoraj dva meseca sem kot devetletna deklica preživela v koprski bolnišnici. V samoti bolniške sobe, ki sem jo delila z dvoletnim dečkom, sem odkrila čarobni svet knjige, ki me spremlja še danes. Ko je včasih zajokal, sem ga skušala utišati z glasnim branjem. Knjigo s slovenskimi ljudskimi pravljicami mi je ponudila medicinska sestra, ki je skrbela za bolniško knjižnico.

Po tem sem zaprosila mamo, naj mi kakšno tudi kupi. Po odhodu iz bolnišnice je postal mladinski oddelek ljudske knjižnice v Verdijevi ulici v Kopru moja najljubša destinacija, vse do konca osnovne šole. Vsaj dvakrat tedensko me je pot vodila v knjižnico. Prebrala sem ljudske pravljice z vsega sveta, prebrala sem skoraj vse, kar je bilo na policah za otroke in moj »knjigožerski«

pogled je začel vse pogostejše uhajati v oddelek za odrasle, kamor pa tedaj otroci praviloma nismo smeli. Spominjam se, da je nekega dne k meni pristopila knjižničarka, gospa Nada Božič, in mi prišepnila na uho: »Kar pojdi si izbrat v oddelek za odrasle, tu si ja že vse prebrala.« Velikokrat mi je svetovala pri izbiri knjig in včasih sva o prebranem izmenjali mnenji. Nepozabni trenutki zame, saj mi je prislunila gospa, ki sem jo tedaj imela za največjo poznavalko literature.

Danes me včasih zagrabi nostalgija za časi, ko sem bila le uporabnica knjižnice. Da bi le uživala v ležernem iskanju dobrega branja med policami v knjižnici in v branju, tako kot sem to počela nekoč. Čutim podobno, kot je nekoč nekje zapisal pesnik Dane Zajc:

»Nikoli več ne bom bral knjige tako, kot sem jo bral, ko sem bil še otrok. Bral sem jo na ta način, da sem s knjigo živel v pokrajini, času in gibanju. Da sem resnično trpel z njenimi junaki, da se še vedno spomnim grenkobe, ki se je preselila vame iz knjige. Kadar hočem najti ravnesje v sebi, se skušam povrniti v mirne, dolge prostore iz otroštva.«

Brati sem začela že zelo zgodaj. Verjetno zato, ker me igre na prostem nikoli niso zanimale, pa tudi zato, ker so bili v tistih letih televizijski programi precej skromni. Res pa je tudi, da je bila prva beseda, ki sem jo znala prebrati, napis pod televizijskim ekranom v naši dnevni sobi: PANORAMA. In tu se začne zgodba o moji navezanosti na knjige.

Kmalu nato, ko sem spoznala, da se črke povezujejo v besede, sem od tete dobila v dar knjigo, na kateri je pisalo ČITANKA. Na platnici so bili narisani otroci, v knjigi pa so bile črke vseh vrst, velike in male, tiskane in pisane, rdeče in črne. Ker mi teh kmalu ni bilo dovolj, me je mama vpisala v knjižnico.

Spomnim se, da je bil oddelek za otroke tam, kjer je zdaj oddelek za odrasle, in spomnim se, da sem hodila na ure pravljič. Spomnim se tudi knjižničark Nade in Marije, pa tudi tega, da sem se ju precej bala, ker sta bili zelo strogi.

Po naravi sem zelo radoveden človek, in ker sem kmalu ugotovila, da v knjigah lahko najdem veliko zanimivih zgodb in podatkov, sem začela iskati odgovore na svoja vprašanja prav v knjigah. Še danes se veliko mojih pripovedi začne z »Zadnjič sem prebrala ...« ali pa »Kje že piše?«. Zdaj, ko me o raznih stvareh sprašuje moja hčerka, ji večkrat odvrnem: »Ne vem, bova pogledali v knjigo!« Po knjigah sem se naučila tudi kuhati. Seveda

slabo ... Imam pa zato doma triindvajset kuharskih knjig.

V knjižnici sem začela delati 1. aprila 1997. Prvega aprila! To dejstvo si priključem v spomin vsakokrat, ko v službi ne gre vse kot po maslu. Potem postanejo nemogoči trenutki veliko manj resni.

Na začetku je delo potekalo ročno. Bralci so imeli svoje kartončke in kartice, tudi knjige so imele svoje kartončke in kartice. Vse smo ročno prelagali na razne kupčke, ročno zapisovali in se ročno motili ... Danes se moti namesto nas čitalec črtne kode.

Knjige pa so ostale iste. Res je, da prihajajo vedno nove in nove, ampak še vedno so nekako iste. Enako lepo dišijo, ko jih prvič odpreš, hrbet enako lepo zapoka, ko jih prvič raztegneš, in tudi listi enako hitro začnejo odpadati iz njih.

Ko smo prenovili knjižnico, mi je bilo zelo žal za starim vonjem. Prenovljena knjižnica je dišala po novem, čistem, sterilnem. Vse sledi, ki so jih pustili bralci skozi leta, vsi tihi pogovori, vsa nema vprašanja – vsi so izginili v novi, prazni luči, med novimi policami in pod novim stropom. Ampak potem smo na police vrnili knjige. In z njimi se je vrnila vsa patina, ves prah in vsi spomini. Ki najbolj zažarijo takrat, ko je v knjižnici najlepše: v jutrih pozne pomladi in zgodnje jeseni.

Pot me je pripeljala v mestno knjižnico pri devetnajstih letih. Čas tako hiti, da kar težko verjamem, da že osem let opravljam knjižničarski poklic.

Prej sem imela tudi jaz, kot marsikdo drug, tisto stereotipno predstavo o »nedelu« v knjižnici, vendar sem kmalu spoznala, da ljudje napačno ocenjujemo delo knjižničarja. Vsak, ki rad zahaja v naše prostore, ve, da biti knjižničar ne pomeni posedanja ob branju knjig in listanju časopisja, ampak marsikaj drugega.

Knjižničarke moramo biti vedno prijazne, vljudne, ustrezljive in nasmejane, ko nas uporabniki obišejo. Obiskovalcem želimo ustreči, pa naj gre za željo, prošnjo ali zahtevo. V vsaki izmed nas naj bi bil tudi kanček psihologa, saj se ljudje, ki nas obišejo, razlikujejo drug od drugega, s tem pa tudi njihove potrebe in želje. Če te zadovoljimo in uresničimo in stranka odide zadovoljna iz naše hiše, se počutimo tako, kot bi nekoga obdarile ali opravile dobro delo.

Pravijo, da je knjižnica zakladnica znanja in da ljudje prihajajo vanjo po odgovore na svoja vprašanja. Včasih pa se zgodi, da nas po telefonu kdo pokliče in z vprašanjem spravi v zadrego. Saj ne, da ne bi znale odgovoriti ali odgovorov poiskati v knjigah, temveč zato, ker so kakšna vprašanja čudno postavljena. Takrat se moramo še posebej potruditi, da rešimo komunikacijske težave

in pravilno definiramo uporabnikove potrebe. Tudi to je del našega poklica, saj naj bi knjižnica obiskovalcem nudila informacije vseh vrst in z vseh področij.

Se pa pri nas zgodijo tudi zabavne reči. Pred leti, bil je še eden tistih zaspanih jesenskih dni, sem delala v popoldanski izmeni. Komaj sem čakala, da končam z delom in odidem domov. Iz knjižnice se mi je tako mudilo, da sem pozabila preveriti čitalniški prostor in tako gospo Rozi zaklenila vanjo. Lahko si predstavljate, kako sem otrpnila, ko me je domov poklical policaj in zahteval, naj nemudoma pridem do knjižnice, kjer je popisal moje podatke. Občutek je bil precej neprijeten, vendar smo se na koncu vsi nasmejali.

Gospa Rozi pa je tudi ena od tistih naših stalnih bralk, katerim legitimacija že davno ni več potrebna. In kadar nas ti naši vsakodnevni gostje dlje časa ne obišejo, jih prav pogrešamo.

Sedanost

Ko sem oktobra 2000 prvič stopila v prostore uprave knjižnice, si nisem predstavljala, kaj vse dela tajnica v kolektivu z 9 zaposlenimi. Pač, delo tajnice kot delo v vsakem tajništvu, sem se že pri prvem ugibanju krepko zmotila. Delo v knjižnici je namreč nekaj posebnega. Srečuješ se z nekaterimi opravili, ki jih v drugih kolektivih ne poznajo. To posebnost sem občutila, ko sem primerjala delo, ki sem ga opravljala v gospodarski organizaciji, z delom, ki sem ga začela v majhni pisarni v podstrešnih prostorih uprave knjižnice.

Ob prihodu sem nekaj stvari uredila in prilagodila tako, da bi delo potekalo nemoteno in tekoče. To je bilo obdobje, ko so v delovni proces »vstopili« računalniki, ki so veliko dela poenostavili in omogočili, da si določene zahteve opravi hitreje in bolj kvalitetno. Z računalnikom sta prišla elektronska pošta in internet, kar je tudi pripomoglo k hitrejšemu opravljanju nekaterih del. V letu 2001 smo tako plačevanje virmanov izpeljali preko interneta. Tak način plačevanja me je prikrajšal za marsikatero pot na SDK (današnji UJP) Lucija in kasneje v Koper.

Knjižnica nudi obiskovalcem knjige, CD-je, DVD-je, časopise, revije. Da bralec dobi na knjižni polici želeno knjigo ali drugo knjižnično gradivo, se kar nekaj del opravi tudi v tajništvu. Dnevno se srečujem s ponudbami, naročili, dobavnicami, plačevanjem računov, telefonskimi naročili in pojasnili. Poleg standardnih del tajnice, kot so kadrovske evidence, blagajniško poslovanje, prejemanje in pošiljanje pošte ter raznih internih evidenc, je veliko del, ki jih je potrebno opraviti ravno z na novo kupljenim knjižnim gradivom.

Letos praznuje knjižnica 50 let obstoja. Ob takšnih pomembnih dogodkih si zaželim o uresničitev ciljev, idej in zamisli, ki smo jih dolga leta zbirali, načrtovali in si jih postavljali kot cilje prihodnosti. Zagotovo je želja vseh nas zaposlenih v knjižnici in njenih obiskovalcev ta, da dobimo nove, sodobnejše in večje prostore. Morda

Odprte Tuševega bistrega kotička za mlade bralce

pa bom – preden se upokojim – nekega dne le doživela preselitev v pisarniške prostore nove knjižnice, kjer bom ravno tako kot danes – v tesnih in starih prostorih, opravljala vse tiste naloge, ki jih mora tajnica opraviti, da celotno delo nemoteno teče in da prihajajo nove in nove knjige na knjižne police ... in da si jih bralci vedno znova in znova izposojajo ... še nadaljnjih 50 let ...

Tudi knjiga življenjske poti knjižnice bo dobila nova poglavja z bogato vsebino izkušenj in ustvarjenega dela. Te knjige se ne da naročiti, saj bomo nekatera poglavja knjižnice doživeli z njo in v njej.

Vida Kodelja

V Mestni knjižnici Piran sem zaposlena že več kot petnajst let. V začetku sem skrbela za urejenost polic in čistočo v knjižnici, kasneje pa sem prevzela skrb za knjige: urejanje raztrganih in poškodovanih knjig, lepljenje, zavijanje, opremljanje z žigom in nalepko itd. Poleg tega skrbim tudi za urejenost gradiva v čitalnici. Občasno pa delam v izposoji na oddelku za odrasle bralce in na oddelku za mladino.

Skrbim tudi za urejenost knjig v arhivu, ki ga imamo zaradi prostorske stiske na drugi lokaciji nad gostiščem Žižola. Knjige, ki se nahajajo v arhivu, na željo bralcev prinesem v knjižnico, da si jih pogledajo in tudi izposodijo. Prostorska stiska je zelo velika, zato moramo mesečno prenesti večjo količino knjižnega gradiva v arhiv, da s tem pridobimo prostor za nove knjige.

Nove knjige, ki pridejo iz obdelave, opremim z nalepko, žigom in po potrebi zavijem.

Te knjige potem veselo čakajo na okenskih policah, da po njih sežejo naši zvesti bralci – neškodljivi molji. Knjižni molji.

V času svojega službovanja v mestni knjižnici sem se tudi izobraževala in pridobila peto stopnjo izobrazbe. Sedaj hodim na predavanja v NUK v Ljubljano, da bom po opravljenem strokovnem izpitu pridobila naziv knjižničarka.

Upam in želim, da se naši bralci lepo počutijo med nami in da se bomo nekoč v prihodnosti srečevali tudi v prostorih nove knjižnice, ki si jo predstavljam kot veliko, svetlo in lepo.

Karmen Kodarin

Postala del domoznanske zbirke Mestne knjižnice Piran leta 2003. Z veseljem prejema CD-je mladih raziskovalcev, ki odkrivajo našo dediščino, zbira stare razglednice Pirana, v mape shranjuje zapise o kraju in o ljudeh, ki bivajo med nami. Rada sodeluje pri pripravah večerov z domačimi avtorji, v treh letih je bilo takih veliko (Odrpta branja, Kocjančičevi nagrajenci, ustvarjalci glasila študijskega krožka Beseda Slovenske

Istre, Franjo Frančič, Vanja Pegan, Alberto Pucer, Marija Grbec, Jurij Rustja, Igor Bizjan, Nada Morato, Ines Cergol, Mojca Maljevac, Gašper Malej idr.).

Od vedno zaljubljena v knjige na policah z oznako 82-1 in 17.

In v to mesto na koncu sveta.

Občinski ljudski odbor Piran je na podlagi 13. tč. 24. člena, 71. in 80. člena Statuta občine Piran v zvezi z Uredbo o ustanavljanju prosvetnih ustanov (Ur. list FLRJ št. 107/49) in določil odloka o vodstvu kulturno-prosvetnih znanstvenih in umetniških zavodov (Ur. l. LRS št. 49-163/55) na svoji seji dne 23.3.1956 sprejel

ODLOČBO

o ustanovitvi LJUDSKE KNJIŽNICE PIRAN:

Čl. 1

Ustanovi se Ljudska knjižnica v Piranu s sedežem v Piranu.

Čl. 2

Naloga knjižnice je: urejati in posredovati ljudstvu knjige v svrhu splošnega izobraževanja.

Čl. 3

Ljudska knjižnica v Piranu je pravna oseba in posluje po splošno veljavnih predpisih ter pravilih, ki jih predpiše občinski ljudski odbor Piran.

Čl. 4

Z dnem ustanovitve prevzame Ljudska knjižnica v svojo upravo tisti del knjig stare mestne knjižnice, ki so do sedaj v seznamih pod E., F., T. in SL, vse knjige, ki jih je darovalo društvo SVOBODA Piran, vse tiste knjige, ki jih je darovala študijska knjižnica v Kopru ter tiste knjige, ki jih je zasegla Komisija za zaščito spomenikov pri privatnikih in sošbile last socialističnega društva "Pensiero ed Azione", ki so ga fašisti ukinili leta 1922.

Čl. 5

Ljudsko knjižnico v Piranu vodi upravni odbor petih članov v številu upravnika, ki jih imenuje občinski ljudski odbor Piran. Upravnik skrbi, da se s knjigami ravna po načelih knjižničarske stroke, postavlja in ureja knjižne zbirke ter posoja knjige ljudem v svrhu splošnega izobraževanja.

Čl. 6

Odločba stopi v veljavo po odobritvi Izvršnega sveta LRS.

Štev. 01-843/1
Piran, 23.3. 1956.

P r e d s e d n i k:
Ferligoj Davorin.

Žig:

Ljudska republika Slovenija
OBČINSKI LJUDSKI ODBOR PIRAN
Okraj Koper

Dana soglasnost Svet za kulturo
in prosveto LRS pod št. III - 218/1-56
od 31. 7. 1956.

DOBRA KNJIŽNICA SO LJUDJE, NA ENI IN NA DRUGI STRANI

Redko kaj lahko človeka zgrabi in prekvasi tako kot knjiga. Vse druge dogodivščine in celo neposredni in intenzivni odnosi z ljudmi največkrat nimajo niti pol toliko moči; vsaj moja in še marsikatera izkušnja je taka. Nedolžno in prikupno dekle sem lahko vzljubil na prvi pogled, naivnega prijatelja sem lahko pomiloval, naduteža preziral ali celo sovražil, vendar je bilo vse to nazadnje le ljubezen, pomilovanje ali prezir, ki mojega življenja niso trajneje prekvasili. Nasprotno pa je lahko kaj takega storila že povprečna knjiga, najmanj tako, kot da je v njej povzeta globlja in trajnejša človeška skušnja.

Marjan Rožanc, Roman o knjigah

Pismo

Drage piranske knjižničarke,
vašo knjižnico bi lahko označil kot nekakšno preddverje Neptunovega kraljestva, na katerega knjižnih policah je skrita tudi vstopnica za omenjeni šesti kontinent. Seveda ste tukaj tudi ljudje: Oriana, Karmen, Ksenija ... pa Nada in Marija posebej, še prej Slavko, ki vabite v prostore po vtisnjene popotnice. Je stari profesor, mladi doktorand, magistra, pa študentka ob delu in ona na daljavo, pride pisatelj, se oglasi pesnik ter občinski delegat, so stalni bralci, najdejo pa se tudi lovci na cekine miselnih ocvirkov, vpetih v piransko nebo ...

Osebo sem privilegiran uporabnik knjižnega fonda – predvsem pa potrošnik vaše potrpežljivosti, saj pogosto razumevajoče prenašate mojo dolgoročno izposajo. V zahvalo in za veliki jubilej vam pošiljam pesem.

Desiderata

*Nenadoma se izza drevesa prikaže volk,
filozofska knjiga skrivnostno izgine,
med policami praznina in molk,
rokovnjače iskati zdaj te mine.*

*Življenja, sanje v knjigah hraniš,
pozorni bralec vpraša: šifro imaš?
Se pirata smelo braniš,
saj srca vsakomur ne daš.*

*So besede, ki ti dajo moč,
z njimi zlahka stopiš iz teme.
Brezčasna je tisoč in ena noč,
ko zbrcaš z mize vse te štrene.*

*Res lepa si desiderata –
v imenu rože skrit je svet.
Ko seješ misli literata,
hrama svojega odpiraš cvet.*

O, knjižnica ljubezen moja, razsvetljeni hram duha, poslednji branik proti nakupovalnim centrom (50 let vztrajanja na koreninah upanja)

»Ni čudno, da mladi izgubljeni tako radi postopajo pred piransko knjižnico, nekje globoko v duši čutijo strašni dih skrivnosti, ki odrešuje.«

»Samotnim iskalcem Boga je knjižnica edino svetišče.«

»Lačni in žejni smo vsega, kruha, vina, knjig, absolutnega.«

»Letno preberem več kot 200 knjig, a ko novo ljubico, knjigo, prvič primem v roke, vzdrtim v pišu večnosti.«

Odprta branja v galeriji Duka I. 2005

Pridejo trenutki, ko me zajame temna noč duha. Okoli sebe čutim razpokane eksistence, ki skušajo notranjo praznino v malem mestecu zapolniti z alkoholnimi pijačami in drogo, izgubljeni v tesnih ulicah tipajo za zadnjimi ostanki človečnosti, poslušam mlade, zdrave fante, ki sanjajo o nakupu novega športnega avtomobila, namesto da bi brhkim mladenkam brali ljubezensko poezijo in jih vabili na šepetanja ob sončnem zatonu. Ob depresivnem sprehodu, kjer surovost vsakdanjega življenja vdira v vse pore eteričnega ovoja duše, ne čutim vonja soli, morje me ne spodnese v magični ris hrepenenja, možgani mi trohnijo v ledenem objemu samote ... in potem ODREŠITEV, ki mi v hipu potolaži zlomljenega duha, KNJIŽNICA me kot materin objem zagrne s tisočletnim prahom modrosti. Knjige, knjige,

skladovnice isker (iker), ki vnamajo duha. Že prestop posvečenega praga zbudi olajšanje, prozak in alkoholne pijače so samo slab nadomestek za zdravilno moč branja. Za vsako rano se v knjižnice najde zel. Upam, da bom kdaj med policami zaprašenih pokrajin, kot Dustin Hoffman v odličnem trilerju Maratonec, uzrl angelski obraz deklice svojega življenja, pa čeprav se bo čista ljubezen na koncu izkazala za sleparsko prikazen.

P. S.

V tragičnem, nesrečnem trenutku, ko bo staro mestno jedro izgubilo knjižnico, se bo iz melanholije starih kamnov izselila vera v dobro, upanje, ljubezen. Te izgube pa ne bomo prenesli!

Piranski literarni prostori

Literarni obiski v Piranu me vedno spomnijo na vezenje, čeprav nimam razvitih teh ročnih spretnosti. Povabilo ravnateljice piranske knjižnice, ljube Oriane Košuta Krmac, ima vedno vonj po pričakovanju, po vznemirljivem dogodku. In res so se zvrstila vzneseno trepetava, z literarnim doživetjem osončena srečanja. V dobrem desetletju jih je bilo kar dvajset.

Najbolj se spominjam literarnih srečanj v Kosmačevi hiši, od prvega s pesnikom Edelmanom Jurinčičem, ko je pred Kosmačevo hišo bral pesmi iz zbirke Istrijanova molitev ob spremljavi citer Vjekoslava Batiste v poznem junijskem popoldnevu v letu 1993. Potem dve nepozabni srečanja v novembru 1994 in januarju 1995 s Kosmačevo literaturo. Na prvem je celovski založnik Wieser predstavljal Kosmačevega Tantadruja v nemškem prevodu. To je bil že drugi prevod Tantadruja v nemščino, ročno vezan v črno japonsko svilo. Prevajalec, dr. Klaus D. Olof, je govoril o drobni Kosmačevi noveli kot o veliki literaturi, ki pripada evropski, ne le slovenski. Založnik Wieser je v tistem času dobival nevarna, eksplozivna pisma v Celovec in v Kosmačevi hiši je z družino prespal mirno noč. Na drugem srečanju pa je oživel Kosmač z besedami profesorice z ljubljanske slovenistike, dr. Helge Glušič, ki je mnogim generacijam slovenistov predavala o njegovi literaturi. Poseben čar večeru, ko je v kaminu plapolal ogenj, so bili profesoričini spomini na srečanja s pisateljem in spomini Kosmačeve hčerke Nanče. V letih

1996 in 1997 se je zvrstilo tudi več večerov s pisateljem Marjanom Tomšičem. Predstavljala sem ga ameriškim učiteljem slovenskega porekla, udeležencem avstrijsko-slovenske prevajalske šole v Fiesi, ki jo je vodil avstrijski slavist, dr. Eric Prunč, absolventom ljubljanske slavistike, ki so na tridnevni ekskurziji spoznavali slovensko književnost v Istri in na Tržaškem. Nekateri so bili tako prevzeti, da so hoteli ponoviti čarobni sprehod nad Piranom, kot ga je opisal Kosmač v prologu in epilogu Tantadruja, vendar je bila noč prekratka. V tem času je Kosmačeva hiša gostila pesnike; literarni dvojec Andrej Medved in Aleš Šteger, ki je v različnosti pesniškega veziva dokazoval obojestranski navdih. Kasneje sta svojo lirsko izkušnjo predstavljala pesnica Ines Cergol z zbirko Vmes (1998) in tržaški pesnik Marko Kravos (2002). Med njunima pesniškima večeroma pa sta svoji pripovedni izkušnji predstavljala pisateljica Maja Novak (1999) in tržaški pisatelj Dušan Jelinčič (1999). V maju 2005 smo se pred Kosmačevo hišo srečali s Kocjančičevimi nagrajenci, ustvarjalci in oblikovalci istrske kulturne podobe, manjkali so le pokojni Luciano Kleva, bolni kipar Pohlen in odsotni glasbenik Dario Marušič. Pogovorili smo se tudi s člani komisije za podeljevanje Kocjančičeve nagrade in brez sence dvoma potrjevali, kako pomembna je ta nagrada, ker nas zbližuje. Morali se bomo spet srečati in si še enkrat povedati.

Drugi piranski prostor, kjer smo se srečevali z literaturo,

je bila občinska dvorana na Tartinijevem trgu. Za kulturni praznik 1995 so piranska knjižnica, gimnazija in občina povabile tri istrske pisatelje Milana Rakovca, Fulvia Tomizzo in Marjana Tomšiča, da vsak v svojem jeziku spregovorijo, kako v njih odmeva Istra. Bil je veličasten večer, ne samo zato, ker je literarna beseda v vseh treh jezikih neovirano hitela med množico poslušalcev ali ker je občinska palača sijala kot za veliki dogodek in je župan Fičur z rokovanjem sprejel vsakega obiskovalca in na koncu protokolarno obdaril tri goste. Morda zato, ker je bilo Prešernovo vodilo večera "Ne vrag, le sosed bo mejak!" takrat še tako obetavno. Zdelo se je, da se rojeva nekaj novega, dobrega, morda velikega. Z ravnateljico knjižnice sva na koncu podarili županu vejice rožmarina, naj ne pozabi, da bi morali biti taki večeri v piranskem gledališču, ki je takrat še samevalo. Tudi naslednje leto (1996) smo pripravili za Prešernov dan literarni večer z istrskimi ljudskimi pesmimi, ki jih je zbrala in glasbeno uredila Rožana Koštlj v zbirko Čiv, čiv, sen miken, ma sen živ. Za glasbeno spremljavo večera sta Luciano Kleva in Lado Jakša pripravila izvirno glasbo. Navdušenje se je ponovilo in rožmarinove vejice županu tudi.

V Tartinijevi hiši, v dvorani vedut, sem leta 1995 predstavljala slovenskega pesnika Iva Svetino kot prevajalca Tibetanske knjige mrtvih, leta 1997 pa pisatelja Marjana Tomšiča in prevajalko iz Trsta, prof. Diomiro Fabjan Bajc, ki je prevedla v italijanščino roman Šavrinke/Le saurine. Odlomke v italijanščini je brala takrat gimnazijska profesorica iz Pirana Nives Zudič Antonič. Tudi ta dva večera sta budila upe in načrte.

Upov polno je bilo tudi srečanje piranskih gimnazijcev leta 1995 s pesnikom Alešem Štegro in v gimnazijski gledališki dvorani. Mladi pesnik je z zbirko Šahovnice ur takrat navduševal slovensko bralstvo, gimnazijci pa so se čudili predvsem njegovi mladosti.

Tudi v avli piranskega arhiva se je v oktobru 1997 iskriko navdušenje, ko sem predstavljala tržaškega ustvarjalca Mirana Košuto in njegove eseje Krpanova sol, pred tem pa smo nazdravili novi knjigarni Libris v Piranu.

V Pečaričevi galeriji sem v maju 2004 z veseljem predstavljala svojo osnovnošolsko sošolko Marijo Grbec, ki je v samozaložbi izdala pesmi v zbirki Bleste

se kristali. Večjega zaupanja v moč in poslanstvo pesemske izpovedi kot tisti večer še nisem začutila.

S pravo milino pa je bil obdan jesenski večer (2005)

Predstavitve knjige Alberta Pucerja, Popotovanje po slovenski Istri v galeriji Gasspar

s piranskim pisateljem Vanjo Peganom, ko sva se pogovarjala o novem romanu Čoln. Koliko obrazov, sedanjih in preteklih, se je tisti večer nasmehnilo! In kako dobrotno sta si podali roke preteklost in sedanjost. Roman za obvezno branje.

V galeriji Gasspar pa sem se pogovarjala s svojimi znanci. Prof. Nada Morato mi od otroštva predstavlja poznavalko zgodovine. Njena rodoslovna raziskava Globoko so korenine je Pirančanom razkrila večstoletno rodbinsko povezanost avtorice s Krasom, hkrati pa predstavila rodoslovno vednost. Kasneje sva v isti galeriji razlistala s pesnikom in prevajalcem Gašperjem Malejem njegov pesniški prvenec Otok, slutnje, poljub. Mlada poezija je z jedrno besedo spregovorila o ostrini in gladini ljubezni, vendar v jeziku, ki ne dovoli lahkotnosti, ker izreka nekaj predragocenega. Tišina je bila na trenutke zgoščena, čeprav smo poezijo le slutili. In si obetali, da jo bomo kasneje posvojili. Še kasneje (2005) pa sem s svojim nekdanjim dijakom, zgodovinarjem Albertom Pucerjem, listala po njegovi novi knjigi Popotovanja po slovenski Istri. Najin večer je lahko le ponudil okus po branju likovno in vsebinsko bogatega itinerarija.

Zakaj se mi spomini na ta literarna srečanja zdijo kot vezanje? Ker je toliko literarnih vzorcev, doživetij, navdušenj ali bližnjih srečanj na različnih mestih v Piranu povezano v skupno dragoceno preteklost. In Mestna knjižnica Piran ima dovolj preje za nove literarne tkanine.

Moje vezi z Mestno knjižnico Piran

Ko sem se pred nekaj več kot tridesetimi leti priselila v piransko občino, sem takoj obiskala mestno knjižnico, v katero sem stopila kar s Tartinijevega trga. Bila je enako majhna, kot je danes, mnogo premajhna za tako pomemben namen, kot ga knjižnica lahko nudi. Med knjigami začutim posebne vrste spoštovanje. Prebrati dobro knjigo mi pomeni zadovoljstvo in vrednoto. Mestna knjižnica Piran me spremlja nad tri desetletja: tu si vedno znova izposojam knjige, sem sem vodila svoja otroka, zdaj tudi vnuke.

V nepozabnem spominu hranim mnoge literarne večere, pogovore z avtorji ali predstavitve njihovih del. Mnogokrat smo se stiskali v knjižnični čitalnici, ki navadno ni mogla sprejeti vseh obiskovalcev, da so včasih stali kar pred odprtimi vrati. A bilo je lepo in tako blizu smo se počutili še posebno domače.

Kasneje smo se večkrat sestajali v Kosmačevi hiši v Portorožu, kjer nam je včasih plapolal ogenj v kaminu ali pa smo v toplih večerih sedeli pod košato lipo, ki pozna veliko skrivnosti pokojnega pisatelja.

Danes prostorsko stisko najpogosteje rešuje Pečaričeva galerija. V njej smo ljubitelji besedne umetnosti doživeli veliko lepih srečanj. Tudi sama sem vodila nekaj pogovorov in vsi so mi ostali v lepem spominu. Rada obudim spomin na pisateljico Marinko Fritz Kunc in njeno aktualno družbeno problematiko, na predstavitev knjig pisateljice Marije Vogrič, izvrstnih Zapisov o materinščini in njenih mojstrih profesorja

Silva Faturja. V prav posebnem spominu pa mi je ostalo srečanje s pesnikom Ivanom Minattijem, ki je bil povabljen v Piran za počastitev 200-letnice Prešernovega rojstva. Pogovor z njim naj bi vodila jaz. Ponovno sem se poglobila v njegove pesmi, ki so mi bile vedno všeč. Vedela sem, kako tenkočuten človek je in da pogovora z njim ni mogoče vzpostaviti brez medsebojne miselne in čustvene povezave. Imela sem tremo, posebno zato, ker me je pesnikov prijatelj gospod Terpin opozoril, naj bom pripravljena, da se Minatti lahko zapre in ne odgovori, kot bi želela.

Bilo je 1. decembra 2000. Večer je bil jasen, burja je prečistila ozračje, zvezde so ostro svetile. Prišel je točno, ves prepojen s svežino večera in dobro voljo. Odgovarjal je jasno, jedrnato in prijetno, zato je bilo vse tako enostavno lepo. Oba sva čutila živo povezavo z ljudmi v prostoru. Zelo sem mu bila hvaležna za iskreno sodelovanje. Zadovoljen pa je bil tudi pesnik, ki mi je čez nekaj dni poslal naslednjo lastnoročno napisano zahvalo: »Rad bi se Vam še enkrat od srca zahvalil za čudovito predstavitev moje poezije na piranskem literarnem večeru. Čutil sem, koliko truda, prizadevnosti in ljubezni ste vložili vanjo. Zato je bil večer tako bogat in lep.«

Upam, da bo v naslednjih letih tudi naša knjižnica dobila večje svoje prostore, v katerih bo mogoče prirejati prijetne in kulturno bogate večere, in ne bo treba več gostovati drugod.

Prijateljice knjige

Mestne ulice in trgi so oživali. Vonj pomladi sredi poletja vabi staro in mlado tudi med sejemske stojnice, ki so prava paša za oči. Prebijam se skozi človeško mravljjišče, ne mislim na jutri, danes je tako lep dan. Zakaj bi se moril z neko nejasno daljno prihodnostjo? Danes bom sončni kralj, samo danes bom imel rad vse ljudi. Z njimi hočem deliti svojo radost, blaženost trenutka, ki se ne ponovi nikoli več. Metulj me obletava, bere moje misli in se veseli z menoj. Pikapolonica polzi po moji rami, tudi ona je moja sorodna duša. Do popolne blaženosti me loči le še štiriperesna deteljica, ampak vsega naenkrat ne moreš imeti, se tolažim, in grem naprej svojo pot. Med stojnicami obloženimi z novimi in rabljenimi knjigami obstanem in se zamislim. Zakaj so bile knjige vedno moje najboljšie prijateljice? Koliko neprespanih noči sem preživel z njimi, koliko veselja so mi podarile!

V času študija sem v ledenici podnajemniškega stanovanja fasal hudo pljučnico. Primanjkovalo je denarja za hrano in zdravila, za knjige pa se je včasih kaj našlo. Nikoli ne bom pozabil tiste mrzle zime leta 1975, ko mi je v odročni zagrebški Bukovački ulici življenje viselo na nitki. V hiši vkleščeni v sneg in led sem osamljen trepetal v deliriju izmenjujoče se vročine in mrzlice. Lastniki hiše na smučanju, cimer na dopustu, starši daleč stran od mene, skratka, nikjer nikogar. Niti telefona, da bi lahko priklical zdravniško pomoč. In tedaj se mi prižge lučka upanja ... nekdo pa je vendarle ob meni. Dobrotniku je ime Honore de Balzac, njegova zbrana dela pa v tem trenutku edini

balzam za mojo dušo in shirano telo. Lepo vezan ducat knjig v bordojski barvi, izdanih v založništvu sarajevske založbe Veselin Masleša, me gleda z improvizirane knjižne police in vabi k branju. To knjižno bogastvo sem ob neki priliki pridelal s trampo za komplet longplejk (LP plošč), žrtev te menjave pa je bil moj dolgoletni prijatelj Tedi. V vročinskem deliriju vzamem v roke prvo knjigo, črke mi čudno plešejo pred očmi. Na dušek preberem prvo poglavje, še hitreje drugo in tako naprej v nekakšnem breztežnostnem neprekinjenem trajanju obračam list za listom vse do zadnje knjige Balzacovih zbranih del Izgubljene iluzije. Vživim se v različne usode malih in velikih ljudi, v zgodovinska dogajanja, v časovno odmaknjen blišč in bedo pisateljeve "človeške komedije". In vendar mi je vse kar opisuje tako blizu, tako otipljivo, da bi se lahko rokoval z njegovimi literarnimi junaki. Čeprav je vsebina Balzacovih del vezana na francoski prostor, nekateri pasusi oziroma besede zadišijo po balkanskih prostranstvih nekdanjega turškega cesarstva. Kaj za vruga pa je zdaj to, me prešine. Pogledam v kolofon in takoj mi postane vse jasno, prevajalec je Husref R., torej očitno možakar muslimanskega (bošnjaškega) porekla. Prevodi francoskega romanopisca v srbohrvaščino obogateno z mnogimi turcizmi so nekaj posebnega. Avlija (dvorišče) v francoskem Sedanu najde besedno povezavo z orientalsko obarvanimi vrtički bosanskih predmestij, ljubezenski par v Montpellierju "ašikuje" (se ljubi) v bližini mestnega "bezistana" (pokrite tržnice) in tako v nedogled. Življenje povsod vre z neko posebno naelektrenostjo, strasti se prižigajo in ugašajo kot

tisočero lučk in prav toliko brezimnih človeških usod. Za trenutek se znajdem v "trebuhu Pariza", hipec nato sem na sarajevski Baščaršiji, vrtljak čudnih besednih prepletov me hipnotično zanaša v tretjo dimenzijo. V najhujši osamljenosti najbolj občutim vretje življenja. Hudirja, saj haluciniram, pomislim, ko se pogledam v razbito zrcalo. V njem vidim shirano bradato podobo s kolobarji okrog oči in upadlimi ličnicami. Zamišljam si, da sem vstopil v pisateljevo zgodbo in odpotoval v neki drugi svet. Kot nekoč Krištof Kolumb odkrivam neznane kraje in ljudi, podoživljam njihove vesele in žalostne dogodivščine, postajam del človeškega tkiva in v brezkončni spirali naključij najdem svoje mesto. V tem blaženem stanju blodim in lebdim skoraj mesec dni. Kupi razmetanih knjig, zmečkanega papirja in prešvicanih cunj ob postelji, na katero me je prikovala bolezen, so v mojih mislih podobni gredici najbolj dehtečih rožic. Tega mnenja pa ni moj cimer Stipe, ki me takoj po povratku z dopusta zasuje s točo vprašanj: "Fred, kaj je s teboj, izgledaš kot okostnjak! Pa v kakem svinjaku živiš? Za povrh pa spet čitaš bedaste knjige in si kvariš oči! Kaj naj vendar storim s teboj ... pokličem zdravnika?" Vsa ta navzkrižna vprašanja me sunkovito predramijo iz prijetnega omotičnega dremeža in podzavestnih sanjarij. S težavo zberem toliko moči, da se zlekнем na postelji in mu kljubovalno odvrnem: "Nobenega zdravnika ne potrebujem, nikoli se nisem

bolje počutil. Negujejo me prijateljice knjige, v njihovi družbi se zbujam in z njimi zaspim. Zares hudo bolan bom šele takrat, ko ne bom mogel več brati!" Stipetu ta pogovor ni po volji, samo zamahne z roko in odide po svojih opravkih. Pa saj ga razumem, knjige mu ničesar ne pomenijo, branje je zanj izguba dragocenega časa. Knjigožeri moje vrste so zanj vsi nekoliko čez les, zgubljena čreda zablojenih črnih ovac na neki oddaljeni gmajni bogu za hrbtom. Toleranca je pač dar, ki ni vsakomur položen v zibelko. Tudi razumevanje in sprejemanje drugačnosti pa lahko vsak pridobi zelo preprosto, z branjem na primer. Že same te besede, običajno manjkajoče v besednjaku analfabetov in šarlatanov, ki veliko govorijo, malo poslušajo in še manj berejo, imajo svoj pomen. In ga bodo vedno imele.

Tako sem razmišljal nekega hladnega zimskega dne pred tridesetimi leti, ko me je bolj kot mraz v ledeno mrzli neogrevani sobici do kosti zaskalela človeška ignoranca in nerazgledanost. Ne vem, zakaj mi je ta drobni spomin še danes tako dragocen. Morda zaradi igre nešteti naključij, ki so me usodno pahnili v večni knjižni objem znanih in neznanih mojstrov besede. Življenje je lepo, ker je nepredvidljivo in prav tako žlahtno odeto v tenčico skrivnosti je branje knjig, če jih bereš brez predsodkov, z ljubeznijo in radovednimi vedoželjnimi očmi.

Franjo Frančič v Kosmačevi hiši l. 1999

Knjižnica mene briga

*Za vse boš plačal.
Največ boš plačal za svoje rojstvo.
Jata zasmehljivih ptic te bo zasledovala skozi življenje.
Ob uri miru in ob uri nemira se bo spuščala na tvoje prsi.
Terjala bo plačilo.
In ti boš dajal in dajal.
Ampak odrešitve ne bo nikoli.
Ker ni nikjer odpuščanja.
Nikjer ni odrešitve za človeka.
V sebi nimaš vrednosti, s katero bi plačal.
In sam si plačilo za vse.*

Dane Zajc

Ko sem se maja 1983 naselil v Piranu, niti dobro nisem razpakiral, je bila moja prva pot do knjižnice. Mali, temačni prostori, mala, a prijazna čitalnica. Tisti omamni vonj po času, ki je skrit v besede, ki so kot pajkova znamenja razsuta na papirju.

Prvenc Ego trip je bil oddan na Mladinski knjigi, Domovina, bleda mati je bila zapisana v glavi. Bili so časi človeških urednikov, Piran še ni bil tako opustošen z vikendaši in džankiji.

Ne vem, koliko osnutkov sem zapisal v čitalnici mestne knjižnice, ni jih bilo malo, vse do selitve v Parecag. Ne vem, koliko časa sem prebil tam, ker za to gre, tam čas ni bil pomemben. Ne vem, koliko revij in časopisov sem prebral, vem samo, da sem rad in še vedno hodim rad na tisti potop, ko pozabiš na poblazneli svet okoli sebe.

V knjižnico sem hodil, ko sem bil na tleh, ko sem bil evforičen, tja sem se zatekal ne zato, ker se ne bi imel kam dati, to pač ni samo navada, je način življenja. Nič koliko takšnih in drugačnih spominov je povezanih s knjižnico Piran, bila je in je moja oaza, moj srečni otok, tam pod oboki, čisto blizu morja in neba.

Tako je pač v življenju, da mnogim knjige ne pomenijo nič, tako je pač, da nam redkim pomenijo mnogo in še veliko več. Ni beg, ni le nov svet, je potovanje, je brez števila potovanj, so sanje in je resničnost.

Ta svet, ki nas obdaja, te jate zasmehljivih ptic, ni odrešitve, a so mali drobci sreče, ki kdaj pa kdaj premagajo senčni čas.

Na zadnji večer starega leta

Vrnil sem se v svoje domovanje, toda obisk v piranski mestni knjižnici mi ne da miru. Preveč lepih stvari se mi je dogodilo, da bi lahko kar tako odšel k počitku.

Najprej je prišlo veliko več pisem kot ostala leta. Potem je zagodla zima brez snežne odeje in sani z jeleni so ostale pod Nanosom, na zadnji zaplati snega. A presenečenj še ni konec. Prišlo je tudi, vedno mi je pomenilo veliko, povabilo piranske mestne knjižnice. Ja, tega sem vedno najbolj vesel. Otroci, ki obiskujejo piransko knjižnico, so posebni otroci. Zakaj? Najprej, pričakujejo moj obisk. Pričakujejo pogovor z menoj. Pričakujejo uganke. Vesele se daril. Verjamejo v pravljični dogodek in vesele se mojega obiska. In rad sem med njimi. Pogovor in smeh nas združita in dve uri mineta, kot bi trenil. Resnično sem rad v njihovi družbi.

Letos sem med njimi doživel nekaj, kar nisem še nikoli. Prvi večer je minil v prijetnem klepetu. Reševali smo uganke in jedli bonbone. Pozabili smo na piš vetra, ki je neusmiljeno pometal piranske ulice in nismo slišali petard, ki so odmevale po Tartinijevem trgu. Po skoraj dveh urah smo se morali usmiliti staršev, ki so v avli knjižnice čakali na otroke. Slovo od otrok, obljuba, da se jutri zopet vidimo, in že sem bil pri vratih. In ko sem jih odprl, se je po hladni avli knjižnice najprej

razlegel aplavz in zatem ubrana pesem: »Siva kučma, bela brada, topel kožuh, zvrhan koš ...« Ta trenutek je bil zame, dedka Mraza, največje priznanje za obisk v piranski knjižnici. Zahvaljujem se staršem za lepo zapeto pesem njihove rosne mladosti, ko so me tudi sami pričakovali in se veselili z menoj.

Drugi večer. Tudi ta je bil presenečenje. Začel se je tako kot prvi. Pogovor, uganke, smeh ... Nenadoma je v knjižnico vstopil visokorasel mož, temno napravljen in s klobukom na glavi. Usedel se je na stol, snel klobuk z glave, od nekje potegnil večji blok in začel vanj nekaj zapisovati. To sem si mislil in počasi pozabil nanj, saj sem bil v knjižnici vendar zaradi otrok.

Presenečenje je prišlo na koncu. Poslovil sem se in obljubil otrokom, da drugo leto pridem tako, kot vsa leta doslej, samo pisati mi morajo. Potem se je začelo. Najprej so mi knjižničarke izročile darilo. Dve lepi knjigi pravljič. Ker pa dedek Mraz dobi bolj malo daril, saj jih sam nosi, je bilo to presenečenje. Pravljič mi vedno primanjkuje, zato sem ju bil še toliko bolj vesel. In nato drugo presenečenje. Tisti skrivnostni mož s klobukom se je med otroki prav nežno prirnil do mene in dejal: »Excuse me, santa ...« Risal me je ta skrivnostni mož in izrekel toliko pohvalnih besed, da se mi je v glavi skoraj

zvrtilo. Še dobro, da vedno stojim na tleh. Tudi risbo mi je poklonil in moram reči, da me je zelo zadel.

Pa naj še kdo reče, da življenje ni polno presenečenj. Prvi večer pesem veselih staršev in drugi večer trenutek za angleščino. Dedek Mraz mora biti resnično pripravljen na vse.

Letošnjega obiska v piranski mestni knjižnici ne bom pozabil kar tako. Bil je eden tistih obiskov, ki se v srce zapišejo in človeku, tudi dedku Mrazu olepšajo dan.

Vsako leto nas obiše dedek Mraz

L'importanza della biblioteca

Quando ero piccola, mia nonna andava nella Biblioteca parrocchiale che era situata in Carrara Grande a prendere i libri per sé e per me. Amavo leggere immedesimandomi nella protagonista ed affrontando le avventure e le peripezie che quelle storie raccontavano. Pirano aveva sempre una Biblioteca.

Negli anni passati ho avuto occasione di far parte del Consiglio della Biblioteca civica di Pirano. È stata un'esperienza interessante che mi ha dato modo di conoscere da vicino le problematiche di questa istituzione così importante per la nostra società.

Ho sempre avuto la sensazione che ci fosse affiatamento fra i colleghi. Importante è stata la pubblicazione, in occasione del 40° anniversario della Biblioteca. Interessante ed innovativa pure la pubblicazione del libro bilingue "Il violinista di bronzo" che ha riscosso un ampio successo di pubblico.

Le serate letterarie che si susseguivano erano sempre di attualità ed interessavano un vasto pubblico dstando interesse alla lettura dei nuovi libri che la biblioteca acquistava.

Durante le riunioni del Consiglio, uno dei punti salienti dell'ordine del giorno era la richiesta di avere una Biblioteca pure a Santa Lucia, visto l'incremento della popolazione in questa località. Sembrava non ci fossero

problemi in merito e la prospettiva avrebbe dovuto realizzarsi in termini relativamente brevi.

Quando a Pirano è stata messa la sbarra, c'è stato un calo della frequenza dei lettori che arrivavano da Santa Lucia; ciò avrebbe dovuto essere lo stimolo per trovare la locazione della tanto desiderata Biblioteca nella suddetta località.

Da allora sono passati tanti anni; io non faccio più parte del Consiglio ma vado spesso a prendere i libri e trovo sempre delle novità per dilettarmi nella lettura. Sono sempre compiaciuta nel constatare che riescono a trovare la maniera, malgrado lo spazio esiguo, per attirare anche i giovani ed a stimolarli nella lettura.

Purtroppo, finora il problema della succursale di Santa Lucia non è stato ancora realizzato; forse il 50° anniversario della Biblioteca potrebbe essere l'occasione perché questo venga ripresentato alle autorità comunali, affinché si riavviino le pratiche per la realizzazione di questa importante sede di cultura.

Tramite la lettura i bambini hanno la possibilità di sviluppare l'immaginazione e la fantasia e gli adulti leggendo, oltre a sviluppare la coscienza si rilassano accantonando per un po' disagi e malesseri. Ricordiamo che anche i medici sostengono che la lettura cura e guarisce lo spirito.

Moji spomini na Mestno knjižnico Piran

V piransko mestno knjižnico sem se menda vpisala v srednji šoli. Spomnim se, da je bil oddelek za odrasle na tisti strani, kjer je zdaj oddelek za otroke. Številka moje prve izkaznice v časih, ko je bilo še vse na listkih in kartončkih, je bila 5055. Spomnim se starega ravnatelja Tonija, ki je delal tudi v izposoji, in polic, ki so bile do vrha natlačene s knjigami.

Kasneje sem se kot študentka prihajala učiti v že prenovljeno knjižnico in čitalnico. Od takrat mi je ostala v spominu pokojna knjižničarka Olga Drenik, pa tudi prijazna ravnateljica Marjanca Lenassi, ki sem jo večkrat srečala za izposojevalnim pultom. Včasih sem si želela, da bi delala med vsemi tistimi knjigami. Potem se mi je želja nenadoma, ko sem na to že skoraj pozabila, tudi uresničila.

Takrat sem delala kot tehnični delavec v Tartinijevi hiši v Piranu, kjer sem preko Zavoda za spomeniško varstvo odkrivala freske. Nekega dne me je domov poklicala knjižničarka Ksenija in mi povedala, da bi potrebovali nekoga, ki bi tri dni delal v izposoji, ker gredo vse knjižničarke na knjižni sejem v Bologno. Z veseljem sem sprejela izziv. Kak dan prej sem prišla v knjižnico, kjer mi je knjižničarka Marija pokazala pult, kartoteko bralcev in knjižnične kataloge ter mi razložila postavitev gradiva ter potek izposoje. Že prvi dan mojega službovanja sem imela dela čez glavo in biti sem morala nadvse hitra, saj je bilo tisti popoldan

ogromno bralcev. Knjige so se kar kopičile na pultu, potem pa sem jih zlagala še za pult, saj naenkrat nisem vedela, kam z njimi, časa za sprotno pospravljanje pa sploh nisem imela. Bralci so me spraševali vse mogoče, kot bi bila zaposlena tam že najmanj dvajset let, in morala sem se znajti, kakor sem vedela in znala. Toda delo mi je šlo od rok in ko so se knjižničarke v ponedeljek vrnile v službo in sem oddala ključ, so bile videti zadovoljne. Kasneje so me še večkrat poklicale, kadar je bilo treba katero nadomeščati, posebno v času poletnih počitnic. Vmes pa sem v knjižnici delala tudi kot prostovoljka.

Nekoč sem priredila tudi razstavo del patra Simona Ašiča, celo s fotografskim materialom, ki so mi ga poslali iz samostana v Stični. Tu sem tudi prvič pripovedovala otrokom pravljice. Ko je čez nekaj časa odšla ena od delavk na porodniški dopust, sem bila sprejeta za določen čas. Tisto leto sem se naučila zavijati knjige, pospravljala sem police, delala sem v izposoji, ob večerih pa sem hodila še čistiti in pospravljati. Delo me je veselilo. Počasi sem za vsako knjigo vedela, kam spada in na polici bi jo našla z zaprtimi očmi. Posebno rada sem delala v izposoji, saj je bilo med našimi bralci veliko prijaznih in zanimivih ljudi. Tu si je knjige izposojala tudi pokojna igralka Mila Kačič, ki je vse noči brala, in prav ona mi je za branje svetovala nekaj odličnih knjig, tako na primer kriminalke Maje Novak. Med bralkami, ki sem jih še posebej spoštovala, je bila tudi Karmen,

ki je zdaj v piranski knjižnici zaposlena kot varuhinja domoznanskega gradiva, takrat pa je bila še študentka primerjalne književnosti v kratkih krilcih, visokih teniskah in obdana s svetlolasimi otroki. Spominjam se bralcev, ki so prebirali le potopise, drugih, ki so brali samo zgodovinske knjige, obiskovalcev čitalnice, ki so kljub negodovanju drugih bralcev časopisov v čitalnici radi predebatirali dnevne novice in sveže politične dogodke. Poleti je bilo še posebej zanimivo, saj so k nam prihajali tudi domači dopustniki in tuji turisti. Nekatere teh bralcev srečujem še danes in vesela sem, ko se prijazno pozdravimo in izmenjamo par besed.

V tem času sem se tudi prijavila na tečaj knjižničarstva v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani, kjer sem kasneje opravljala tudi strokovni izpit. Sodelavke iz piranske knjižnice so mi takrat veliko pomagale pri učenju novih predmetov, kot sta na primer univerzalna

decimalna klasifikacija in katalogiziranje, ki sem se ju najbolj bala. Po enem letu in pol nadomeščanja sem se morala žal posloviti od dela v piranski knjižnici, vendar sem kmalu dobila novo službo v knjižnici v Izoli, kjer delam še danes. Še vedno pa kljub temu rada zahajam v našo mestno knjižnico. Z nekdanjimi sodelavkami izmenjam izkušnje in novice, sposodim si kakšno knjigo ali slikanico, ki je pri nas nimamo, ali preberem časopis. Če le morem, se udeležim tudi prireditev, ki jih je v Mestni knjižnici Piran kar veliko. Najljubša so mi srečanja za mlade bralce, ki jih vodi knjižničarka Marija in kamor vedno povabi kakšnega zanimivega mladinskega pisatelja. Všeč so mi preprosti in topli pesniški večeri, kjer svojo poezijo berejo domači pesniki. Tudi prostori dobivajo vedno lepšo, svetlejšo in bolj urejeno podobo. Morda knjižnico res tare prostorska stiska, a prijaznost knjižničark odtehta marsikaj.

Natalija Planinc }

Knjižnica vse do zvezd

Ob praznovanjih nam misli poletijo v preteklost, sprašujemo se, zakaj bi se nekega jubileja veselili. Kar tako, samoumevno je, da nam določeni prostori in ljudje v njih vedno dajejo občutek, da pričakujejo prav nas. Kar tam so in nas čakajo. Pa ne samo to. Vodijo nas v manj znane svetove z ustvarjalci, ki se življenja dotikajo na svojstven način, in na ta popotovanja popeljejo tudi nas. Omogočajo nam žlahtnejše doživljanje sveta, dodajajo nove širine.

Ko tako razmišljam o srečanjih s piransko knjižnico, odkrivam, da so mi najbolj draga srečanja z ustvarjalci

iz našega okolja. Pirana nas namreč večina ne doživlja iz otroških let. Veliko nas je prišlo kasneje in se moramo šele ukoreniniti v ta prostor. Ravno tu čutim tenkočutnost zaposlenih v mestni knjižnici – v povabilih k odkrivanju teh naših skupnih krajev. Zato bodo ostali za vedno nepozabni sprehodi s tesnobo v srcu skupaj s Franjom Frančičem po piranskih ulicah, z Marjanom Tomšičem in čarobnimi štrigami po Šavriniji, z Vladom Šavom po prečudoviti dolini Dragonje, Srečkom Možino vse do zvezd in še dlje ...

Še na mnoga skupna literarna potovanja želim!

Sleherni centimeter tvoje sence

V takih nočeh se mi zdi, da človek ni rojen zato, da sedi pri knjigi, v uradu, v kavarni; o, ne po zemlji, od zemlje v veliki, temni, nerazjasnjeni prostor, v brezkončnost.

Srečko Kosovel

Mrači se. Mesto v vseh odtenkih sive barve, hiše, ljudje se spreminjajo v sence. V zvoniku trudno zvoni, angel, angel senca zazrt čez morje, v daljavo.

Kako je tam gori, v višavah? Bolje, mnogo bolje, zagotovo.

Opiši kako. Neopisljivo.

Maestro Tartini utrujen od motorne glasbe, od hitečega poslovno-politično-vandalskega dogajanja sanja tišino, v kateri bi se obnovila njegova glasba. Ko bi se vsaj mogel premestiti bliže k angelu, si misli, in uživati glasbo spremenljivih vetrov in prav takega morja.

Luč v knjižnici.

Senca obstane.

Velika električna luč razsvetljuje na tisoče malih luči, ki stojijo na policah.

Kaj bi rad, povej, kaj bi rad. Bi se rad smejal ali jokal, bi rad bil ganjen, pretresen. Bi rad videl človeka v podobi angela ali v podobi okrutne pošasti. Bi rad videl nežno sramežljivo ljubezen ali posestniško gospodovalno izrabljanje telesa.

Senca vstopi.

Knjige, neme nevsiljive prijateljice stojijo in čakajo, da ti spregovore o vsem, predvsem o tebi.

Naključno izbiranje.

Poleg starih prijateljic morda odkriti, spoznati kakšno novo, ki te zadane in prevzame in jo takoj zarišeš na zemljevid svojega srca. Nova čudovita pokrajina, nov otrok, tako podoben in obenem tako drugačen od drugih.

Senca izstopi.

Odide k megličastemu morju iskat gluhe tišine.

V knjižnici ostanejo knjige, brane, prebrane, in tiste, ki ne bodo nikoli prebrane. Ker bo zmanjkalo časa. Ker bo senca bledela, bledela in naposled izginila.

Nič zato, nič zato.

Odprta branja v galeriji Gasspar l. 2005

Nihče ne bo mogel reči, da ni obstajala.

Saj je sleherni centimeter tvoje sence podrobno opisan v knjigah.

In knjige, velike vzvišene knjige so predvsem to: spomini, slutnje, vizije zastrtega sveta in silno koprnenje po tem svetu, v katerem se človek združi s svojo senco.

Hiša mnogih knjig in večerov

Spomladi leta 1979 sem kot mentor literarne ustvarjalnosti na OŠ Marezige (šolsko glasilo Rokava) poklical pisatelja Cirila Kosmača in ga prosil, če bi ga lahko obiskali v Portorožu v njegovi »pisateljski rezidenci« in naredili z njim intervju. Povedal sem mu, da bodo z mano prišle tri učenke in da se bodo z njim pogovarjale one in ne jaz. »Razumem, seveda,« je rekel in bil takoj za to. Dogovorili smo se za določen dan in uro. Mislim, da je bil to petek, ura pa pozno popoldanska. V amija smo se strpali Dajana Bržan, Nevija Šavle, Nevenka Šergon in jaz kot šofer. Pred Kosmačevo portoroško vilo na Stari cesti 28 smo bili pol ure pred dogovorjenim časom. In potem smo čakali, čakali, a pisatelja ni bilo od nikoder. Po uri in pol čakanja smo spoznali, da ga prav zares ne bo. Precej poklapani smo se vrnili v Marezige.

Naslednji dan so me prišli iskat v razred, češ da želi z mano govoriti pisatelj Ciril Kosmač. S precejšnjo nejevoljo sem dvignil slušalko, potem pa se je iz nje vsulo tako iskreno in ponižno opravičevanje, da sem kar onemel. Kosmač je namreč zamenjal dan in tudi uro sestanka; vse je nekako obrnil na glavo. Bilo mu je neznansko žal in hudo. »In to se zgodi meni, ki sem si za življenjski moto postavil ukaz: Nikoli ne pusti nikogar čakati!« je tožil in se obsojal. Ta pogovor se je končal tako, da sem ga jaz tolažil in miril in potem sva se dogovorila za srečanje v naslednjem tednu, prav tam, v Portorožu.

Ko smo se torej drugič pripeljali na Staro cesto št. 28,

smo našli hišo na stečaj odprto, a njega spet ni bilo nikjer. Na, sem si misli, znova je nekaj narobe. Vrteli smo se okoli hiše, tam pod visokimi drevesi, in tedaj sem zagledal nekoga, ki je plel na zelenjavnem vrtu. Nič, sem si mislil, kar njega grem vprašat, on bo že vedel, kam je šel pisatelj. Pa se približam možu, oblečenem bolj malomarno oziroma po domače: bil je v ponošenih kavbojkah in v karirasti srajci, povrh pa je imel potegnjen tanek pulover. Ko sem bil od njega oddaljen kakih deset metrov, se ta ozre name, pokaže s prstom na velik kamen in ukaže: »Hej, ti, dvigni tistile kamen in ga daj gor na ograjo. Je padel dol, mene pa boli križ in ga ne morem postaviti nazaj na njegovo mesto!« Način, kako je to rekel, je bil ukazovalen in v glasu ni bilo nobenega spoštovanja do mene, učitelja (!). Ukaz je bil izrečen strogo, v podtonu pa se je dalo slutiti, da me ima pač za mulca, morda celo za postopača, ki se je naključno znašel tu, na njegovem vrtu. V hipu me je napihnila užaljenost in že sem imel na jeziku, da bi mu odbrusil: »Kar sami ga dvignite, saj je to vaš in ne moj vrt!« Pa sem se zadnji hip zadržal in takoj zatem se je zgodilo nekaj čudnega: osebna prizadetost je kar izpuhtela, se izničila, nadomestila pa jo je skromnost in celo ponižnost. Pa sem rekel kar z nekakšnim veseljem in iskreno pripravljenostjo narediti uslugo temu vrtnarju, temu možakarju. Dvignil sem precej težak istrski flišni kamen in ga položil na vrh kamnitega zidu. Celó uravnal sem ga, ga lepo ugnezdil v njegov prvotni položaj.

Ko sem se ozrl, je vrtnarju obraz žarel in rekel je z močnim, globokim glasom: »Vidim, da ste močan.

Gotovo boste še veliko naredili!« Hotel sem ga vprašati, če morda ve, kam je šel pisatelj Ciril Kosmač. Že sem odprl usta, ko sem ga prepoznal.

»Ta dekleta pa so gotovo z osnovne šole Marezige? Je tako?« je nagovoril učenke, ki so stala za mano.

Pokimali smo. Prišel je k nam, se rokoval z vsemi in vse do hiše se je glasno opravičeval, ker smo ga morali prejšnji teden čakati. Ni in ni nehal, tako da je bilo nazadnje že nam nerodno.

In potem smo sedli za veliko mizo, dekletom je ponudil radensko, proti meni pa rekel: »Midva sva pa dedca in midva že ne bova pila vode; za naju pa grem iskat eno buteljko. Pridite, da vam pokažem, kje se skrivajo zakladi primorske zemljice!«

Šla sva za hišo in tam je odprl neka vrata, ki so bila vgrajena v živo skalo. Pa sva se znašla v ljubki kantinici; vse stene tega malega prostora so bile polne steklenic. Pisatelj je izbiral, otipaval vratove buteljk, nato pa rekel, kot da je našel odgovor na zelo težko vprašanje: »Tole bova vzela, ta bo ta prava!« In sva se vračala z buteljko, ki je bila vsa v pajčevini in obložena s patino mnogih let.

Tako sva potem midva pijuckala star merlot, dekleta so izpijala radensko in pogovor se je razžaril, razplamtel in v ognju te odprtosti ter njegovega temperamenta smo se greti kaki dve uri. O čem smo se pogovarjali, si lahko preberete v 19. številki Primorskih srečanj (april 1980). Intervju je bil objavljen tudi v literarni reviji Rokava, šolsko leto 1978/79.

Na Kosmačevo hišo me z enako toplino veže še eno srečanje. To je bil večer s pesnikom Tonetom Pavčkom. Takrat sem jaz predstavljajal njega in njegovo knjigo Čas duše, čas telesa. To omenjam zato, ker sem po tem večeru, ki je bil izjemno sproščen, vesel in odprt, razmišljal, kako je ta Kosmačeva hiša čudežen prostor in da se tako srčne in prijateljsko tople stvari lahko dogajajo le v tej hiši in nikjer drugje. Očitno so nekatere hiše pač tako ustvarjene. Ene so kakor Poejeva (Propad hiše Usher), druge pa so sončne in dušno svetle.

Pa še o nečem sem razmišljal po tistem večeru. Namreč o tem, da imata Ciril Kosmač in Tone Pavček precej skupnega. Oba sta zvesta sinova svoje rodne zemlje; svojih rek, hribov in neba. Uspelo jima je ohraniti stik s koreninami, s podzemnimi viri, s potoki, z njihovimi žuborenji, klepeti, šepeti ... in z rekami, ki tečejo nad zemljo, pod zemljo in onimi, ki šumijo nad oblaki. Bistvena pri obema pa je kmečka robotost, ki pa ni niti malo odljudna, temveč vselej človeško topla in iskreno odprta, v vsem radodarna. Pa še nekaj: oba sta ostala povezana s košenícami, z jeljem in repo, s korenjem in peso, z žitom, kruhom in vinom. Pa oba sta si grela roke v krušni peči in oba sta v sveže pečenem kruhu, v okroglem hlebu, vselej čutila prisotnost tistega in tistih, ki se nevidni, neimenovani kar naprej žrtvujejo za nas in za naše sanje.

Govorim o pristnosti v pomenu: kamen je kamen,

Pesnik Tone Pavček in pisatelj Marjan Tomšič v Kosmačevi hiši l. 1997

srebro je srebro, zlato je zlato. V zvonovih pa ni več te čistosti Enega. Zvonovi so zlitina: so žlahtna in skrivnostna mešanica treh ali celo štirih Enosti. Zato pojejo mnogim, vsakemu po njegovem zasluženju.

Tako so skozi leta spolzeli mnogi večeri v Kosmačevi hiši ... mnogih knjig, poetik in izpovedi, pa seveda tudi v piranski mestni knjižnici. Toda mene vedno znova vleče iz mesta na rob. Kosmačeva hiša je še nekako na robu in tam bo, če bog da, še kak pomladno ali poletno tople večer domače besede. In še bo iz kamina dišalo po ognju, dimu, po sveže pečenem kruhu in novem ali pa starem vinu.

Ker pa se staro mora nadaljevati v novem, nimam nič

proti tistim literarnim srečanjem v Piranu ali pa v Kosmačevi pisateljski rezidenci, ki so drugačni od teh, ki so pač meni pri srcu. Vse teče, vse se menjava, večna je le sprememba. Tako je bilo, je in bo. Kar odhaja, pa je vendar na skrivnosten način prisotno tudi v tem, kar šele stopa na oder žive domače besede. Beseda »domače« pa je seveda zelo širok pojem. Zame je domača beseda slovenska, za soseda je to italijanska beseda ali pa nemška, hrvaška, madžarska ... Obstaja pa tudi univerzalni jezik, ki je ali pa ni prisoten v vseh teh jezikih. To je jezik bližine, sobivanja, jezik prijateljstva. Želim si, da bi bilo tega jezika v »domačih« jezikih z vsakim letom več in ne manj. In da bi prav ta jezik zaznamoval prihodnje »Kosmačeve« večere in večere v Mestni knjižnici Piran.

Vrtec Mornarček Piran

Gremo v knjižnico – dogodek za otroka

Knjižnica – beseda, ob kateri skupina predšolskih otrok kar tekmuje v naštevanju prijetnih izkušenj, ki jih doživlja s knjigo, prostorom, sovrstniki in odraslimi:

*»Tam so knjige za majhne in velike ...
pomeni, da greš po pravljico ...
tam se tudi riše, pa tudi igraš se malček ...
in potem pridemo knjige tudi vrnit ...
tudi ena teta nam pripoveduje pravljico ...
enkrat si tam sposodimo knjige za mene, enkrat za
tatija ...
se ne kregamo tam in ne kričimo ...
jaz si sposodim tudi italijansko – un libro se reče ...«*

Prvi stiki, ki so se spletli med vrtcem in mestno knjižnico, segajo v daljno preteklost. Številnim generacijam otrok in odraslim nudijo dobro osnovo za medsebojna prijateljska in strokovna sodelovanja, ki nas iz leta v leto vse bolj bogatijo in povezujejo.

Kljub pestri ponudbi otroške literature v knjižnih kotičkih po igralnicah in v knjižnici vrtca pomenijo načrtovani obiski mestne knjižnice za otroke poseben »dogodek«. Pravljična urica tam je drugačna in tudi izposojene knjige iz mestne knjižnice so drugačne; v sebi imajo poseben čar. Kaj vse doživijo te knjige na poti do doma ...

Skupne dejavnosti v prostoru, kjer živimo, ustvarjajo mostove med vrtcem in okoljem, kar je še zlasti pomembno za medsebojno sožitje. Knjižnica in vrtec imata v tem okolju nedvomno temeljno kulturno vlogo. Predšolske dejavnosti v vrtcu ne morejo mimo knjižne vzgoje. Zbliževanje s knjigo kot pisnim prenosnikom ter zgodnje navajanje na uporabo knjige sodi v širšem pomenu med pisno kulturo kot pomembno sestavino demokratizacije družbe. Metode in oblike sodelovanja, ki jih razvijamo strokovni delavci obeh institucij, so prava pot pri zagotavljanju kvalitete življenja otrok v vrtcu, družini in kraju.

Preko sodelovanja v številnih projektih otroci spoznavajo knjige tudi kot vir informacij. Nove izkušnje in pridobljeno znanje jih bogatijo, spodbujajo učenje in aktivnosti, ki vodijo v trajnostni razvoj in kakovostno življenje. Ko se podajo na raziskovalno pot po preteklosti svojega kraja, seveda najlaže dojamajo in razumejo vsebine, ki jih sami raziščejo in doživijo. Tako

tudi domoznanski oddelek mestne knjižnice otrokom ni več neznanka, saj prav tam dobijo odgovore na številna vprašanja o svojem kraju in njegovi kulturni dediščini. Takšno sodelovanje bogati njihov razvoj, razširja njihova spoznanja o kulturi, omogoča povezovanje in komunikacijo.

Občutek, da se učimo skupaj, da skupaj ustvarjamo in iščemo nove oblike sodelovanja, je tudi najboljša popotnica za življenje, za delo, za moč, ki vodi do kvalitetnih dosežkov. Želimo si, da bi še nadalje tkali in krepili vezi med pedagoško teorijo in prakso ter jih skrbno negovali in nadgrajevali v dobro kvalitetnega življenja otrok, jezika in našega kraja. Kajti nobeno drevo ne vzcveti, če za to nima ustreznih pogojev. Le skupaj lahko našim najmlajšim omogočimo, da se skozi potovanja po različnih knjižnih svetovih nasanjajo, osrečijo in okrepijo – da se razcvetijo v velike ljudi, ki bodo ponosni na svojo pot.

Praznovanje dneva splošnih knjižnic v Piranu I. 2005

Papek

Vsak večer se pri nas doma pogajamo, koliko zgodbic bomo prečitali: pet, dve, štiri, tri ... ta je kratka in skoraj ne šteje, pa še pesmico in še ... Medina nosi skladovnice slikanic, debelih zbornikov in stripov vseh velikosti in oblik ... Odkar imamo pri hiši novega člana, miška z imenom Papek, ki je bralno znamenje iz mehkega blaga, se nam je čas branja še podaljšal. Papek se namreč strašno rad vmešava v zgodbe. In povrh tlači zraven še neke svoje domislice. Na vrhu knjige miga z glavo in rokami, na dnu knjige pa mu visijo ven tanke nožice v velikih copatih, skozi katere čuti, da ga žgečkamo. Ko se pogodimo, da je zgodbica res zadnja, utrujen zaspi na Medinini rami.

Zjutraj ob zajtrku beremo Cido in Papku redno grozi, da se bo namočil v zmiksano sadje, ko se zvira po ilustracijah. Kaj počne medtem, ko je Medina v vrtcu, pravzaprav ne vem, ga pa vedno najdem v tej ali oni

knjigi. Tudi njegove prehranjevalne navade mi niso znane, vem le, da je alergičen na palačinke. To nam je zaupal danes, ko smo čitali tisto zgodbo o mlinčku, iz katerega padajo pite in palačinke. Medina, ki obožuje palačinke, je bila zelo sočutna.

Zdi se mi, da bo Papek v kratkem obiskal piransko knjižnico. To sumim zato, ker mu Medina pripoveduje o knjigah, ki jih nimamo doma in o urah pravljič, kjer je vedno več otrok kot otroških stolčkov. Ker ima Papek bujno domišljijo, si bo najbrž takoj predstavljal visečo mrežo pod stropom. S pisanimi blazinami. Spodaj pa barvne mizice in stole. In veliko, veliko knjig na zabavno oblikovanih policah. Ustvarjalni prostor. Prijateljski prostor. Prostor sreče-vanj. Tak prostor, kjer otroci lahko raztegnejo roke in letijo ... Tak prostor, kot bi moral biti za piranske otroke in knjižničarke, ki čarajo in delajo čudeže ...

PRIHODNOST BO

Piran ne beži, ne hiti, ne prihaja in ne odhaja. Razprt je kot zaljubljena ženska, kot metafora, kot knjiga, kot pesem, ki jo je potrebno prebirati vedno znova in znova z molkom, s tišino, z vznesenostjo ...

Igor Bizjan

Programska izhodišča za ureditev splošne knjižnične dejavnosti na območju občine Piran

Piranske knjižničarke in knjižničarji imamo znanje in vizijo, kakšna naj bo knjižnica prihodnosti: sodobna splošna knjižnica na prostornih, svetlih, prijaznih, vznemirljivih in dostopnih točkah, v vseh krajih občine, kjer otroci, mladina in odrasli iščejo informacije in znanje za spopad z življenjskimi izzivi. Prostor za druženje in izmenjavo mnenj, prostor, kjer lahko hranimo, varujemo, prenašamo in sprejemamo intelektualna, kulturna in umetniška sporočila v zapisani obliki na različnih medijih in v obliki ustno se prenašajočih tradicij. Točke, kamor bomo s ponosom usmerili tudi turiste in tiste obiskovalce, ki želijo bolje spoznati naše kraje, saj bodo v njih lahko na zlahen način odkrivali zapise o naši kulturni in naravni dediščini, o navadah in običajih naših krajev. Točke v obliki sodobnih krajevnih knjižnic v Piranu, Luciji in Portorožu ter gibljive točke v obliki potujoče knjižnice za naše zaledje – tako kot to zahtevajo sodobni standardi. Nujno je vložiti finančna sredstva v izgradnjo knjižnične mreže, v javno dobro, ki bo zagotavljalo največjo dostopnost na področju znanja, saj piranska občina že močno zaostaja za drugimi občinami. Na to v knjižnici opozarjamo ustanoviteljico že več kot dvajset let, o čemer priča tudi »debel« dokumentacija, ki jo hranimo.

23. septembra leta 2002 je občinski svet prvič pod posebno točko obravnaval dokument »Programska izhodišča za ureditev splošne knjižnične dejavnosti na območju občine Piran«. Zanj je knjižnica pridobila pozitivno mnenje Državne matična službe za knjižničarstvo. Na podlagi tega dokumenta je bil izdelan tudi idejni osnutek za knjižnico v Luciji, ki pa doslej še ni bil predstavljen občinskim svetnikom in tudi ne širši javnosti. Ker nas občani in občanke nenehno sprašujejo, kdaj bo knjižnica v Luciji, dajemo del te dokumentacije v tem zborniku na ogled.

ZAKONSKA IZHODIŠČA

Novi zakon o knjižničarstvu, ki je stopil v veljavo 23. novembra 2001, zahteva za izvajanje javne knjižnične službe trajno izpolnjevanje določenih pogojev. Ti so (36. člen):

- ustrezen obseg in izbor strokovno urejenega knjižničnega gradiva,
- ustrezno število ustrezno usposobljenih strokovnih delavcev,
- ustrezen prostor in opremo,
- ustrezno organizacijo knjižnične dejavnosti.

Pri presoji teh pogojev se uporabljajo standardi

dejavnosti in dosežena raven razvitosti v državi. V zadnjih desetih letih so v mnogih slovenskih občinah zgradili nove sodobne knjižnice – informacijska središča lokalne skupnosti. V tistih, ki tega niso storile, še toliko bolj izstopa nizek standard. Občani v teh občinah so v bistvu prikrajšani, saj nimajo enakih možnosti dostopanja do informacij in znanja kot tam, kjer je ta dejavnost že ustrezno urejena.

Zakon (22. člen) nalaga splošnim knjižnicam (in občinam ustanoviteljicam knjižnic), ki nimajo ustreznih pogojev za opravljanje knjižnične javne službe, da pripravijo načrt, kako bo knjižnica v danem roku dosegla izpolnitev teh pogojev, če želi še naprej opravljati javno službo in prejemati sredstva za svojo dejavnost tudi iz državnega proračuna.

ANALIZA STANJA

Mestna knjižnica Piran s sedežem v Piranu, Tartinijev trg 1, je edina splošna knjižnica v občini in izvaja knjižnično dejavnost kot javno službo za območje občine Piran. Od svoje ustanovitve leta 1956 ima status samostojne knjižnice in omogoča najširšemu krogu uporabnikov (otrokom, mladini, zaposlenim, nezaposlenim, upokojencem, obiskovalcem mesta Piran, itd.) na tem območju dostop do informacij iz svoje zbirke in tudi iz zbirk drugih knjižnic. Piranska knjižnica je del državne mreže splošnih knjižnic (60 knjižnic) in je vključena v nacionalni vzajemni bibliografski sistem. Ta status (izvajalca javne službe) ji omogoča, da prejema za svojo dejavnost tudi državna sredstva za nakup gradiva ter računalniško in komunikacijsko povezanost z drugimi knjižnicami v sistemu.

Piranska knjižnica nima zadostnih resursov za opravljanje javne knjižnične službe. Zlati glede prostora je daleč pod slovenskim povprečjem, saj obstoječi prostori ne zadoščajo minimalnim pogojem za izposojevališče, kaj šele za samostojno in osrednjo splošno (javno) knjižnico. Piranska knjižnica tudi nima razvite lastne mreže izposojevališč.

Naštete osnovne pomanjkljivosti pa usodno vplivajo na nedoseganje drugih pogojev, ki jih narekuje zakon.

Prostorski pogoji in oprema

Knjižnica trenutno razpolaga s skupaj 285 m² prostora, in sicer na eni lokaciji. Po standardnih merilih bi potrebovala okoli 1500 m². Če bi želela doseči trenutno slovensko povprečje, pa bi morala že sedaj imeti 900 m² prostorskih površin. Obstoječi prostori knjižnice so majhni, nefunkcionalni in neekonomični: premajhni so za postavitev knjižnične zbirke, za uporabo gradiva v knjižnici, za izvajanje programov in dejavnosti, ki jih nalaga zakon; nefunkcionalni, saj je knjižnično gradivo uporabnikom dostopno v treh med seboj ločenih oddelkih; neekonomični, saj razdrobljenost prostorov

zahteva večje število izposojevalcev. Višje in visoko usposobljeni strokovni delavci zato opravljajo golo manipulativno izposajo, ki se v sodobnih knjižnicah že nadomešča s knjigomati.

Obstoječa knjižnična oprema v knjižnici je zastarela in v veliki meri iztrošena. Vnašanje nove tehnologije (računalnikov, knjigomатов, sistema za varovanje gradiva, požarnega sistema) pa je zaradi prostorske stiske praktično nemogoče.

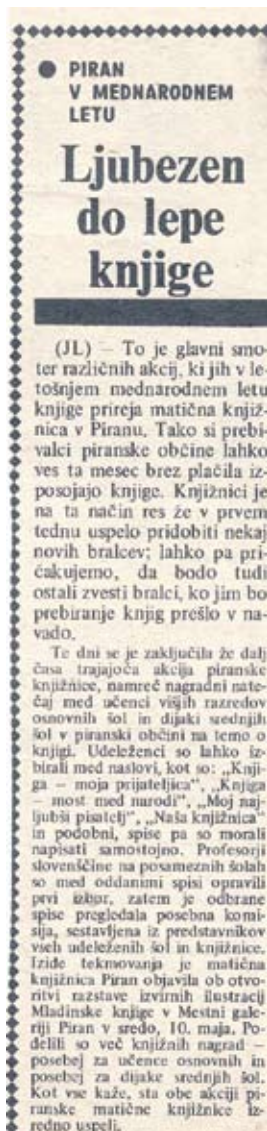
Vprašljivo je tudi delovanje knjižnice in sodišča v isti stavbi (nasprotujoče si poslanstvo obeh institucij).

Organiziranost, lokacija in mreža

Enakomerno dostopnost do gradiva in informacij na svojem območju mora splošna knjižnica zagotoviti tako, da organizira svojo knjižnično mrežo: organizira stalna izposojevališča (podružnice) v krajih z več kot 1500 prebivalci in bibliobusna postajališča v manjših naseljih. Piranska knjižnica ima le eno izposojevališče v mestu Piran (4466 prebivalcev). Drugi kraji v občini z nad 1500 prebivalci, vendar brez stalnih izposojevališč, so: Lucija (5819), Portorož (2976). Bibliobusna postajališča v občini so v Sečoveljah (2), Strunjanu (1), Sv. Petru (1), Novi vasi (1). Dejavnost potujoče knjižnice izvaja knjižnica s pomočjo zunanjega izvajalca, potujoče knjižnice Osrednje

knjižnice Srečka Vilharja iz Kopra.

Knjižnica mora biti dostopna uporabnikom tedensko 5 ur/1000 prebivalcev (seštevek vseh izposojevališč),

Kar dva ducata malčkov se vsako sredo in soboto gnete okoli „tršice“, ki v piranski knjižnici pripoveduje pravljice. Ni čuda, saj so pravljice vedno take, ki jih še ne poznajo, razen tega pa jih še ilustrirajo.

Preveč knjig ali premalo prostora?

Knjige v skladišču – Piran pa je brez čitalnice

V piranski matični knjižnici so v preteklem letu imeli 22.623 obiskovalcev, ki so si izposodili 46.998 knjig. V povprečju si je torej vsak prebivalec občine izposodil 3,5 knjige na leto, kar MK uvršča med najmožnejše kulturne ustanove v občini. Najbolj marljivi bralci so mladi: lani jih je bilo 15.913 in prebrali so 30.696 knjig.

Med turistično sezono obišče knjižnico tudi znatno število domačinov in tujih turistov. Tako ni čudno, da so v kartoteki članov tudi bralci iz Avstrije, Nemčije, Poljske, Kanade, itd. Knjižni fond obeh oddelkov MK obsega trenutno prek 24.500 knjig. Med temi je zlasti veliko knjig s področja pomostva, medicine, družbenih ved ter poljudne znanosti, za katere zanimanje iz leta v leto narasta.

Knjižničarji poskušajo – kakor se pač najbolje da – vse te knjige spraviti na police. Tu pa je prostora že zmanjkalo in tako se knjige kopičijo v pisarni in v skladišču, ki bralcem ni dostopen. Ker knjižnemu fondu MK želi pridružiti svojega tudi knjižnica italijanske skupnosti ter nekatere družbene organizacije, kot na primer obalno-kraški odbor ZRVS, je zagata res huda.

V predloženem sanacijskem načrtu mesta Piran naj bi MK skupno z mestnim arhivom dobila nove prostore v poslopij sedanje osnovne šole. Stališče delovne skup-

nosti MK pa je, da ta predlog iz več razlogov ni najbolj na mestu, posebej še, ker se kot cenejša, hitrejša in bolj praktična rešitev ponujajo sosednji prostori zveze sindikatov in krajevne skupnosti.

Prostorska stiska pa ostaja. Posebno velika je sedaj, ko se je začelo novo šolsko leto. V občini je namreč sorazmerno veliko šol, katerih dijaki se v knjižnico zatekajo po pomoč k strokovnim knjigam in priročnikom. Ker čitalnice ni, je toliko hujše. MK je tako ena od redkih splošnoizobraževalnih knjižnic brez čitalnice, čeprav bi jo po zakonu o knjižnicah morala imeti. Da ne govorimo o ostalih osnovnih dejavnostih MK, ki so zaradi prostorske stiske skoraj onemogočene: literarni večeri, kvizi, srečanja s pisatelji, razstave itd.

Ena od teh dejavnosti, ki je namenjena najmlajšim obiskovalcem, so tudi ure pravljic. V letu 1975 jih je obiskalo 540 otrok v starosti od treh do osem let. Namen teh ur je, da že najmlajšim privzgojijo ljubezen do knjige. S tem so dejansko pridobili precejšnje število novih bralcev.

Želja delavcev knjižnice je, da bi v prihajajočem letu končno dobili prostore za turistično in krajevno knjižnico v Portorožu, saj ta kraj skupno z Lucijo, zaradi hitrega naraščanja števila prebivalstva tako ustanovo tudi nujno potrebuje. sk

kar bi pomenilo za piransko območje skupaj okoli 85 ur tedenske odprtosti. Trenutna odprtost edinega izposojevališča je v povprečju 40 ur tedensko.

Mestna knjižnica Piran torej nima organizirane mreže izposojevališč in ne omogoča dostopnosti do svoje zbirke in drugih zbirk knjižnic v sistemu skladno s standardi. Po standardu bi morali imeti trije kraji v občini (Piran, Portorož, Lucija) svoje izposojevališče. Vendar pa moramo upoštevati tudi specifiko območja, in sicer, da ti kraji med seboj niso oddaljeni ali ločeni, temveč predstavljajo neko zaokroženo urbano celoto. Razdalja med Piranom in Lucijo je okoli 4 km. Mogoče bi bilo zgraditi in vzdrževati le eno knjižnico v središču urbanega območja, kar bi bilo seveda najbolj ekonomično. Vendar bi bilo po tej logiki središče nekje v Portorožu. Ker pa je Portorož predvsem turistični kraj, splošna knjižnica pa je namenjena predvsem občanom, taka rešitev ni smiselna.

Ne predstavljamo si, da bi mesto Piran ostalo brez knjižnice, saj je splošna knjižnica element, ki sodi v to mesto. Mesto Piran se npr. ponaša z eno najstarejših tradicij javnega knjižničarstva v slovenskem prostoru, saj segajo njegovi začetki v 17. stoletje (Biblioteca civica). Po drugi strani pa je nerazumljivo, da ostaja največji kraj v občini z več kot 7000 prebivalci, če prištejemo k Luciji tudi Sečo, brez knjižnice in brez vsakršnih kulturnih vsebin. V Sloveniji so kraji z mnogo manj prebivalci, pa vendarle premorejo velike in sodobne knjižnice (več v: Strokovna izhodišča za načrtovanje knjižnice v Luciji, 2001).

Obseg in izbor gradiva

Standard predvideva naslednji najmanjši obseg gradiva: 4 knjige/prebivalca, najmanj 100 naslovov serijskih publikacij, najmanj 0,3 neknjižnega gradiva/prebivalca (AV, elektronsko gradivo). Sedanji knjižnični fond zadostuje le kriteriju številčnosti knjig in serijskih publikacij, ne pa tudi kriteriju ustreznosti izbora oz. kvalitativnim kriterijem, saj zaradi pomanjkanja prostora in ustrezne opreme knjižnica ne more oblikovati (ne posredovati) zbirke neknjižnega gradiva.

Strokovni kader

Obstoječi strokovni kader je kvalificiran, vendar številčno nezadosten. Knjižnica ima trenutno 5 strokovnih delavcev, po standardu bi jih potrebovala 8,5, glede na dodatne naloge po zakonu (knjižnica na narodnostno mešanem območju, knjižnica na obmejnem območju) pa 9,5. Trenutno zaposleni strokovni delavci

imajo (ali pridobivajo) ustrezno visoko izobrazbo in so usposobljeni za opravljanje zahtevnih nalog, ki jih predpisuje zakon. Tudi ostalih delavcev je premalo, knjižnica npr. nima delavcev za vzdrževanje objekta, knjižnične ter računalniške opreme in programske opreme za delo v sistemu COBISS. Primanjkuje torej drugih strokovnih delavcev in delavcev, ki omogočajo kvalitetno izvajanje osnovne dejavnosti. Za obstoječi kader ni mogoče urediti ustreznih delovnih mest in pogojev, zato zaposlitev novih delavcev v danih prostorskih razmerah ni mogoča in niti smiselna.

PROGRAMSKA IZHODIŠČA ZA SODOBNO SPLOŠNO KNJIŽNICO NA OBMOČJU OBČINE PIRAN

Sodobna splošna knjižnica je lokalno informacijsko središče, ki nudi posameznikom in družbenim entitetam v lokalni skupnosti dostop do vseh vrst znanja in informacij iz lastne zbirke in tujih knjižničnih zbirk. To ji omogočata sodobna tehnologija in povezanost v knjižnične mreže in sisteme.

Pojem sodobne splošne knjižnice vsebuje tri osnovne elemente: a) sistematično urejeno zbirko knjig in drugega gradiva, b) prostor ali stavbo, kjer se ta zbirka nahaja, c) organizacijo, ki skrbi za organiziranost te zbirke in njene vsebine zato, da jo posreduje uporabnikom na svojem območju. Od optimalnosti teh osnovnih elementov je odvisno, v kakšni meri je knjižnica, njeno gradivo, storitve, dostopna ljudem in kako kvalitetno zadovoljuje potrebe po izobraževanju, informaciji, kulturnem razvedrilu ter druženju. Optimalnost teh pogojev omogoča knjižnici izpolnjevanje ciljev, povezanih s posredovanjem znanja in informacij, ter nalog, ki ji jih nalaga zakon. Te pa so (2. člen):

- zbiranje, obdelovanje, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva,
- zagotavljanje dostopa do knjižničnega gradiva in elektronskih publikacij,
- izdelovanje knjižničnih katalogov, podatkovnih zbirk in drugih informacijskih virov,
- posredovanje bibliografskih in drugih informacijskih proizvodov in storitev,
- sodelovanje v medknjižnični izposoji in posredovanju informacij,
- pridobivanje in izobraževanje uporabnikov,
- informacijsko opismenjevanje,
- varovanje knjižničnega gradiva, ki je kulturni spomenik,
- drugo bibliotekarsko, dokumentacijsko in informacijsko delo.

Posebne naloge splošnih knjižnic so po zakonu (16. člen) še, da v okviru javne službe:

- sodelujejo v vseživljenjskem izobraževanju,
- zbirajo, obdelujejo, varujejo in posredujejo domoznansko gradivo,
- zagotavljajo dostopnost in uporabo gradiv javnih oblasti, ki so splošno dostopna na elektronskih medijih,
- organizirajo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle, ki so namenjene spodbujanju bralne kulture,
- organizirajo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle s posebnimi potrebami,
- organizirajo kulturne prireditve, ki so povezane z njihovo dejavnostjo.

Splošna knjižnica na narodnostno mešanem območju mora po zakonu (25. člen) zagotavljati knjižnično dejavnost tudi pripadnikom italijanske narodne skupnosti in jim zagotoviti komuniciranje v njihovem jeziku.

Splošne knjižnice na obmejnem področju (26. člen) zagotavljajo izposajo tudi Slovencem v zamejstvu, izvajajo nakup gradiv v Sloveniji in pomagajo pri razvoju knjižnic slovenske manjšine.

Splošna knjižnice lahko po zakonu (16. člen) opravlja tudi gospodarsko dejavnost, če je ta oziroma njen prihodek namenjen opravljanju knjižnične dejavnosti kot javne službe.

PROGRAMI KNJIŽNICE

Izhajajoč iz zakona in drugih predpisov, smo za potrebe tega prikaza opredelili sledeče programe sodobne splošne knjižnice na območju občine Piran:

A) OBLIKOVANJE IN VZDRŽEVANJE KNJIŽNIČNE ZBIRKE je osnovni program, ki vključuje vsebinsko oblikovanje celotne in posamičnih knjižničnih zbirk: zbirke za otroke in odrasle, leposlovne in strokovne zbirke, domoznanske zbirke, referenčne zbirke, zbirke avdiovizuelnega in elektronskega gradiva ipd. Oblikovanje zbirke knjižnice zajema aktivnosti, kot so: evidentiranje potreb po gradivu in pridobivanje gradiva (nakup, dar, zamenjava); akcesijo, inventarizacijo, opremo in zaščito gradiva; standardizirano strokovno obdelavo gradiva, ki omogoča njegovo informacijsko dostopnost v lokalnem in v vzajemnem slovenskem računalniškem katalogu (knjižničnem informacijskem sistemu); distribucijo gradiva po enotah in oddelkih knjižnice; postavitev (prezentacijo), urejanje, hranjenje,

vzdrževanje in zaščito fizičnega knjižnega gradiva kot tudi katalogov in bibliografskih zapisov o gradivu v bazah podatkov.

B) POSREDOVANJE GRADIVA IN INFORMACIJ UPORABNIKOM je osnovni program in zajema: izposajo gradiva na dom (vključno z izposajo potujoče knjižnice); medbibliotečno izposajo; uporabo gradiva v knjižnici; posredovanje in izdelovanje informacij iz gradiva in o gradivu za individualne uporabnike in organizacije v lokalni skupnosti (osebne, pisne, telefonske, na internetu); fotokopiranje in reprodukcija knjižničnega gradiva ipd.

C) POSEBNE OBLIKE DELA Z UPORABNIKI je osnovni program, ki zajema dejavnosti ter aktivnosti splošne knjižnice za posamezne ciljne skupine uporabnikov: otroke, mladino, odrasle; entitete v lokalni skupnosti, kot so italijanska skupnost, šole, ipd. Sem uvrščamo: bibliopedagoško delo z mladimi bralci (npr. pravljice neure, ustvarjalne delavnice), informacijsko opismenjevanje (npr. skupinske oblike dela z uporabniki za samostojno iskanje informacij); druge dejavnosti za spodbujanje bralne kulture, npr. razstave in promocijo knjižničnega gradiva (srečanja z ustvarjalci, predstavitev knjižnih novosti ipd.).

D) PROGRAM KNJIŽNIČNE DEJAVNOSTI ZA PRIPADNIKE ITALIJSKE NARODNE SKUPNOSTI je osnovni program, ki ga izvajamo kot knjižnica na narodnostno mešanem območju. Knjižnica pridobiva in predstavlja knjižnično gradivo avtohtone narodne skupnosti. Program vključuje vse aktivnosti in dejavnosti a), b) in c) programa in je "poseben le v toliko, kolikor mora prispevati k ohranjanju in razvoju posebnosti življenja in kulture manjšine". Program vključuje oblikovanje oz. dopolnjevanje zbirke z vsemi vrstami gradiva v jeziku manjšine, pri čemer ne sme manjkati gradivo, ki je rezultat ustvarjalnosti manjšine. Posebno pozornost posveča mladini in starejšim pripadnikom manjšine. Knjižnica mora zagotoviti dvojezično poslovanje in komuniciranje s pripadniki manjšine v njihovem maternem jeziku. Gradivo nakupuje v matični državi manjšine in pri tem sodeluje s knjižnicami matične države manjšine. Knjižnica pripravlja ta program v soglasju s predstavniki narodne skupnosti.

E) PROGRAM DEJAVNOSTI ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU (26. člen zakona) zajema vse aktivnosti zagotavljanja dostopa do gradiva knjižnice Slovincem v zamejstvu ter pomoč knjižnicam v zamejstvu.

Knjižnica pripravlja ta program v sodelovanju z nacionalno knjižnico.

F) DODATNI ALI RAZŠIRJENI PROGRAMI knjižnice so v bistvu dodatne storitve, ki jih vnaša v svojo ponudbo sodobno zasnovana knjižnica in se tako odziva na spremembe v okolju ter zadovolji večja pričakovanja uporabnikov. Ta dodatna ponudba lahko omogoči knjižnici pridobivanje lastnih sredstev za svojo osnovno dejavnost tudi na trgu (25. člen zakona). Primerna dodatna ponudba knjižnice, ki je uveljavljena tudi v svetu, je npr.: KNJIGOVEZNICA (potrebe študentov, dijakov), BUKVARNICA ali ANTIKVARIAT knjig, PRODAJALNICA drobnih brošur in izdelkov (npr. lastnih izdaj, faksimile starih razglednic, posterjev, motivov kraja; zemljevidov, raznih izdelkov lokalnih društev, šol ipd.), CYBER CAFE ipd.

FINANCIRANJE PROGRAMOV KNJIŽNICE

Sredstva za izvajanje programov knjižnice zagotavlja v večji meri ustanoviteljica Občina Piran. Država po zakonu (55. člen) sofinancira:

- delno a) program, in sicer letni nakup knjižničnega gradiva,
- delno b) program – računalniško opremljanje knjižnice in posredno komunikacijsko povezanost knjižnice v knjižničnem informacijskem sistemu (COBISS),
- v celoti d) program,
- v celoti e) program.

Knjižnica tudi sama krije nekatere materialne stroške pri izvajanju programov s prispevki uporabnikov (zamuđnine, članarine, fotokopije) in z izvajanjem f) programa.

PREDLOG PROSTORSKE UREDITVE

Menimo, da zahteva primerna ureditev splošne knjižnične dejavnosti v občini dve lokaciji, in sicer knjižnico v Piranu in knjižnico v Luciji. Delovanje in vzdrževanje dveh lokacij je finančno in strokovno zahtevnejše, zato je potrebna optimalnost prostorskih in organizacijskih rešitev.

Delovanje knjižnice na obeh lokacijah bi organizirali tako, da bosta obe enoti dostopni uporabnikom skupaj 85 ur na teden, tako kot to predvideva standard (5 ur na 1000 prebivalcev). Ena izmed lokacij bo prevzela funkcijo osrednje knjižnice, druga pa funkcijo podružnice. To pomeni, da se osnovni program knjižnice, ki ga izvaja služba za nabavo in strokovno obdelavo gradiva, izvaja v osrednji knjižnici, kjer so tudi druge skupne službe knjižnice: uprava, računovodstvo

in tajniška služba, tehnična služba ipd. V osrednji knjižnici je običajno več prostorskih območij za delo s ciljnim skupinami uporabnikov (npr. manjša učilnica za informacijsko opismenjevanje, prostor za uporabo multimedijskega gradiva v knjižnici, razstaven prostor ipd.).

Ocenjujemo, da so optimalna prostorska razmerja med obema enotama 1 : 0,5 oziroma od 900 do 1000 m² za osrednjo knjižnico in 600 oz. 500 m² za podružnično knjižnico. Upoštevati moramo, da se nekatere površine pri izvajanju dejavnosti na dveh lokacijah podvojijo (površine za izposojevalni oz. inform. pult, sanitarije, garderobe za obiskovalce, zaposlene ipd., površina za periodiko).

VARIANTE PROSTORSKEGA UREJANJA

Odločiti se moramo, kje bo osrednja knjižnica in kje podružnica in kako pridobiti ustrezne prostore. Možni varianti sta v bistvu le dve: osrednja knjižnica v Piranu in podružnica v Luciji ali pa obratno:

1. Osrednja knjižnica v PIRANU, podružnica v LUCIJI

Knjižnica v Piranu bi lahko opravljala funkcijo osrednje knjižnice le ob pridobitvi najmanj 900 m². Dovolj velike površine za osrednjo knjižnico v Piranu vidimo:

- na sedanji lokaciji ob predpostavki, da se iz stavbe izseli sodišče,
- druga (še neidentificirana) lokacija s primernimi prostorskimi površinami na enem mestu v Piranu.

V obeh primerih je potrebna zahtevna in premišljena prenova, da bi lahko v stare objekte vključili vse potrebne elemente sodobne knjižnice (nekaj zgledov v Sloveniji že imamo: npr. prenova gradu za potrebe splošne knjižnice na Ptuj, v Cerknici). Osrednja knjižnica v Piranu bi poleg osnovnih A), B) in C) programov izvajala tudi prej opisani D) program, namenjen ne le občanom, temveč tudi obiskovalcem mesta (v Zadru so npr. ob načrtovanju in gradnji javne knjižnice zelo razmišljali tudi o turističnih obiskovalcih). V knjižnici bi lahko uredili poseben prostor za Biblioteca civico (zbirko stare ljudske knjižnice iz 17. stol.), ki se sedaj sramežljivo skriva v muzeju, a bi lahko bila na ogled obiskovalcem.

Varianta osrednje knjižnice v Piranu, ki bi programe izvajala na dveh lokacijah v Piranu

(sedanji prostori + dodatni prostori nekje v Piranu) je nesprejemljiva, saj bi le povečala nefunkcionalnost in neekonomičnost obstoječega stanja.

Podružnična knjižnica v Luciji bi izvajala B) in C) osnovni program. Možne variante za pridobitev ustrezno velikih površin v Luciji:

- novogradnja,
- sanacija bivšega samskega doma pri osnovni šoli,
- pridobitev (najem ali odkup) primerno velikih že obstoječih prostorskih kapacitet v Luciji.

Menimo, da je za podružnično knjižnico v Luciji z več vidikov najprimernejša a) varianta, torej novogradnja v središču naselja. V novem naselju, kakršno je Lucija, je smiselno zgraditi nov objekt, saj se le tako lahko upošteva vse dejavnike premišljenega in namenskega načrtovanja knjižnične stavbe, prostorov in opreme, v katere bodo občani radi zahajali. To je po našem mnenju trajna in zato prava rešitev. Naravno in razumljivo se nam zdi, da se v novem naselju, kakršno je Lucija, zgradi nov objekt za knjižnico, ki bo privlačen tudi po zunanosti.

Pri varianti za knjižnico v bivšem samskem domu so sledeči pomisleki: gre za star objekt, ki je sicer dovolj velik (500 m²), vendar so površine v dveh etažah in ne omogočajo izvajanja celotnega B) programa v pritlični etaži, kar pomeni dva izposojevalna pulta (več

zaposlenih v izposoji), potrebno je dvigalo (dostopnost za invalide) itd.

Pridobitev že obstoječih prostorskih kapacitet v Luciji (z najemom, nakupom) je s strokovnega vidika smiselna tedaj, če so ti prostori dovolj veliki in ponujajo možnost

Prenova mladinskega oddelka v l. 2005

preoblikovanja v sodobno podružnično knjižnico. Morda bivši prostori Banke Koper v Luciji + sosednja trgovina z oblačili.

2. Osrednja knjižnica v LUCIJI, enota v PIRANU

V Luciji bi morali v tem primeru na ustrezni lokaciji zgraditi namensko sodobno osrednjo knjižnico s površino okoli 900 – 1000 m², ki bo lahko izvajala A), B), C) in D) program. Tudi za podružnično knjižnico v Piranu bo tedaj potrebno poiskati funkcionalnejše, predvsem pa večje prostore, da bi zadostili minimalnemu prostorskemu standardu izposojevališča za okoli 4 000 občanov.

DRUGI POTREBNI RESURSI ZA IZVAJANJE PROGRAMOV SPLOŠNE KNJIŽNICE NA DVEH LOKACIJAH

Ker nam v tem trenutku ni znana varianta izbrane prostorske rešitve, je nemogoče podati natančen popis

potrebne opreme in drugih virov za izvajanje dejavnosti na dveh lokacijah.

Tako oprema kot število zaposlenih strokovnih in drugih delavcev je odvisno od optimalnosti izbrane prostorske rešitve, tedenske in dnevne odprtosti knjižnice za uporabnike ter tehnološke opremljenosti.

Strokovni in drugi delavci

Knjižnica mora imeti za izvajanje dejavnosti v dveh enotah in predpisani odprtosti tudi ustrezno število strokovnih in drugih delavcev (ali zunanjih izvajalcev) za izvajanje a), b), c) in d) programov v osrednji knjižnici ter b) in c) in d) programov v podružnični knjižnici.

Oprema

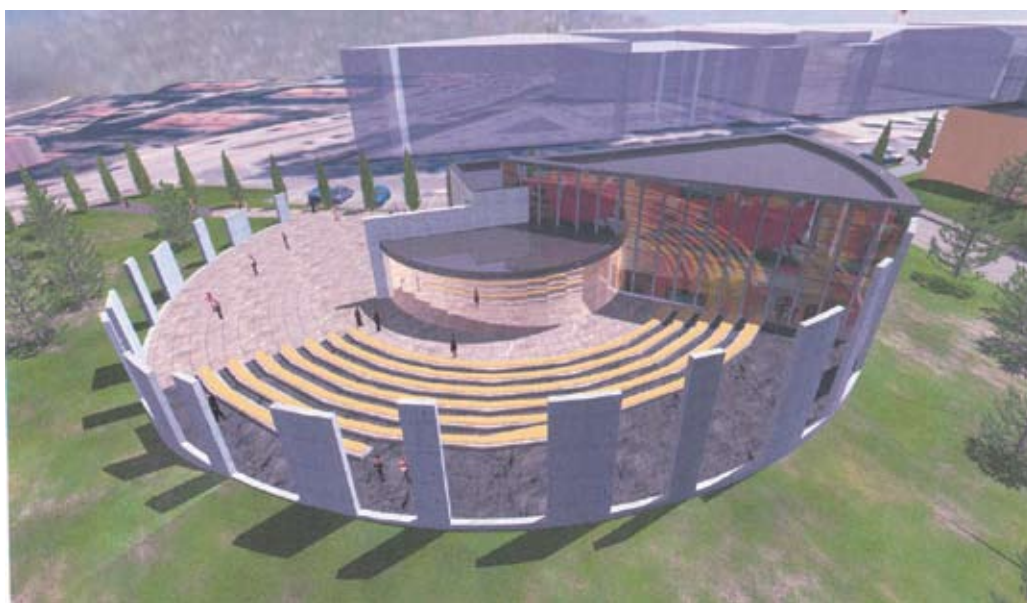
Načrtovanje novih prostorov ali zgradbe za splošno knjižnico ter njene opremljenosti je v vsakem primeru delo, ki zahteva več strokovnjakov: notranje organizacije prostorov, usklajenosti s priporočili o dostopnosti knjižnice za funkcionalno ovirane ljudi; komunikacijske, električne, računalniške in druge knjižnične opreme; varnosti in zaščite; vzdrževanja knjižnične zgradbe. Vsi knjižnični prostori morajo biti v največji meri fleksibilni ter opremljeni skladno s funkcijo prostora oz. območja. Za postavitve gradiva se zahteva standardizirana knjižnična oprema za odrasle, otroke; za shranjevanje periodike in drugega gradiva. Obe enoti morata biti opremljeni z individualnimi čitalniškimi in računalniškimi mesti za otroke in odrasle. Podružnica ima ustrezno opremljeno vsaj eno večuporabniško območje (npr. večnamenski prireditveni prostor), osrednja knjižnica, ki izvaja popoln c) program, pa več takih območij. Obe knjižnici morata imeti ustrezno komunikacijsko in informacijsko opremo (strojna, programska oprema) za delo strokovnih delavcev v COBISS sistemu za izposajo, medbibliotečno izposajo, informacije ter standardizirano strokovno obdelavo knjižničnega gradiva za računalniški lokalni in vzajemni slovenski katalog. Obe enoti morata biti opremljeni s sistemom za varovanje in nadzorovanje gradiva ter s sistemom za javljanje požarne nevarnosti.

POSTOPNOST UREJANJA PROSTORSKIH IN DRUGIH POGOJEV

Realizacija predstavljenih prostorskih rešitev in drugih zahtev za ureditev splošne knjižnične dejavnosti v občini zahteva precejšnja finančna sredstva, ki jih

lokalna skupnost najbrž ne bo zmogla naenkrat. Menimo, da je zato že v prvi fazi pomembno izbrati, načrtovati in realizirati pravo varianto. Takšno, ki bo omogočala udobnejše in bolj premišljeno reševanje drugih faz. Menimo, da je najboljša rešitev, da se v prvi fazi realizira novogradnja za podružnično knjižnico v Luciji (600 m²). Novogradnja pa bi morala biti zasnovana tako, da bi v drugi fazi omogočila prostorsko širitev tudi za potrebe osrednje knjižnice, če se bo to izkazalo kot najbolj ustrezno ali edino mogoče. Do tega trenutka namreč ne razpolagamo z informacijami o tem, ali je v Piranu sploh mogoče dobiti ustrezno velik prostor za osrednjo knjižnico. Z realizacijo podružnice bi v prvi fazi

zadostili osnovnim prostorskim pogojem za dejavnost, saj bi se izenačili s slovenskim povprečjem. Predvsem pa bi zadovoljili potrebe občanov in dosegli tiste cilje, ki smo jih že navedli v dokumentu Strokovna izhodišča za načrtovanje podružnične knjižnice v Luciji, 2001, ki vsebuje tudi osnovni popis drugih potrebnih virov (zaposleni, oprema) za realizacijo te faze.

Splošna knjižnica v Luciji, iz diplomske naloge Boštjana Bedeneta, 2005

Zaposleni v Mestni knjižnici Piran

Ravnateljice in ravnatelji

Alojz Maruško, upravnik Ljudske knjižnice, knjižničar (1956–1960)

Marija Sovre, upravnica Ljudske knjižnice, knjižničarka (1960–1968)

Marjana Lenassi, ravnateljica, knjižničarka (1969–1987)

Slavko Gaberc, ravnatelj, bibliotekar (1988–1992)

Oriana Košuta Krmac, direktorica, bibliotekarka (1992–)

Knjižničarke in knjižničarji

Marija Sovre, knjižničarka (1958–1960)

Marjeta Oblak, pomožna knjižničarka (1959–1963)

Teodora Pečenko, knjižnična manipulantka (1960–1971)

Ela Potočnik, pravljničarka (1961–1962)

Ana Šega, knjižnična manipulantka (1963–1964)

France Toni, knjižnični manipulant, v letu 1968 v. d. upravnika knjižnice (1965–1979)

Marina Ličen, knjižničarka (1971–1972)

Marija Kramar, višja knjižničarka (1973–)

Olga Drenik, višja knjižničarka (1977–2002)

Nada Leban, knjižničarka (1978–)

Erika Makovec, knjižničarka pripravnica (1983–1985)

Ksenija Petaros Kmetec, knjižničarka, bibliotekarka (1984–)

Vida Kodelja, knjižnična manipulantka (1990–)

Špela Pahor, knjižnična manipulantka (1995–1996)

Slavko Gaberc, domoznanska zbirka, višji bibliotekar (1996–2002)

Tanja Albreht, knjižničarka (1997–)

Eva Krže, knjižničarka (1998–)

Karmen Kodarin, domoznanska zbirka, bibliotekarka (2003–)

Ostale sodelavke in sodelavci

Pri izposoji knjig v Sečovljah sta v šestdesetih letih pomagala **Milena Ogrizek** in **Anton Zvonar**.

V Turistični knjižnici v Portorožu so v sedemdesetih letih delale: **Alenka Maruško, Iva Bartolini, Andreja Ipavec**.

Oskrbnice v spominski hiši Cirila Kosmača v osemdesetih letih: **Angela Peternel, Roža Gorenc, Mira Cotič**.

Za čistočo so skrbele: **Marija Šuc, Darinka Legat, Marija Belli, Ivanka Bitežnik, Špela Pahor, Vida Kodelja**, danes pa **Dunja Marušič**.

Računovodske storitve so opravljale: **Anica Drobič - Toni, Jolanda Štrukelj, Anamarija Gortan, Tanja Albreht, Dorjana Seljak**, danes **Knjigovodski servis INGMAR d.o.o., Portorož**.

Tajniška dela: **Nadja Marinac**, tajnica (2000–)

